Om

det syphilitiske Virus.

Til Besvarelse af Priisopgaven:

„Ere de Sygdomsformer, som vi hidtil have indbefattet under Benævnelsen Syphilis, frembragte ved eet Virus eller ved flere forskjellige?"

Af

L. Bidenkap.

(Belønnet med Hs. Mj. Kongens Guldmedaille).

(Aftrykt fra Norsk Magazin for Lægevidenskaben.)

Christiania.

Trykt hos Carl C. Werner & Co.

1863.

Ere de Sygdomsformer, som vi hidtil have indbefattet under Benævnelsen Syphilis, frembragte ved eet Virus eller ved flere forskjellige?

I.

Begrebet Syphilis. Blennorrhagiernes ikke syphilitiske Natur.

Benævnelsen Syphilis støder man første Gang paa i et Digt af *Fracastorius*, der fører dette Navn og er tilegnet Pave *Leo d. X.s* Secretær Cardinal *Bembus*. Det er efter *Hensler* skrevet omtrent Aar 1520, og behandler udførligt Symptomerne af denne Sygdom, men om Navnets Etymologie findes Intet. Kun en elegant Fabel, et Slags Efterligning af de Ovidske Metamorphoser, giver mod Slutningen af Digtet en Forklaring over Ordets Oprindelse, og af denne synes det at fremgaae, at det har været et populært Navn, som *Fracastorius* har optaget.

Det heder om en Hyrde, *Syphilus*, at han bespottede

Solen og opreiste Altere for Kong *Alcithous*, hvorfor han blev angreben af Sygdommen. Han var den første, som led under dens Qvaler,

— — — „et a primo traxit cognomina morbus,
Syphilidenque ab eo labem dixere coloni.“
(Luisinus Pag. 197*).

Navnet blev imidlertid glemt, eller brugtes dog lidet af Forfatterne, indtil det igjen indførtes af *Swediaur*. Denne udleder det, i Mangel af Bedre, af σῦς og φιλία, altsaa „Svinekjærlighed.“ Han giver ogsaa Navnet en bestemt Begrændsning, idet han forkaster Ordet venerisk som ubestemt og tvetydigt, og under Syphilis henfører de Sygdomsformer, som frembringes ved et specifikt, syphilitisk Virus, derimod ikke dem, der vel kunne meddeles ved Coitus, men skylde andre Aarsager sin Oprindelse, og fordre en anden Behandling:

„Den syphilitiske Sygdom (Syphilis) er ikke en simpel Sygdom, der angriber et enkelt Organ eller et enkelt Partie af Legemet, men det er en Samling af forskjellige Lidelser i en eller flere Dele af Legemet, frembragte ved det specifike Virus, som man hidtil almindelig har kaldet venerisk, men som jeg, for bedre at charakterisere det, har betegnet ved Navnet syphilitisk Virus.“

Han bemærker endvidere, at han kalder en Person syphilitisk, „naar Giften eller det animalske specifike Virus, som jeg kalder syphilitisk, angriber Organismen og der frembringer sine eiendommelige Virkninger: saaledes for Exempel Ulcera i Fauces, Eruptioner paa Huden, Smerter, Tumores, Caries &c. Men, naar Virkningerne af

*) Aloysius Luisinus: Aphrodiciacus sive de lue venerea. Lugd. Batavor. 1728. En Samling af Middelalderens Forfattere over Syphilis. Med en Fortale af *Boerhaave*.

dette samme Virus ere indskrænkede til Kjønsorganerne, kalder man Sygdommen ikke Syphilis, Lues venera eller „Verole“; men adskiller da enhver af dets Virkninger ved særegne Navne efter deres forskjellige Optræden, saaledes Blennorrhagie eller Gonorrhoe, Ulcus eller Chanker, Bubo eller „Poulain“ &c.“ *).

Uagtet denne Forklaring af *Swediaur* synes at gaae noget i Ring, idet han kalder en Sygdom Syphilis, naar den er frembragt ved det specifike syphilitiske Virus, og paa den anden Side slutter til dette Virus's Existentse, fordi det frembringer Syphilis, har han dog senere tydelig nok fremstillet sin Mening, nemlig at baade den specifike Blennorrhoe og Chankeren samt den constitutionelle Syphilis alle opstaae af det specifike syphilitiske Virus; medens der tillige kan existere baade Sliimflod og Saar paa Genitalia uden nogen saadan specifik Aarsag.

Den specifike eller syphilitiske Blennorrhagie beskrives af ham aldeles som den almindelige Gonorrhoe, og han søger at gjendrive nogle engelske Forfattere, der have opstillet den Sætning, at Blennorrhagien aldrig er af syphilitisk Oprindelse og aldrig frembringer Chanker eller constitutionel Syphilis, idet han paastaaer, at det navnlig i de større Byer ikke er sjeldent at see Syphilis følge efter en Blennorrhagie. Dette skeer især efter heftige Blennorrhagier og hyppigst hos Qvinder. I Almindelighed mener han dog, at Blennorrhagien ikke paafølges af Syphilis, især fordi det smittende Virus blot har frembragt en overfladisk Betændelse.

Man seer saaledes, at der paa den Tid, da *Swediaur*

---

*) *Swediaur*: Traité complet sur les symptomes &c. des maladies syphilitiques. Paris 1817. (7de Udgave). Pag. 4.

skrev sine Værker, hvoraf det første udkom 1784, var deelte Meninger om Blennorrhagiens syphilitiske Oprindelse.

Girtanner, der skrev omtrent samtidig med *Swediaur*, er næsten af samme Mening som denne. Han siger:

„Det er altsaa vist, at Drypperten i de fleste Tilfælde er frembragt ved den veneriske Gift. Dryppert- og Chankergiften er i disse Tilfælde identiske. Deres forskjellige Virkninger komme ikke af nogen Forskjel i deres Natur, men af de Deles forskjellige Organisation, paa hvilke de virke.“ *).

Girtanner nævner dog ogsaa den modsatte Anskuelse, der efter ham faa Aar forud først er fremsat af *Duncan* og *Tode*, som opstille et eget specifikt Virus for Gonorrhoen.

Disse Forfatteres Anskuelser, der for Øvrigt allerede tildeels vare udviklede af engelske Læger (*Cockburne, Gatacker, Belfour* og *Ellis*), tiltrædes ligeledes af *Girtanners* Commentator *Cappel*.

J. Hunter, hvis Værk over de veneriske Sygdomme udkom 1786, forfægter Blennorrhagiens syphilitiske Oprindelse, og et Forsøg, som han anstillede paa sig selv, bidrog i mange Aar til at styrke Troen paa denne Anskuelse. Han inoculerede sig nemlig (allerede 1767) med Materie fra en Gonorrhoe. Herefter opstod Chankre og senere constitutionel Syphilis**).

Striden om Blennorrhagiens syphilitiske Oprindelse

---

*) *Girtanner*: Abhandlung über die venerische Krankheit. Mit Zusätzen und Anm. von *Cappel*. Göttingen 1803. Pag. 106.

**) *J. Hunter*: Traité de la maladie venerienne, traduit par Dr. *Richelot* avec des notes par *Ricord*. Paris 1859. Pag. 616.

vedblev imidlertid at føres med tvivlsomt Resultat, indtil det medicinske Selskab i Besançon i 1810 fremsatte en Priisopgave i denne Retning, der gav Anledning til et Værk af *Hernandez**), i hvilket denne Forfatter med Bestemthed slutter til Smittestoffenes Forskjellighed. Han betraadte atter Experimentationens Vei, der næsten syntes forladt siden *Hunters* Tid, og anstillede en Række af Inoculationer med gonorrhoisk Materie til Individer, som ikke forhen havde lidt af Syphilis. Hos en Deel af disse, og navnlig hos dem, hvis Helbred var svækket af Sygdomme, f. Ex. Scorbut eller Scrophulose, dannede sig vistnok Ulcerationer efter Indstikkene, men nogen constitutionel Syphilis synes ikke at have været Følgen.

I Forbigaaende maa her bemærkes, at Dannelsen af en Pustel eller endog en Ulceration ofte kan iagttages efter Inoculation af Materie, der, uden at indeholde noget specifikt Stof, besidder visse irriterende Egenskaber.

Ricord, der citerer *Hernandez's* Værk, var imidlertid den, der med størst Held modarbeidede de ældre Anskuelser, og navnlig i sit Værk „Traité pratique sur les maladies veneriennes" (Paris 1838) godtgjorde paa en som det synes fuldkommen tilfredsstillende Maade, at Blennorrhagien er en fra Syphilis og Chanker aldeles forskjellig Sygdom. Han fastsatte paa samme Tid Grændserne for Begrebet Syphilis, hvilket Navn han igjen optog, idet han deelte Sygdommens Symptomer i primære eller locale (Chankre) og secundære eller constitutionelle. Han definerer de to Arter veneriske Sygdomme saaledes:

„For det Første maa bemærkes, at man ved vene-

---

*) Essai analytique sur la non-identité des virus gonorrhoique et syphilitique. Toulon 1812. Citeret af *Ricord*.

riske Sygdomme bør forstaae alle dem, der sædvanligviis erhverves gjennem venerisk eller sexuel Actus, og som i Almindelighed begynde paa Kjønsorganerne, om de end kunne opstaae under andre Omstændigheder eller paa andre Steder."

„I denne store Classe optræder to vel adskilte Rækker: Den første indbefatter Chankeren med alle dens Følger af almindelig Infection, og hvis Aarsag er det syphilitiske Virus; en Række, for hvilken man bør beholde Navnet Syphilis. Den anden indbefatter de ikke virulente, saaledes Blennorrhagierne og deres Følger, der aldrig afhænge af nogen almindelig Infection af Organismen, samt en Mængde andre Symptomer: Simple Ulcerationer, Phimosis, Paraphimosis, blennorrhagisk Epididymitis &c. Denne sidste Række kunde man betegne ved Navnet Pseudo-Syphilis." (*Ricord* l. c. Pag. 535.)

Man seer heraf, at *Ricord* frakjendte Blennorrhagierne enhver virulent Oprindelse, og han skilte sig saaledes fra den største Deel af de ældre Forfattere, der dog havde søgt disses Kilde i et eiendommeligt Virus, og nærmede sig i denne Henseende til Forfatterne af den physiologiske Skole (f. Ex. *Desruelles* og *Richond de Brus*), der tillige benægtede de syphilitiske Sygdommes virulente Charakteer. Men i denne sidste Henseende optraadte han bestemt modsat disse, mod hvem han i det nævnte Værk fører en heftig Polemik. Han støttede sig væsentlig paa Resultaterne af en udstrakt Experimentation, idet han erklærede ethvert Genitalsaar, der lod sig inoculere med Lancet, men vel at mærke gjennem flere Led eller Generationer, og som i flere Led frembragte charakteristiske, chankerlignende Ulcera, for en Chanker, eller Følger af en Indvirkning af det syphilitiske Virus.

Efter *Ricord* have senere de fleste Forfattere sluttet sig til den Anskuelse, at Blennorrhagierne ikke i Almindelighed frembringes ved noget syphilitisk Virus, og de som ikke i Lighed med *Ricord* betragte dem som simple, ikke specifike, Betændelser, opstille da et eget Virus som deres Aarsag. Dog benægtes det ikke, at ogsaa det syphilitiske Virus kan frembringe et Udflod fra Urinrøret, naar det inoculeres i dette. Herved opstaaer Urethralchankeren, ved hvis Tilstedeværelse de enkelte Tilfælde af constitutionel Syphilis som Følge af en Blennorrhagie er forklaret. Denne Slags Chanker synes ogsaa efter de nyeste Forfattere ikke at være saa sjelden, som man engang troede.

Forfatteren af denne Afhandling har to Gange kunnet diagnosticere en Urethralchanker, en Gang hos en Mand og en Gang hos en Qvinde. I begge Tilfælde udviklede sig constitutionelle Symptomer efter den sædvanlige Incubationstid.

Fournier anfører, at han af 824 Tilfælde, i hvilke Chankerens Sæde nøiagtig er optegnet, har fundet 20 Urethralchankere*).

II.

Udviklingen af de forskjellige Doctriner om Fleerheden af Virus.

Efter hvad der er anført er det altsaa muligt, at det syphilitiske Virus kan frembringe en purulent Secre-

*) De la contagion syphilitique par *A. Fournier*. Paris 1860. Pag. 34.

tion fra Urethras Sliimhinde, medens dog den Sygdom, som i Almindelighed kaldes Gonorrhoe eller Blennorrhagie, ikke skriver sig fra Indvirkningen af dette Virus. Saaledes opfattes Sagen nutildags af de fleste Syphilidologer, og de enkelte, som endnu confundere disse Sygdommes Oprindelse (f. Ex. *Simon* i Hamburg), synes ikke at kunne tillægges noget Krav paa Opmærksomhed.

Vi skulle derfor i det Følgende blot beskjæftige os med de Sygdomsformer, der lige til den sidste Tid have været betragtede som syphilitiske (locale eller universelle), nemlig de forskjellige Arter af Chankre med deres Følgesygdomme. Det Spørgsmaal, som foreligger, bliver da, om alle disse Sygdomsformer ere frembragte ved eet eller flere forskjellige Arter af Virus.

Det er ikke meget over 10 Aar siden dette Spørgsmaal først blev reist af to af *Ricords* Elever (*Bassereau* og *Clerc*), der begge hver paa sin Maade søgte at udvikle en ny Doctrin om de til Grund for de forskjellige Former liggende Smittestoffes Forskjellighed. Disse nye Doctriner, hvoraf *Bassereaus* er den, der senere har vundet meest Udbredning, ere paa en Maade afledede af selve Mesterens Lære, og det bliver derfor nødvendigt først at fremsætte *Ricords* Dogmer med den Modification, han i Aarenes Løb selv har givet dem, Dogmer, der indtil de af hans Elever fik den nævnte Forandring, have været anseede som orthodoxe i hele den videnskabelige Verden.

I 1838 skrev *Ricord*, da han med Lancetten havde beviist Blennorrhagiens ikke-syphilitiske Natur:

„Chankeren, den sikkre og uundgaaelige Følge af Indvirkningen af det syphilitiske Virus, enten det nu er paa Huden eller paa Sliimhinderne — — — — — frem-

byder ofte saa store Forskjelligheder i sit Udseende, at den synes at udgjøre forskjellige Sygdomme.

Disse slet observerede eller feilagtig opfattede Variationer af Chanker have for Nogle været et Argument mod Identiteten af det veneriske Virus og Eenheden af dets Virkninger, og for Andre et Beviis paa Fleerheden af Virus; men et nøiagtigt Studium af dens Aarsag, der altid er den samme, af dens Udvikling og Følger i regelmæssige, ikke complicerede Tilfælde, forklarer med Lethed dens tilsyneladende Forskjelligheder og bringer alle Modsigelser til at forsvinde“ *). Dette bevises af Chankerens constante Inoculabilitet i et vist Stadium af dens Forløb.

Den Omstændighed, som allerede i lang Tid var observeret af Syphilidologerne, at enkelte Chankre frembragte constitutionelle Symptomer, andre ikke, henførte *Ricord* til Aarsager, der laae hos det smittede Individ, ikke i Materien.

Han opstillede desuden som beviist Ikke-Inoculabiliteten og Ikke-Smitsomheden af de secundære Tilfælde, til hvilke han netop paa Grund af Inoculationens negative Resultat regnede Tubercula mucosa.

Tretten Aar senere, i 1851, vare *Ricords* Anskuelser væsentlig modificerede. I de bekjendte „Lettres sur la Syphilis“ forfægter han fremdeles Blennorrhagiernes ikke-specifike Natur og Existentsen af et syphilitisk Virus samt Chankerens Dannelse som en uundgaaelig Følge af det syphilitiske Smittestofs Indvirkning. Chankerne, hvis Forløb deles i to Stadier, Progressions- og Reparationsstadiet, frembyde i det første Stadium fire forskjellige

---

*) Traité pratique des maladies vénériennes. Pag 134.

Varieteter: 1) simple Chankre, 2) inflammatoriske med Tilbøielighed til Gangræn, 3) phagedæniske og 4) indurerede. Aarsagen til disse Varieteter synes at ligge i Omstændigheder, der ikke vedkomme den specifike Aarsag eller Smittestoffet. Som Exempel herpaa anføres, at Phagedænisme ofte synes at skrive sig fra Misbrug af Alcohol (oino-phagedæniske Ulcera). Enhver Chanker lader sig inoculere i sit Progressionsstadium, og Inoculationen frembringer altid en Pustel, derefter et Ulcus. Naar der inoculeres til den Syge selv, begynder den nydannede Chanker altid med det samme Phænomen (en Pustel), men bagefter antager den Charakteren af det Saar, fra hvilket Materien er taget. Saaledes vil det dannede Ulcus indureres, naar Inoculationsmaterien tages af et indureret Ulcus &c.

Uagtet dette Forhold forsvarede *Ricord* Smittestoffets Unitet, som han dog ikke paastod at kunne bevise ved Experimentation, idet han tillige søgte at udfinde Aarsagerne til Dannelsen af de forskjellige Arter Chankre, og navnlig den indurerede.

Denne indurerede Chanker, hvis Existents efter *Ricord* allerede var kjendt af *Joh. de Vigo**), og som var beskrevet af *J. Hunter* (efter hvem den har faaet Navn), uden at denne dog tildeelte den nogen særegen Betydning, tillagdes af *Ricord* megen Vægt som prognostisk Symptom, og Betingelserne for dens Udvikling, hvilke „næsten alene i og for sig betinge den constitutionelle

---

*) Det Sted hos *Joh. de Vigo*, hvortil her sigtes, lyder saaledes: „Nam ejus origo in partibus genitalibus videlicet in vulva in mulieribus et in virga in hominibus, semper fere fuit cum pustulis parvis, interdum lividi coloris, aliquando nigri, nonnunquam subalbidi cum callositate eam circumdante.
Luisinio Pag. 450.

Syphilis," forklares paa en eiendommelig Maade, der senere har givet Anledning til en af de dualistiske Theorier, og hænger sammen med en anden Doctrin, som næsten uden Modsigelse endnu er gjældende, den nemlig, at et Individ ikke meer end een Gang i sit Liv gjennemgaaer den constitutionelle Syphilis's Følgerække.

Det mindste Antal Chankre, siger *Ricord*, indureres, og deres Antal vil endnu i Fremtiden aftage. Aarsagen hertil ligger i Love, der gjælde for de fleste virulente Sygdomme.

„Vaccinen f. Ex. kan slaae feil en Gang, og det kan grunde sig paa en Uimodtagelighed hos Individet, hvis Betingelser vi ikke kjende. Men om den slaaer an første Gang, vil man let kunne forklare sig, at den siden ikke mere lykkes; den ved den første Vaccination frembragte Diathese er endnu tilstede, og der udfordres et vist Tidsrum, inden Organismen igjen bliver modtagelig for Vaccinens Virkninger."

Saaledes ogsaa med Chankeren: „Den, der engang har havt en indureret Chanker, faaer den siden ikke." Det er fordi en indureret Chanker med Nødvendighed følges af constitutionel Syphilis eller dog frembringer en syphilitisk Diathese, der ligesaa lidt kan dubleres eller tripleres som nogen anden Diathese.

Den ikke indurerede Chanker svarer efter dette til de falske Vaccinepustler.

Uimodtageligheden for indureret Chanker kan nedarves, og denne Arvelighed har efter *Ricord* en stedse voxende Indflydelse paa Antallet af de indurerede Chankre, som altsaa skulde aftage i Hyppighed.

Man vil let indsee, at disse Anskuelser ikke kunde tilfredsstille i Længden, og at der endnu var mange Huller

at udfylde i *Ricords* Forklaring. Hertil kom, at nøiagtig klinisk Observation ikke viste sig at støtte Resultaterne af Experimentationen.

Allerede i 1852 opstillede *Ricords* forhenværende Elev *Bassereau* den Mening, at den bløde og den indurerede Chanker vare Resultat af Indvirkningen af to ganske forskjellige virulente Smittestoffe, hvoraf blot det, der frembragte den indurerede Chanker, tilhørte Syphilis*).

Da denne Forfatters Værk er den Basis, paa hvilken de senere Theorier om det dobbelte Smittestof have udviklet sig, skulle vi i Korthed gjengive Hovedtrækkene i hans Fremstilling.

Bassereau gaaer ud fra den Kjendsgjerning, som klinisk Observation havde lært ham, og som allerede var kjendt af mange ældre Forfattere, men lidet udhævet, at ikke alle Chankre frembringe constitutionel Syphilis, og opstiller nu det Spørgsmaal, hvoraf det kommer, at man hist seer en Chanker uden Behandling forløbe som en blot local Sygdom, her en anden give Anledning til Udvikling af en Række constitutionelle Symptomer. Han undersøger nu, om Aarsagen til dette Forhold ligger i Alder, Kjøn, Idiosyncrasie, Temperament, Constitution, Forskjel i Levemaade, Aarstid og Klima, eller intercurrerende Sygdomme, og besvarer dette benægtende. Ligesaa liden Indflydelse tillægger han oftere gjentagne locale Tilfælde, disses Sæde og Varighed eller Voldsomheden af Ulcerationen.

Derimod opstiller han som Resultat af sine Undersøgelser den Erfaring: „Hver Gang et Individ angribes

---

*) *Bassereau*: Traité des affections de la peau symptomatiques de la syphilis. Paris 1852.

af en Chanker, paa hvilken følger constitutionelle Symptomer, er Aarsagen til denne Generalisation af de syphilitiske Phænomener først og fremst den, at det Individ, fra hvilket den Syge har faaet Smitten, selv har været angrebet af en Chanker, som frembragte constitutionelle Phænomener.“ Han havde fire og tredive Gange kunnet paavise den Kilde, hvorfra de af constitutionel Syphilis fulgte Chankre vare udsprungne, og i de en og tredive Tilfælde havde de smittende Individer frembudt samme Symptomer som de smittede. I de tre Tilfælde, hvor det ikke forholdt sig saaledes, var der anvendt Mercurialbehandling mod de locale Tilfælde, og han anseer dem derfor for irrelevante*).

Han opstiller nu det Spørgsmaal, om de Chankre, der ikke frembringe Syphilis, maaskee kunde være et Slags Pseudo-Chankre, der lignede de falske, ikke beskyttende Vaccinepustler, og antyder Muligheden af, at en saadan degenereret Chanker kunde forplante sig i det Uendelige uden at frembringe constitutionel Infection. Men han lægger til: „Et eneste vel observeret Tilfælde, der ikke kunde misforstaaes, vilde være tilstrækkeligt til at begrunde denne Theorie om Pseudo-Syphilis. Jeg har i 5 Aar anstillet de mangfoldigste Undersøgelser for at finde et saadant Exempel, men disse Undersøgelser have ikke ledet til noget Resultat, og jeg seer mig derfor nødsaget til at antage en anden Anskuelse.“ **)

Han slutter derfor, at de to Slags Chankre ere frembragte ved to forskjellige Smittestoffe, som kun have det tilfælleds, at de begge ofte meddeles ved Coitus og angribe Genitalia.

---

*) *Bassereau* l. c. Pag. 198.
**) L. c. Pag. 212.

Han opstiller derefter de forskjellige Charakterer, som tilkomme den inficerende og ikke-inficerende Chanker, men indrømmer, at de ikke altid ere lette at adskille.

Som Støtte for sin Theorie anfører *Bassereau* endelig, at man ved at granske de smitsomme Genitalsaars og den constitutionelle Syphilis's Historie kommer til det Resultat, at hine vare vel kjendte i Oldtiden og ligetil Slutningen af det 15de Aarhundrede, da den constitutionelle Syphilis første Gang viste sig; at man i Begyndelsen ikke satte disse to Slags Sygdomme i nogen Forbindelse med hinanden; men at man senere blandede dem sammen (saaledes som man ogsaa gjorde med Gonorrhoen), og at dette er Grunden til den Forvirring, hvori man efterhaanden geraadede, at ansee enhver Chanker for en Virkning af det syphilitiske Virus.

Omtrent 2 Aar senere udviklede en anden af *Ricords* Elever, *Clerc*, virkelig en Theorie, der lignede hiin af *Bassereau* antydede om en Pseudo-Syphilis, og som var støttet paa den forud af *Ricord* opstillede Sætning, at et Individ ikke mere end een Gang angribes af i. dureret Chanker. Han antog, at der ved Indpodning af inficerende Chanker paa et Individ, som forud havde lidt eller led af constitutionel Syphilis, dannedes en blød Chanker (Chancroid), som ved igjen at overføres til sunde Individer kunde frembringe en blot local Sygdom, et blødt, ikke inficerende Ulcus.

Denne Anskuelse vandt dog ikke megen Udbredning, saa meget mindre som det snart blev paaviist, at en paa et syphilitisk Individ udviklet, tilsyneladende blød Chanker kunde frembringe et inficerende Saar hos et sundt Individ. *Clerc* indrømmede vistnok ikke selv disse Kjendsgjerningers Gyldighed, idet han meente, at en Feiltagelse let

var mulig ved saadanne Observationer, og han troede, at den inficerende Chankers Optræden i disse Tilfælde maatte kunne forklares deraf, at det smittende Individ tillige havde lidt af recidiverende constitutionelle Tilfælde, f. Ex. Tubercula mucosa. Men han indrømmede dog, at en Overførelse af inficerende Chanker til et syphilitisk Individ kun sjelden lykkedes.

I 1858 fremsatte *Diday* den samme Paastand som *Bassereau*, at der existerede to forskjellige Arter af Virus, hvoraf det ene var syphilitisk og frembragte inficerende Chanker med constitutionel Syphilis som Følge, det andet derimod blød Chanker, som altid forblev en blot local Sygdom. Ved Inoculation af indureret Chanker til et forud syphilitisk Individ opstod en Afart, som han kaldet induroid Chanker, der ved igjen at overføres paa et sundt Individ kunde gaae over til et inficerende Ulcus og altsaa antage sin oprindelige Charakteer paanyt.

Ricord synes imidlertid at være bleven mere og mere tvivlende. Han gjentog mange af sine tidligere Forsøg, hvis Gyldighed ikke anerkjendtes af Alle, og anstillede i Forening med en af sine Elever, *Fournier*, i 1856 en Række af Undersögelser om Smittestoffenes Natur. I 1857 udkom (i L'union méd.) hans Leçons sur le chancre, redigerede af *Fournier*, og *Ricord* indrømmer her, at hans første Anskuelser ikke længere ere holdbare. „Efterat jeg først havde tillagt Jordbunden (nemlig Individet, paa hvem Chankeren udvikles) formegen modificerende Indflydelse, er jeg nu kommen til det Resultat, at man ogsaa maa indrømme Frøet (Smittestoffet) en Deel af denne Indflydelse." *) Til dette Resultat var han ledet ved de

*) L'union médic. 20de Juni 1857.

af *Fournier* anstillede Sammenligninger mellem Phænomenerne hos det smittende og smittede Individ. Fem og nitti Gange havde denne i Hôpital de Midi confronteret de smittede Par, og i alle Tilfælde fandt man, at hvor der var inficerende Chanker, var denne frembragt ved en lignende Affection, naar ingen af Individerne forhen havde lidt af Syphilis.

Ricord troede dog ikke at burde gaae længere end til følgende Udtalelse, der slutter hans Leçons sur le chancre: „Dobbeltheden af det chankrøse Virus er endnu blot en Hypothese, som Fremtiden vil dømme; Eenheden af det syphilitiske Virus er en Sandhed, som Erfaring og Tid har beviist."

Imidlertid havde flere nye Anskuelser gjort sig gjældende, der stred mod de gamle *Ricord*ske Læresætninger. Saaledes begyndte man igjen at indrømme Smitsomheden af de constitutionelle syphilitiske Symptomer, der vel aldrig var bleven fuldstændig modbeviist, men af *Ricord* var bekjæmpet til det Yderste. Den kliniske Erfaring maatte her saa længe staae i Baggrunden for Experimentets tilsyneladende sikkre Resultat, indtil dette selv ved at udstrækkes ogsaa til Forsøg paa sunde Individer (hvilket *Ricord* aldrig indlod sig paa) omsider atter og atter gjentaget bekræftede den kliniske Erfarings Gyldighed. Og saaledes blev da ogsaa Smitsomheden ialfald af enkelte constitutionelle Symptomer fuldkommen klar for Alle, selv for den i det Længste vantro *Ricord.*

Til denne Kjendsgjerning sluttede sig Paastanden om, at der ved Smitte fra constitutionelle Symptomer altid først dannedes et localt Symptom eller en Chanker. Det er sandsynligviis *Auzias-Turenne*, som først, om end noget forblommet, fremsatte denne Anskuelse, for hvilken senere

Langlebert har villet vindicere Prioriteten*). Den er senere bleven den almindeligt antagne, og benægtes nu neppe af Nogen.

Hertil kom endvidere den Iagttagelse, at den inficerende Chanker kunde udvikle sig efter en forholdsviis lang Incubationstid, Noget, der benægtedes paa det bestemteste af *Ricord*, men som ialfald syntes beviist for den Slags Chanker, som opstod efter Smitte fra constitutionel Syphilis.

Samtidig begyndte man at benægte Muligheden af at forplante den inficerende Chanker til Individer, som forud havde lidt eller lede af Syphilis. Vanskeligheden af dette Forsøg var allerede indrømmet af *Ricord* og senere af *Clerc*.

Dette er i Korthed den historiske Udvikling af Læren om de to forskjellige Smittestoffe, en Lære, som i de sidste Aar har vundet en stedse stigende Udbredning.

Fournier giver i sin Afhandling: „De la contagion syphilitique, Paris 1860," en klar Fremstilling af Dualismens daværende Standpunkt. Hans Fremstilling er støttet paa en Mængde Iagttagelser fra Paris's Hospitaler og et grundigt Studium af de forekommende Tilfælde, og da den, foruden at være den meest bekjendte, tillige er den tydeligste og meest maadeholdende, skulle vi anføre det Vigtigste af hans Anskuelser.

Han antager, at Syphilis altid begynder med en Chanker. Af 826 Syge, der led af Syphilis (deels secundær og deels tertiær), kunde han paavise en forudgaaende Chanker hos 815.

---

*) Recherches sur la Syphilis par *W. Boeck*. Christiania 1862. Pag. 63.

Chankeren skriver sig bestandig kun fra:

1) en simpel Chanker,

2) en inficerende, syphilitisk Chanker,

3) visse Symptomer af constitutionel Syphilis.

Hos ikke forud syphilitiske Individer opstaaer ved Smitte de samme Tilfælde eller den samme Sygdom, som findes hos den Smittende. Altsaa:

Den simple Chanker hos ikke-syphilitiske Individer forplantes som simpel Chanker til ikke-syphilitiske Individer og til syphilitiske.

Den inficerende Chanker kan opstaae paa tre Maader:

1) fra en lignende Chanker,

2) fra en Chanker uden Induration, udviklet hos et Individ, der forhen har faaet constitutionel Syphilis,

3) fra et constitutionelt-syphilitisk Symptom; navnlig blot fra dem, der ledsages af Suppuration.

Paa anden Maade kan den ikke opstaae.

Den hos et forud syphilitisk Individ opstaaede blode Chanker kan, naar den er frembragt ved Smitte fra en inficerende Chanker, igjen frembringe constitutionel Syphilis hos et tredie, sundt Individ, til hvem den forplantes; men — det er sjelden at en inficerende Chanker lader sig overføre ved Kunst eller af Naturen selv forplantes til et forud syphilitisk Individ.

Dette er Hovedtrækkene i den dualistiske Doctrin, der senere er udviklet af Forskjellige paa forskjellig Maade, i Frankrig især af Skolen i Lyon, *Rollet* og hans Elever.

Denne Skole har som det vigtigste Skjelnemærke mellem den inficerende og ikke inficerende Chanker opstillet, at den forste aldrig lader sig inoculere til det Individ, som bærer den, eller til Andre, der have Syphilis under hvilkensomhelst Form, medens den sidste er inocu-

label i det Uendelige. Man seer her altsaa en stedse videre gaaende Kløft mellem de to Slags Chankre.

Ricord, som fra først af havde opstillet Inoculabiliteten som bestemt Mærke paa et Saars syphilitiske Natur, begyndte at indrømme, at den indurerede Chanker kun i kort Tid af sin Existents og mindre let lod sig inoculere; *Fournier* gik videre, og beviste ved Statistik, at Inoculationen yderst sjeldent lykkedes. Lyonnerskolen endelig kom til det Resultat, at den aldrig lod sig udføre med positivt Resultat, at enhver Chanker, der var inoculabel, det vil sige i faa Dage paa den Syge selv eller andre syphilitiske Individer frembragte en charakteristisk Pustel (i den ældre, *Ricord*ske Betydning), ikke kunde frembringe constitutionel Syphilis, men skrev sig fra et Virus, der var aldeles forskjelligt fra det syphilitiske.

Der forelaae dog fra ældre Tider Kjendsgjerninger, som viste, at en inoculabel (reinoculabel eller auto-inoculabel) Chanker kunde være inficerende, og fortsatte Experimenter godtgjorde, at Inoculationen af et inficerende Saar undertiden, om end sjelden, lykkedes selv for de i dualistiske Anskuelser rodfæstede Experimentatorer. Disse Kjendsgjerninger, som ikke kunde afvises, skabte en ny Forklaringsmaade, og man opstillede en Mellemsort af Chanker, en blandet Form (Chancre mixte), der skulde beroe paa, at Secretet af en blød Chanker var indplantet paa den inficerende Chankers Omraade, eller omvendt.

Denne Slags blandede Chanker kunde da erhverves enten paa den Maade, at det smittende Individ led af begge Former, eller derved, at det smittede Individ havde havt Omgang med flere Personer, hvoraf den ene havde lidt af blød Chanker, den anden af inficerende. Hermed var enhver Modsigelse forklaret; og Experimentet syntes

virkelig ogsaa at støtte Hypothesen, som vel at mærke ganske manglede den kliniske Observations Grundvold, og blot var en Hypothese. Naar man nemlig bragte Materie fra en blød Chanker i Berørelse med en haard Chankers hudløse Overflade, blev denne nogle Dage efter inoculabel og vedblev at være det*).

Rollet forklarer Forskjellen mellem det syphilitiske Virus paa den ene Side og det chankrøse og blennorrhagiske paa den anden, saaledes at disse to sidste Slags egentlig blot er „contagiøst Pus," hvis Virkninger bestandig blot blive locale, da det contagiöse Pus ikke kan absorberes. Dersom dette Pus gaaer over i Lymphekarrene og frembringer Buboner, skeer det blot paa samme Maade som Farvestoffene ved en Tatuering, uden at der er nogen virkelig Absorption.

Det syphilitiske Virus derimod gjenfindes ikke alene i det Pus, som dannes i det primære Ulcus, men ogsaa i Blodet, i Serum, i alle de Symptomers Vædsker, som i Almindelighed kaldes secundære, og desuden i Sperma, uden at det dog derfor indrømmes, at de naturlige Secreter ere materielt impregnerede med Smittestoffet**).

Alle disse Vædsker maa altsaa, overførte paa et sundt Individ, kunne frembringe Syphilis, og dette skeer altid under Dannelsen af et primært inficerende Ulcus.

Som man seer heraf, har den nye Doctrin endnu gaaet et Skridt videre. Det er ikke alene de constitutionelle, suppurerende Symptomer, som kunne smitte og frembringe Chanker, men alle sygelige Secreter, Legemets naturlige Vædsker, f. Ex. Serum og Blod, og endelig nogle om

---

*) *Rollet*: Recherches sur la Syphilis. Paris 1862. Pag. 36.

**) *Rollet*: l. c. Pag. 46.

ikke alle af de naturlige Secreter, f. Ex. Sperma. Inoculabiliteten af disse sidste paastaaes dog ikke.

At Blodet af syphilitiske Individer kunde frembringe Chanker hos sunde Personer var allerede forhen fremsat af *Waller* og *Gibert*, der begge havde anstillet Forsøg i denne Retning med positivt Resultat. *Rollet* og hans Elev *Viennois* optog denne Mening, og den Sidste udviklede i en Afhandling*) en herpaa støttet Theorie om Overførelse af Syphilis ved Vaccinematerie blandet med Blod af Syphilitiske, hvorved en Mængde Tilfælde af denne Art, som fandtes i Litteraturen, fik en Forklaring, der senere har vundet mange Tilhængere blandt Syphilidologerne. Senest har *Pellizari* i Florents bekjendtgjort en Deel Forsøg, hvoraf ligeledes Blodets Inoculabilitet skulde bevises. Resultatet af den heldige Inoculation var ogsaa her en Chanker med lang Incubationstid**).

Den indurerede Chankers temmelig lange Incubationstid er, som anført, ogsaa en af de Paastande, som have viist sig efterat de constitutionelle Phænomeners Smitsomhed var beviist. *Ricord* synes ikke at have kjendt denne Egenskab hos enkelte Arter af Chankre, og han benægter den endogsaa udtrykkelig.

Fournier iagttog for den bløde Chanker en Incubationstid af 4—8 Dage; for den indurerede derimod 6—14 Dage. Incubationstiden for en Chanker, opstaaet af secundære Tilfælde, tør han ikke bestemt angive***).

Rollet sluttede af de bekjendte Inoculationsforsøg, at Incubationstiden for den indurerede Chanker var omtrent

---

*) Archives génerales de Méd. Juni 1860 og flgd.

**) L'union méd. Mai 1862.

***) *Fournier* l. c. Pag 106.

3 Uger. Examination af de Syge tillægger han mindre Værd, da man derved let skuffes.

Andre Forfattere ere gaaede endnu videre; saaledes *v. Bärensprung*, som fuldstændig har optaget den dualistiske Lære. Denne Forfatter sætter Incubationstiden til 4 Uger*).

Forskjellen i Udseende og Charakterer mellem de to Slags Chankre udhæves ligeledes af de Forfattere, som antage, at de ere af forskjellig Oprindelse.

Ricord havde beskrevet den indurerede Canker, og sat Indurationen som et bestemt Tegn paa, at constitutionel Syphilis vilde paafølge. Men han antog mange Slags Induration. Først den charakteristiske, halvkugleformige, dernæst den pergamentagtige, hvor Chankerens Bund blot frembyder nogen Stivhed, og endelig en forbigaaende Induration, der efterlod et blødt Ulcus. Desuden indrømmede han, at Indurationen sjelden var tydelig følbar paa de fleste Steder af de qvindelige Kjønsdele, og at den overhovedet ofte var saa vanskelig at føle, at den blot existerede for visse, meget øvede Fingre.

Bassereau fandt, at de inficerende Chankre i 157 Tilfælde havde været indurerede og blot i 13 Tilfælde var Indurationen tvivlsom eller manglende. Ogsaa *Fournier* anseer Indurationen for et af de vigtigste Tegn paa, at en Chanker er inficerende. *Rollet* antager, at Indurationen existerer de 19 Gange af 20 ved inficerende Saar hos Mænd og noget sjeldnere hos Qvinder. *Bärensprung* synes bestandig at have observeret Induration ved de inficerende Saar, og han antager endog dette Symptom for det første Tegn, der viser Smittens Overførelse.

---

*) See Norsk Magaz. f. Lægevdsk. Bd. XV. Pag. 962.

Der opstilles desuden af de forskjellige Forfattere en Mængde andre Forskjelligheder mellem de to Slags Saar, hvilke vi senere skulle omtale.

Ogsaa den af *Bassereau* udviklede Anskuelse, at den bløde Chanker allerrde fandtes i Oldtiden, medens den inficerende med sine Følger først viste sig i Middelalderen, er nærmere begrundet og brugt som Argument for Dualismen af dennes senere Forsvarere.

Det lader sig ikke nægte, at denne Lære er meget simpel og vilde have stor practisk Betydning, om den var grundet paa sikkre Kjendsgjerninger. Den har ogsaa vundet stor Udbredning og kan for Tiden betragtes som den almindeligst antagne.

Der er dog enkelte Forfattere, som endnu yttre Tvivl om dens Gyldighed, eller ligefrem benægte den.

Saaledes har *Sigmund* i Wien ikke ganske villet slutte sig til disse Anskuelser, da han har fundet, at den typiske Forskjel mellem blød og indureret Chanker ikke altid existerer*).

Melchior Robert i Marseille benægter paa det bestemteste at der existerer to forskjellige Arter af Virus og støtter sig heri baade til Forsøg og Erfaring**).

W. Boeck har endvidere i sit seneste Værk udtalt sig afgjørende mod denne nye Lære***), og søgt at forklare Grunden til den Forskjel, som iagttages hos Chankerne.

Endelig have flere Læger, som have havt Anledning til bedre end paa de større Byers Hospitaler at følge

---

*) See Norsk Magaz. f. Lægevdsk. Bd. XV. Pag. 959.

**) *M. Robert*: Nouveau Traité des maladies veneriennes. Paris 1861.

***) *W. Boeck*: Recherches sur la syphilis. Christiania 1862. Pag. 64.

Symptomernes Udvikling og Gang hos sine Patienter og at beholde disse under langvarig Observation, deels udtalt sig mod Dualismen i Almindelighed, deels anført Kjendsgjerninger, som synes at tyde paa, at de for de to Slags Chankre opstillede Kjendetegn, ikke altid findes.

Saaledes slutter *Michaelis**) af de Tilfælde, han har havt Anledning til at iagttage som Militærlæge, hvor det har været muligt at følge Patienterne i længere Tid, at de dualistiske Theorier ikke stemme med Erfaring.

En engelsk Militærlæge Dr. *Marston***) har ligeledes fundet, at den typiske Forskjel mellem Chankerne ikke altid existerer, men at de i Udseende fuldkommen kunne ligne hverandre. Da de Slutninger, han fremsætter, synes at være Frugter af lang Erfaring, og da de desuden i de fleste Punkter stemme med dem, der nedenfor ere gjorte, skulle vi i Korthed gjengive dem:

Ikke alle Chankere følges af constitutionel Syphilis.

De typiske indurerede Chankre have en lang Incubationstid, ere indolente, ikke purulente, indurerede, skaalformede, hurtigt paafulgte af symmetriske Glandelhævelser i Ingvina; som Regel giver Inoculation af dem negativt Resultat. Men Mængden af de Saar, som paafølges af constitutionel Syphilis, er ikke af denne Slags, og den *Hunter*ske Chanker er ikke den almindeligste primære inficerende Læsion.

Suppurerende Bubo kan følges af constitutionel Syphilis.

Indurationen kan variere i Grad, Størrelse, Varighed og Incubationstid.

---

*) *Virchows* Archiv 1862, 1 og 2. Norsk Magaz. f. Lægevdsk. Bd. XVI. Pag. 887.

**) The Lancet, 15de Marts 1862.

Saar udvendig paa Penis, der fuldkommen ligne den bløde Chanker og let inoculeres, kunne følges af constitutionel Syphilis.

Vævenes physiologiske Beskaffenhed har Indflydelse paa Chankerens Charakteer. Ved Saar paa Præputium og Glans kan Haardheden indskrænke sig til det første Sted, Suppurationen til det sidste.

Et inficerende Saar kan ved Inoculation give Ophav til en blød Chanker med charakteristisk forudgaaende Pustel.

Uagtet alt dette synes Dr. *Marston* dog at hylde Theorien om det dobbelte Virus.

Efterat vi saaledes have søgt at udvikle de Anskuelser, som de forskjellige Forfattere nære med Hensyn til Smittestoffenes Eenhed eller Forskjellighed, skulle vi i det Følgende fremstille de Resultater, hvortil selvstændige Observationer og Forsøg have ledet os.

Benævnelsen Syphilis ville vi fremdeles bruge i den ældre mere omfattende Betydning, saaledes at den omfatter baade den bløde og den indurerede Chanker, baade de locale og universelle Tilfælde.

Chanker ville vi fremdeles kalde alle de Phænomener, hvorved Smittestoffets Overførelse giver sig tilkjende paa det Sted, hvor det naturligt eller kunstigt er indpodet.

De to Arter af Chankre ville vi blot adskille efter deres endelige Følge, Infection eller Ikkeinfection af Organismen, og altsaa benævne dem inficerende eller ikke-inficerende.

III.

Confrontation af de smittede Individer.

Man vil erindre, at *Bassereau* blev ledet til at antage to forskjellige Smittestoffe ved den Iagttagelse, at det smittende og smittede Individ, naar de kunde confronteres, bestandig viste sig at lide af samme Form af Chanker, altsaa at begge havde enten inficerende eller ikke-inficerende Chanker.

Dette Forhold, som senere er constateret af mange Forfattere, er vistnok det vigtigste af de Argumenter, som anføres, men, som *Bassereau* selv indrømmer, har det kun Værd, saalænge intet Tilfælde af modsat Art er bekjendt.

Ved at efterspore Sygdommens Kilde er nærværende Forfatter i Almindelighed kommet til det samme Resultat, nemlig at en i sine Følger inficerende Chanker i Regelen skriver sig fra et lignende Tilfælde eller fra et Symptom af constitutionel Syphilis, og at omvendt en inficerende Chanker eller et Symptom af den constitutionelle Sygdom i Regelen ved at overføres til et sundt Individ har frembragt en inficerende Chanker.

Et Par Undtagelser fra denne Regel ere vistnok forekomne, men da der kan gjøres nogle Indvendinger mod deres Gyldighed, skulle vi først anføre dem, og derpaa tilføie nogle Bemærkninger.

Observ. Nr. 1.

Christian Poulsen, 33 Aar gl., indkom fra Landet den 8de November 1862 med følgende Symptomer: Paa Randen og den indvendige Flade af Præputium, samt paa Collum glandis og paa Glans findes flere uregelmæssige, tildeels lidt fordybede Ulcera med temmelig rigelig Secretion af guul Materie, men uden Spor af Induration. I begge Ingvina føles flere indolente Glandelhævelser. Et

Par af Nakkeglandlerne er følbare. For Øvrigt ingen Tegn til Syphilis. Han har ikke før lidt af nogen venerisk Sygdom, og angiver sig smittet for noget over 2 Maaneder siden af en Pige, der for Tiden behandles for constitutionel Syphilis i sit Hjem, og han har derefter selv smittet en anden Pige, med hvem han levede sammen. Denne er to Dage forud indkommen med Tubercula mucosa ved Genitalia og Ulcera i Fauces. Saarene bedækkes med Charpie, dyppet i Vand.

Der viste sig under hans Ophold paa Hospitalet intet Tegn til constitutionel Syphilis, og han blev ikke underkastet nogen Behandling. Den 30te December blev han udskreven. Saarene vare da tilhelede uden Induration; Glandlerne i Ingven og Nakken vare fremdeles følbare. For Øvrigt ingen Tegn til Syphilis. Den 4de Februar undersøgtes han paanyt uden at frembyde andre Tegn paa Sygdom. Det Fruentimmer, som han havde smittet, blev udskrevet en Maaned efter uhelbredet for at fortsætte Behandlingen i sit Hjem.

Der er i dette Tilfælde ingen Grund til at tvivle paa, at Patienten virkelig var smittet af det opgivne Fruentimmer og selv igjen havde meddeelt Sygdommen til en Anden, ligesom det er temmelig sikkert, at han forud ikke har havt Syphilis. Derimod lider denne Observation af en anden Svaghed, og det er, at den Tid, i hvilken han observeredes (omtrent 4 Maaneder), er for kort til at man bestemt kan benægte Muligheden af senere indtrædende constitutionelle Phænomener. Mærkeligt er det i alle Tilfælde, at hans Chankre ikke frembød Spor af nogen Induration. De opsvulmede Ingvinalglandler ere, som vi senere skulle see, heller intet absolut Beviis paa Infection af Organismen. De ere ofte nok observerede ved bløde, ikke inficerende Ulcera, og et Par hovne Nakkeglandler er heller intet særdeles sjeldent Symptom hos Ikke-Syphilitiske.

Der skal dog ikke lægges synderlig Vægt paa denne Observation, ligesaalidt som den følgende, der tildeels blot

er et Uddrag af en ældre Sygehistorie, for hvis Paalidelighed Forfatteren ikke kan indestaae.

Observat. Nr. 2.

Johanne Cathrine Nilsdatter, Bondekone, indlagdes 28de Juni 1858 paa Rigshospitalets Hudsyge-Afdeling med følgende Symptomer efter Journalen:

„Rundt om den nederste Deel af venstre Brystvorte sees en rundagtig, ophøiet Ulceration med ujevn Bund og guult fleskagtigt Belæg, af en Sølvorts Størrelse. Randene ere skarpt afskaarne; for Resten intet Sygeligt at opdage. Menses tilstede. Hun har bemærket Saaret for 1 Maaned siden. For 2 Maaneder siden gav hun et syphilitisk Barn Die, hvilket døde paa Hudsygeafdelingen." Dette Barn var 21de April indlagt paa Hudsyge-Afdelingen, 2 Maaneder gl., for Syphilis congenita (Ulcera ved Anus, papuløst Exanthem, ulcererende Flader paa Hagen, Papler paa Kinderne). Dets Moder, *Margit Olsdatter*, havde forhen været behandlet for constitutionel Syphilis, og Barnet havde fra Fødselen af været udsat til Opfostring hos nærværende Patient.

Denne (*Johanne C. Nilsdatter*) brugte paa Hospitalet kun Chlorvand paa Saaret, led i nogle Dage af en let Feber, men udskreves helbredet 23de Juli 1858. Saaret var da tilhelet og ingen Tegn til Syphilis tilstede. Hun beretter selv, at hun siden har været frisk, og levet i ægteskabeligt Samliv uden at smitte sin Mand eller sine Børn. Den 20de Juli 1861, da hun paany blev undersøgt af nærværende Forfatter, viste sig intetsomhelst Tegn til Syphilis.

Her skulde altsaa ved Smitte fra Symptomer af hereditær Syphilis have udviklet sig en blød, ikke inficerende Chanker. Man kan dog herimod indvende, at det beskrevne Saar maaskee ikke var en Chanker, men et simpelt, ikke specifikt Ulcus, eller at Konen i sit Hjem havde gjennemgaaet en let forløbende constitutionel-syphilitisk Proces, der havde endt sig uden Behandling. Men hvis der havde existeret et ikke specifikt Saar paa Brystvorten, er der den allerstørste Sandsynlighed for, at Barnet vilde have indplantet Sygdommen i dette, og at det havde

omdannet sig til en Chanker, hvilken det ogsaa synes at have lignet i Udseende. De syphilitiske Diebørn smitte efter vor Erfaring altfor let, til at en Qvinde under 2 Maaneders Diegivning ikke selv skulde erholde Sygdommen. Og hvad en skjult forløbende syphilitisk Procès angaaer, da er den neppe tænkelig hos et Individ, der, som denne Kone, var underrettet om Faren og led under Frygten for dens Komme.

Et tredie, aldeles lignende Tilfælde, som Forfatteren selv har observeret fra dets Begyndelse, hvor der udviklede sig en charakteristisk Chanker med indolente Glandelsvulster langs Pectoralis og i Axilla, uden at der paafulgte constitutionelle Symptomer, frembyder mindre Garantie, da der endnu blot er forløbet noget over 5 Maaneder efter Smittens Overførelse.

Overhovedet skal der ikke tillægges disse faa Tilfælde nogen Beviiskraft, og det maa fremdeles staae som en Regel, hvorfra Forfatteren ingen bestemt Undtagelse kjender, at et inficerende Saar altid skriver sig fra et lignende eller fra et Symptom af constitutionel Syphilis. De Observationer, som constatere dette, ere ikke faa, og det vilde blive for vidtløftigt at anføre dem alle. En større genealogisk Række, som er kommet under Observation i Løbet af de sidste 8 Maaneder, er dog maaskee værd at citeres.

Observ. Nr. 3.

Pigen *Gina Pedersdatter* (Puella publica), 21 Aar gl., indkom 10de September paa Hudsyge-Afdelingen med et Par smaa, lidt vædskende Tubercula mucosa paa venstre Skamlæbe. Glandlerne i begge Ingvina føltes som Grupper af smaa Knuder. For Øvrigt viste sig ingen Tegn til Syphilis. Hun blev blot behandlet localt, idet Sliimtuberklerne ætsedes med Arg. nitr., hvorefter de hurtig forsvandt, og hun udskreves efter 6 Dages Forløb. Hun

vendte imidlertid kort Tid efter tilbage til Hospitalet og led da af vel udviklede constitutionelle Symptomer, hvorfor hun toges under Behandling med Syphilisation og udgik helbredet.

Dette Fruentimmer, som i omtrent ½ Aar havde gjort Tjeneste som Puella publica, var i denne Tid regelmæssig visiteret 2 Gange ugentlig uden at nogen Chanker var opdaget. Hun forklarede dog, at hun i Løbet af Juli og August Maaned af og til havde lidt af Hudløshed paa Genitalia. Chankeren har formodentlig havt sit Sæde paa et for Synet lidet tilgjængeligt Sted, og intet Ar efter den kunde opdages. Maaskee har de omtalte Hudløsheder været en begyndende Dannelse af Tubercula mucosa, der ved Vadskning og Reenlighed atter er standset.

Hvorledes dette end forholder sig, ere dog de følgende Facta mærkelige nok:

I Løbet af Høsten og Vinteren kom der under Forfatterens Observation deels paa Hospitalet, deels i privat Praxis ikke mindre end 13 Tilfælde af inficerende Chankre, som med temmelig stor Sikkerhed kunde henføres til Smitte fra dette Individ, hvis Ydre var charakteristisk nok til med Lethed at gjenkjendes. Af disse 13 led de 12 af Chankre paa eller ved Collum glandis med charakteristisk halvkugleformig Induration. Hos et Individ var der flere Saar, hvoraf et charakteristisk indureret. Alle 13 fik constitutionel Syphilis. Hos Alle havde Incubationstiden for de primære Tilfælde været fra 3—6 Uger.

Desuden indlagdes for Recidiv af constitutionelle Symptomer en Patient, der for de primære Tilfælde var behandlet paa det militære Sygehuus. Han var smittet af det samme Individ, og hos ham havde Chankeren havt samme Udvikling, Forløb og Charakterer.

To andre Sygehistorier, hvor Chankerne skrev sig

fra samme Individ, er mig meddeelt af andre Læger. Ogsaa hos disse opstod constitutionel Syphilis.

Altsaa i Alt 16 Individer smittede fra een Kilde, alle med inficerende Chankre. Alle vare smittede i de sidste Dage af Juli eller i August Maaned.

Paa samme Tid som disse Tilfælde observeredes, og i Løbet af hele Vinteren 1862—63 indkom paa Hospitalet yderst faa Tilfælde af ikke-inficerende Chankre, og disse faa kunde i Regelen forfølges til Smitte fra Udlandet. Kun hos de indlagte Fruentimmer forekom bløde Chankre i betydeligt Antal; men ogsaa disse bleve paafulgte af constitutionelle Symptomer. I det Hele led ved Marts Maaneds Udgang 1863 næsten hele Afdelingens Belæg (omtrent 110 Patienter) af constitutionel Syphilis. Enkelte blot locale Tilfælde vare overflyttede til Byens Sygehuus.

Det tør med Sikkerhed antages, at disse 16 smittede Individer, foruden maaskee ligesaa mange, der ikke ere komne til Forfatterens Kundskab, have bidraget ikke saa lidet til denne hos os usædvanlige Udbredning af constitutionel Syphilis. Nedenstaaende Observation giver i det Mindste et Begreb om, hvor Mange, der kan inficeres fra eet Individ.

Observation Nr. 4.

a) *Nils Jonassen,* Arbeider ved Jernbanen, indkom 30te October 1862 i Hospitalet. Han var en af dem, der havde faaet sin Sygdom fra *Gina Pedersdatter* (see Obs. Nr. 3.), med hvem han havde havt Omgang i Begyndelsen af August 1862. Han drog strax efter paa Landet og mærkede først henved 3 Uger efter Coitus et Saar paa Collum glandis. Ved Indkomsten paa Hospitalet fandtes paa dette Sted en charakteristisk, stor, Huntersk Chanker, desuden indolente Glandelhævelser i Ingvina og Nakken, Ulcera paa Tonsillerne og papuløst Exanthem. Senere

fik han Irit paa begge Øine. Han behandledes med Syphilisation, og udgik helbredet den 10de Marts 1863.

Af denne Mand smittedes i Løbet af Høsten (fra omtrent Slutningen af August) 3 Qvinder i den Bygd, hvor han arbeidede:

b) *Gina M. Engebretsdatter*, indkom i Hospitalet den 10de December 1862 med Tubercula mucosa ved Genilia, indolente Ingvinal- og Cervicalglandler og fik senere Ulcera i Fauces. Intet tydeligt Spor af den primære Affection.

c) *Berthe A. Andersdatter*, indkom den 10de December 1862 med Tubercula mucosa ved Genitalia, Ulcera i Fauces, papuløst Exanthem og indolente Glandelsvulster. Intet tydeligt Spor af den primære Affection.

d) *Mathea Olsdatter*, indkom 18de December 1862 med Tubercula mucosa ved Genitalia, Ulcera i Fauces og indolente Glandelsvulster. Intet Spor af den primære Affection.

Ltr. d. *Mathea Olsdatter* celebrerede 2 Dage før Indkomsten i Hospitalet Coitus med:

e) *Johan Svendsen*, der indkom 8de Januar 1863 med en charakteristisk Huntersk Chanker, af lidet Omfang og med sparsom Secretion, paa Collum glandis. Chankeren tiltog siden i Omfang, og der viste sig Tubercula mucosa paa Scrotum og Roseola, samt hovne Nakkeglandler.

Litr. b. *Gina M. Engebretsdatter* pleiede omtrent midt i November Maaned, altsaa en Maaned før Indkomsten, Omgang med:

f) *Johannes Andersen*, der indkom 27de Februar med charakteristiske Hunterske Chankere paa Collum glandis, hovne Ingvinalglandler og lidt Svulst i Nakkeglandlerne samt begyndende Roseola.

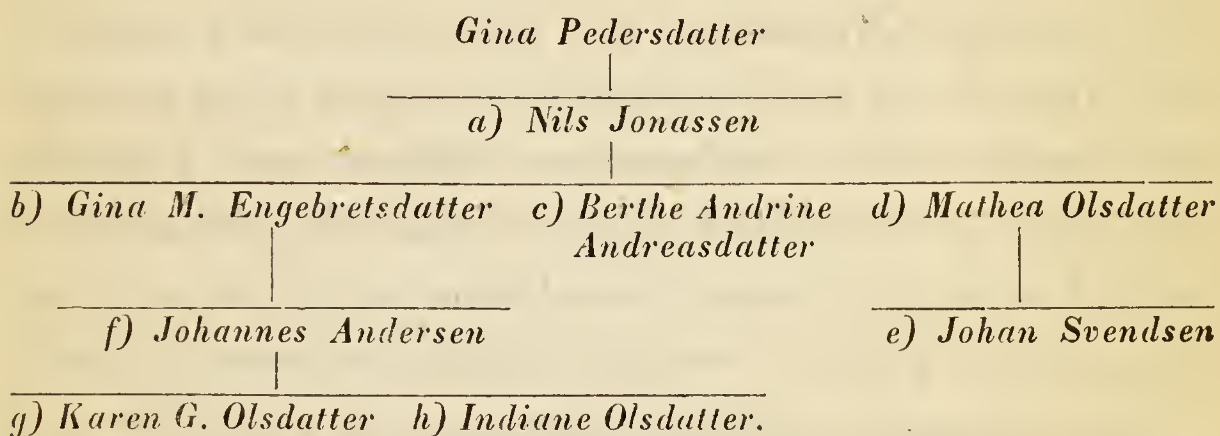
Denne (Ltr. f.) havde ved Juletider, altsaa noget over en Maaned efter sin egen Infection, Omgang med to Piger:

g) *Karen Gurine Olsdatter*, der indkom 28de Februar 1863 med to cirkelrunde Ulcera af en Sølvtoskillings Størrelse paa den indvendige Flade af høire Skamlæbe, samt to lignende mindre paa det tilsvarende Sted af den venstre. Saarene vare ikke indurerede, men brun-

ligrøde, secernerede tynd, ichorøs Vædske og laae i Niveau med de omliggende Dele. Ingvinalglandlerne føltes paa begge Sider som Grupper af smaae Knuder. Et Par Nakkeglandler ligeledes opsvulmede*).

Og h) *Indiane Olsdatter*, som indkom 25de Marts 1863 med et rundt, temmelig stort Ulcus paa høire Skamlæbe, der var lidt opsvulmet og infiltreret. Tydelig Induration føltes ikke. Paa venstre Skamlæbe fandtes et Par smaa Hudløsheder. Paa Laarene og Truncus et blegt, maculo-papuløst Exanthem, smaa Ulcera paa Tonsillerne og nogen Svulst af Ingvinal- og Cervicalglandlerne.

Naar man opstiller disse Tilfælde som en genealogisk Tabel, vil denne altsaa see saaledes ud:

Smitten er altsaa i 5 Led forplantet som inficerende Chanker med constitutionel Syphilis som Følge, i Alt hos 8 Individer. Det 9de Individ, Ltr. g, vil, efter Saarenes Udseende og de opsvulmede Glandler at dømme, sandsynligviis dele samme Skjæbne.

Det skal altsaa fremdeles blive staaende som et constant Phænomen, fra hvilket Forfatteren ingen paalidelig Undtagelse har observeret, at en inficerende Chanker altid er opstaaet af en lignende Affection eller fra et constitutionelt Symptom.

Hvorvidt den bløde, ikke inficerende Chanker altid skylder en lignende, ikke inficerende Chanker sin Oprin-

*) Hun har senere faaet constitutionel Syphilis.

delse, er derimod et Spørgsmaal, hvorom Confrontation af Patienter hidtil ikke har givet Forfatteren nogen bestemt Oplysning. At en inficerende Chanker ved at overføres paa et constitutionelt-syphilitisk Individ frembringer en Chanker, der i Almindelighed ligner den ikke-inficerende, antages af næsten alle Forfattere, mærkværdigt nok selv af dem, der benægte at saadan Overførelse kan skee. Hvis den kan skee, maa nemlig, efter de dualistiske Læresætninger, Resultatet blive en blød Chanker. Heri stemme *Bassereau, Clerc, Fournier, Rollet* og *Viennois* overeens. *M. Robert* og *W. Boeck*, der ansee Muligheden af en saadan Overførelse for vel constateret, benægte heller ikke, at det ved Inoculation fremkomne Ulcus mangler den charakteristiske Induration. Nærværende Forfatter har ogsaa allerede forhen søgt at bevise Muligheden eller endog Letheden af denne Inoculation, og i de af ham refererede 23 Tilfælde fremkom et ikke indureret Ulcus*).

Af en noget forskjellig Mening er *H. Lee*, der ved Inoculation fra inficerende Chankre har erholdt et Slags aborterende Pustler eller smaa Papler, men heller ikke indurerede Chankre**).

Nærværende Forfatter har senere efter fornyede Forsøg nogle Gange erholdt Inoculationsresultater, som senere i denne Afhandling skulle meddeles, og som ligeledes tyde paa, at der ikke altid dannes et blødt, suppurerende Ulcus efter Inoculation fra inficerende Chankre.

Endnu et andet Phænomen er observeret af flere Forfattere, nemlig, at en Patient, der forhen har lidt af constitutionel Syphilis, ved ny Smitte gjennem Samleie

---

*) See Norsk Magaz. f. Lægevdsk. Bd. XVI.

**) The Lancet 13de Sept. 1862.

kan paadrage sig et virkelig charakteristisk indureret Ulcus. Dette omtales af *Fournier**), som ikke selv har seet det, men indrømmer Muligheden deraf efter nogle Observationer af *Delestre*. *Diday* derimod refererer en Mængde saadanne Tilfælde, i hvilke der deels er opstaaet blot en indureret Chanker uden Adenopathie, deels en saadan med Adenopathie, deels endelig med paafølgende nye constitutionelle Phænomener hos Individer, der forud havde gjennemgaaet en constitutionel-syphilitisk Proces**).

Et tydeligt og umiskjendeligt Tilfælde af indureret Huntersk Chanker hos et flere Aar forud af constitutionel Syphilis lidende Individ har nærværende Forfatter ligeledes havt Anledning til at see ved Prof. *W. Boecks* Godhed hos en af dennes Patienter. Dette Saar havde udviklet sig paa den sædvanlige Maade, men var ikke ledsaget af Glandelhævelser og frembragte ingen ny constitutionel Symptomrække.

Disse Bemærkninger skulle indtil videre ikke benyttes her; saa Meget er sikkert, at det almindeligste Phænomen af en inficerende Chankers Overførelse til et syphilitisk Individ er fuldkommen ligt det, der følger paa Inoculation af en ikke-inficerende Chanker.

Dette Slags Chankers videre Forhold, naar den igjen forplantes til sunde Individer, har været omtvistet. *Clerc* paastod, som forhen anført, at det i Almindelighed frembragte ikke-inficerende Saar. *Fournier* søgte ved flere Observationer at godtgjøre det modsatte Forhold***), nemlig, at der igjen dannede sig et inficerende Ulcus. Lignende Observationer ere ogsaa gjorte af nærværende

*) De la cont. syph. Pag. 43.
**) Archives gèner. de Méd. Juli 1862.
***) *Fournier* l. c. Pag. 53.

Forfatter, nemlig, at et forud syphilitisk Individ kan lide af en Chanker, der hos en Anden igjen frembringer et inficerende Ulcus. Men disse Observationer lide under en Svaghed, som *Clerc* allerede har gjort opmærksom paa, nemlig, at det er muligt, at Infectionen her skrev sig fra et Recidiv af constitutionelle Symptomer (f. Ex. Tubercula mucosa) hos det smittede Individ. Vi skulle ogsaa for det Første lade denne Sag staae uafgjort, og igjen vende os til Resultaterne af Sammenstillingen af de med inficerende Chankre Smittede.

Af de anførte Kjendsgjerninger lader sig uddrage den Slutning, at en inficerende Chanker i de fleste Tilfælde og som almindelig Regel er frembragt ved Smitte fra en inficeret Chanker eller et constitutionelt Symptom.

Beviser dette Forhold, at den inficerende og den ikke inficerende Chanker skylde to forskjellige i hinanden aldrig overgaaende Smittestoffe sin Oprindelse?

Vi mene nei.

Beviset er et blot negativt, og en eneste Undtagelse, et eneste vel constateret Tilfælde, i hvilket en inficerende Chanker var opstaaet efter Smitte fra en ikke-inficerende Chanker hos et forud ikke-syhpilitisk Individ eller omvendt, vilde bevise det Modsatte.

At nærværende Forfatter ikke har været heldig nok til at observere noget Tilfælde af første Slags, har i og for sig lidet at betyde, aldenstund andre Iagttagere have kunnet referere saadanne.

Som allerede forhen anført havde *Bassereau* af de 34 Tilfælde, i hvilke han kunde paavise Smittens Oprindelse, i de 3 ikke fundet Overeensstemmelse i denne Henseende. Han lægger dog ingen Vægt herpaa, da de omhandlede Patienter vare behandlede med Mercur.

Andre Forfattere referere tydeligere Kjendsgjerninger. *Melchior Robert* anfører saaledes 7 Observationer, af hvilke det fremgaaer:

1) At en blød Chanker hos et forud syphilitisk Individ kan frembringe inficerende Chanker hos friske Individer.

2) At en inficerende Chanker kan frembringe en ikke-inficerende hos et Individ, der ikke før har lidt af Syphilis.

3) At en blød Chanker, opstaaet hos et forhen ikke-syphilitisk Individ efter Smitte fra en inficerende Chanker, igjen overført til et tredie Individ kan frembringe inficerende Chanker.

4) At Materie fra en blød Chanker, ledsaget af suppurerende Bubo, kan frembringe en inficerende Chanker hos samme Indivld ved at forplantes til Læberne*).

Af disse Observationer har i det mindste den ene, nemlig den, i hvilken Mellemledet mellem to inficerende Chankre forblev ikke-inficerende, fuld Gyldighed.

Det samme Factum, at der ved Smitte fra en ikke-inficerende Chanker er opstaaet en inficerende, er observeret af *Michaelis***).

Naar saa er Tilfældet, tør man indtil Videre ikke benytte Resultaterne af de Syges Confrontation som gyldigt Beviis for en Dualitet eller Grundforskjellighed af Smittestoffene, og den uimodsigelige Kjendsgjerning, at den inficerende Chanker i Regelen ved at forplantes beholder sin inficerende Natur, giver foreløbig blot Oplysning

*) *M. Robert*: Nouveau Traité des maladies veneriénnes. Paris 1861. Pag. 304, flgd.

**) Norsk Magaz. f. Lægevdsk. Bd. XVI. Pag. 889. *Virchows* Archiv 1862, 1 og 2.

om at der existerer to Varieteter af Chankre, der muligviis under gunstige Forhold kunne gaae over i hinanden. At Overgangen fra blød til inficerende Chanker ikke under almindelige Omstændigheder er meget hyppig, synes ligeledes at maatte være sandsynligt. Overgangen fra inficerende Chanker til ikke-inficerende, der af *Clerc* sættes i Forbindelse med dens Indpodning i en syphilitisk Organisme, tør maaskee, som vi senere skulle see, være lettere at paavise.

IV.

De forskjellige Arter af Chankere i deres Forhold til den constitutionelle Sygdom.

Vi skulle efter dette gaae over til et Par Spørgsmaal, hvis Løsning maa søges gjennem klinisk Observation, nemlig:

1) Kan constitutionel Syphilis blive Følgen af en Chanker, som mangler nogle eller alle af de Charakterer, der opstilles som betegnende for den inficerende Chanker i Almindelighed: lang Incubationstid, eiendommeligt Udseende, sparsom Suppuration, indureret Bund og indolente Glandelsulster?

2) Kan en Chanker, som ledsages af en eller flere af den inficerende Chankers Charakterer, forblive en blot local Sygdom hos forud ikke syphilitiske Individer?

Observ. Nr. 5.

Anne C. Andersdatter, Pige, 19 Aar gl., indkom 1ste Marts 1862 med purulent Udflod fra Urethra og Vagina og et Par smaae hanekamformige spidse Condylomer ved Frenulum Clitoridis. Hun havde ikke forhen lidt af nogen venerisk Sygdom.

Den 8de Marts bemærkedes paa den indvendige Flade af høire Skamlæbe, henimod den bagre Commissur, en rund Hudløshed af en Ærts Størrelse, der secernerede lidt tyk guul Materie. Intet Spor af Induration kunde føles.

Patienten blev daglig undersøgt, uden at der viste sig andre Saar end dette ene, der udvidede sig noget, men efter et Par Uger igjen uden Behandling begyndte at tilhele. Der havde den hele Tid ikke været nogen Haardhed at bemærke.

Den 15de April, altsaa næsten 6 Uger efterat Saaret var bemærket, viste sig paa begge Skamlæber flere cirkelrunde røde, lidt hudløse Pletter og nogen Svulst i Ingvinalglandlerne. I venstre Lyskebøining fandtes ligeledes en liden röd, hudløs Papel.

Den 10de Mai havde denne Papel fuldkommen antaget Charakteren af et Tuberculum mucosum, og flere lignende viste sig henimod Anus. De omtalte hudløse Pletter paa Genitalia vare igjen forsvundne og det først bemærkede Saar tilhelet uden at efterlade nogen Induration. Der bemærkedes Roseola, Svulst i Nakkeglandlerne og et charakteristisk Ulcus paa venstre Tonsille.

Hun behandledes med Stibiatplastre og blev udskreven 23de December 1862, men har senere faaet Recidiv af constitutionelle Symptomer.

Observ. Nr. 6.

Sigrid Christoffersdatter, Pige, 30 Aar gl., indkom 18de November 1862 med et temmelig stort, suppurerende Ulcus paa en af Carunculæ myrtiformes paa venstre Side. Der var ingensomhelst Haardhed at føle og for Øvrigt ingen Tegn til Syphilis, ingen Svulst i Ingvinalglandlerne. Hun har ikke forhen lidt af Syphilis.

Der appliceredes blot koldt Vand af og til paa Saaret, som temmelig hurtigt tilhelede uden at der siden kunde føles nogen Induration.

Den 1ste Januar 1863, altsaa omtrent 6 Uger efter Indkomsten, bemærkedes flere ganske smaa, cirkelrunde

Hudløsheder paa venstre Nymphe og ved Introitus vaginæ. Ingvinalglandlerne vare lidt opsvulmede. Ogsaa disse smaa Hudløsheder tilhelede efter nogle Dages Forløb.

Den 14de Januar 1863 viste sig tydelig Roseola over næsten hele Legemet med hovne Nakkeglandler. Hertil er senere kommet Ulcera i Fauces og paa Tungen.

I begge disse Tilfælde blev den primære Affection, som Følgerne viste at være en inficerende Chanker, forfulgt fra sin første Begyndelse og daglig nøiagtig undersøgt. Den viste sig som et blødt, suppurerende Ulcus, og, hvis den skulde i nogen Maade adskille sig fra en ikke-inficerende Chanker, maatte det alene være derved, at den tilhelede temmelig hurtigt og uden at naae nogen betydelig Størrelse. Dette er imidlertid et meget uvæsentligt Symptom, som ofte findes ogsaa ved den ikke-inficerende Chanker. De indolente Glandelsvulster indfandt sig først efterat Chankeren havde varet i længere Tid, og ere desuden et Symptom, der, som vi senere skulle see, undertiden kan ledsage ogsaa ikke-inficerende Ulcera, eller endog kan findes uden at der har været noget Ulcus tilstede.

Incubationstidens Længde er for disse Patienter ukjendt; i Observ. Nr. 5 var den ialfald flere Dage, men heller ikke dette er et udelukkende Tegn paa en inficerende Chanker; iallefald viser ofte de i diagnostisk Hensigt foretagne Prøveinoculationer selv fra ikke-inficerende Saar en Incubationstid af indtil en Uge og derover. Dette synes ikke sjelden at beroe, foruden paa Materiens større og mindre Concentration, ogsaa paa Individets Almeenbefindende.

Vi have saaledes i intet af disse 2 Tilfælde nogen af de Charakterer, som skulde tilkomme den inficerende Chanker, og dog udviklede der sig i sædvanlig Tid de sædvanlige constitutionelle Symptomer.

Det samme gjælder om følgende Tilfælde.

Observ. Nr. 7.

Anne Gurine Gundersdatter, Puella publica, 17 Aar gl., indkom 8de September 1861 med et temmelig stort, rundagtigt Ulcus ved Introitus vaginæ paa venstre Side. Det var noget fordybet, med skarpt afskaarne, lidt underminerede Rande, secernerede lidt graalig tynd Vædske, men frembød intet Spor af Haardhed.

Hun havde ikke forud været under Behandling for syphilitiske Tilfælde.

Saaret, der ætsedes med Kul og Svovlsyre, udvidede sig efter Ætsningen og secernerede rigelig guul Materie, men viste fremdeles, lige til det tilhelede, intet Spor af Induration. Derimod udviklede sig nogle Dage efter Indkomsten en ømfindtlig Glandelhævelse i venstre Lyske, som efter Brug af blødgjørende Omslag aabnede sig og udtømte tyk, guul Vædske. Denne Hævelse efterlod under Tilhelingen af Abscessen nogen Haardhed, hvoraf der endnu var Spor tilbage, da hun blev udskrevet den 5te December 1861.

Hun blev derpaa fra 15de Januar til 11te Februar 1862 behandlet for Urethritis uden at der i den Tid viste sig Tegn til Syphilis, og blev i den Tid, hun opholdt sig udenfor Hospitalet, visiteret hver Uge.

Den 19de Marts indkom hun igjen og led da af constitutionelle Symptomer: Roseola, hovne Nakkeglandler og begyndende Angina syphilitica, hvoraf siden udviklede sig superficielle Ulcerationer.

Dette Tilfælde viser foruden det bløde Ulcus ogsaa suppurerende Bubo som første Symptom af en paafølgende constitutionel Syphilis.

Observ. Nr. 8.

Anne Gurine Rasmusdatter, Pige, 17 Aar gl., indkom den 29de Juni 1861 med følgende Symptomer:

Paa Randen af høire Skamlæbe noget nedenfor sammes Midte findes et cirkelrundt Ulcus med fordybet Bund, skarpt afskaarne Rande og belagt med guulagtigt, tykt Secret. Paa Randen af venstre Skamlæbe og paa venstre Nymphe strax nedenfor Clitoris samt paa venstre Side af Urethras Munding findes lignende, men mindre Ulcera. Ingen Haardhed kan føles ved noget af Saarene. Ingvinalglandlerne paa begge Sider er noget opsvulmede og

temmelig ømfindtlige. Der er tillige Secretion af tyk guul Materie fra Urethra og Vagina.

Patienten har ikke forhen lidt af nogen venerisk Sygdom.

Saarene bleve ætsede med Kul og Svovlsyre, og tilhelede i Løbet af omtrent 5 Uger, men efterlode røde, lidt ophøiede Pletter. Under hele deres Forløb opdagedes ingen Haardhed, ligesaa lidt som ved Arrene.

Den 12te August bemærkedes Roseola blandet med enkelte Papler. Hun behandledes med Sarsaparille og senere med Trækplastre. Der udviklede sig Tubercula mucosa og Ulcera i Fauces og i Munden og hun udskreves omsider helbredet den 3die October 1862.

I dette Tilfælde havde Saarene aldeles det samme Udseende, som tillægges de ikke-inficerende Chankre. Kun Svulsten i Ingvinalglandlerne syntes at tyde paa deres mulige Infectionsevne, uagtet Ømfindtlighed ikke heller her er det sædvanlige Symptom. Denne Ømfindtlighed tabte sig ogsaa senere, og constitutionel Syphilis paafulgte.

Disse Observationer vilde kunne forøges med mange lignende, og Forf. kan i det Hele som Resultat af 3 Aars Iagttagelser blandt de offentlige Fruentimmer, der ere indlagte paa Hospitalet for inficerende Chankre, og deres Antal er ikke ringe, opstille den bestemte Paastand, at der ikke i denne Tid paa de qvindelige Genitalia er forekommet en eneste Chanker med charakteristisk halvkugleformig Induration.

Undertiden have dog de primære Tilfælde ogsaa hos Fruentimmer frembudt visse Eiendommeligheder, der tydede paa deres inficerende Natur. Hertil maa især regnes den sparsomme, ofte næsten serøse, undertiden blodblandede Secretion, og den mørke, brunlige eller graalige Bund, fra hvilken denne Afsondring kommer. Den følgende Observation viser saaledes en ganske eiendommelgi

Optræden og Udvikling af Chankre, der senere inficerede Organismen.

Observ. Nr. 9.

Anne Petra Jensdatter, Puella publica, 19¾ Aar gl., indkom den 4de October 1862 med følgende Symptomer: Paa begge Skamlæber og Nympher findes en Mængde ganske smaa kredsrunde røde Pletter, der ere blottede for Epithelium og see ud, som om de vare dannede af brustne Vesikler.

Hun har forhen været behandlet for primære Tilfælde, senest for 7 Maaneder siden, men har aldrig viist Tegn til constitutionel Syphilis, hvilke heller ikke nu findes.

Der appliceredes Intet paa disse Hudløsheder, som dog efterhaanden Dag for Dag udvidede sig.

Den 15de October havde de fleste af dem naaet en Ærts Omfang (der kunde i Alt tælles 15). De vare nu af mørkere Farve, i Niveau med den omliggende Hud og secernerede et yderst sparsomt, tyndt Fluidum.

Den 21de October havde de største naaet en Sølvtoskillings Omfang, havde en mørk, bruunrød Bund, og begyndte at blive smertelige. Secretionen fremdeles sparsom. Ingvinalglandlerne begyndte at svulme op. Der forordnedes Vandomslag.

De vedblev fremdeles at udvide sig, og Bunden blev mere ujevn, ulcererende og noget fordybet. Der anvendtes Omslag af Hb. hyoscyami, og senere Vinum aromat. Ricordi.

Den 15de November viste sig Roseola, den 23de Ulcera paa Tonsillerne og senere, da Saarene næsten vare tilhelede, Tubercula mucosa paa Skamlæberne.

Der havde den hele Tid ikke været nogen Induration at mærke i noget af Saarene, men enkelte af dem syntes at sidde paa en noget stivere Bund, der dog aldeles ikke kunde benævnes pergamentagtig eller lignede den *Ricord*ske Induration parcheminée.

Den følgende Iagttagelse viser lignende Saar, hvis Udvikling dog ikke er fulgt fra deres Begyndelse.

Observ. Nr. 10.

Karen Gurine Olsdatter, Tjenestepige, 23 Aar gl., indkom den 28de Februar 1863 med følgende Symptomer:

Paa den indvendige Flade af høire Skamlæbe findes to cirkelrunde Ulcera af omtrent en Sølvtoskillings Størrelse. De ligge i Niveau med Huden, have en brunligrød, mørk Bund, der er jevn, uden større Granulationer og afsondrer tyndt, sero-sangvinolent Fluidum. Der er ingen Induration, men hele Skamlæben lidt opsvulmet. Paa venstre Skamlæbe findes paa de Steder, der ligge i Berøring med disse Ulcera, to aldeles lignende, men noget mindre. Der er lidt Svulst i flere af Ingvinalglandlerne. Patienten, der aldrig før har lidt af nogen venerisk Sygdom, er smittet for omtrent 2 Maaneder siden af en Mand, der nu ligger paa Hospitalet og lider af en indureret Chanker (see Observ. Nr. 4, Ltr. g.).

Det er efter Oprindelsen rimeligt, at disse Chankre ville inficere Organismen, men af Induration findes intet Spor, hvilket navnlig her er saa meget mere paafaldende, som den Chanker, hvorfra de ere inoculerede, er stærkt indureret. Det seer ud, som om de to Saar paa høire Skamlæbe ere først opstaaede, og siden have forplantet sig til den venstre ved spontan Inoculation*).

Alle disse 5 Observationer angaae blot Qvinder. Det er, som forhen bemærket, en Kjendsgjerning, der indrømmes af næsten alle Forfattere, at Chankre paa enkelte Steder af de qvindelige Genitalia ikke indureres, uden at der dog lægges nogen Vægt herpaa af Dualismens Forsvarere. Det er endvidere efter Forfatterens Erfaring saa sjeldent, at Chanker paa de qvindelige Genitalia overhovedet frembyde nogen Induration, at det hos os maa betragtes som en Undtagelse, om saadant forekommer. Indurationen kan saaledes langtfra betragtes som noget constant Phænomen ved en inficerende Chanker. De følgende Observationer ville vise, at den heller ikke altid forekommer hos Mænd.

---

*) Som forhen anført har denne Patient senere viist Symptomer til constitutionel Syphilis.

Observ. Nr. 11.

Edvard Mathisen, 18 Aar gl., indkom 5te Juli 1861 med følgende Symptomer:

I en Krands om Præputiums ydre Aabning sidde omtrent 20 Ulcera af et Hampefrøs Størrelse, af rund Form og med rigelig Secretion. Præputium er noget oedematøst, men Induration kan ikke føles. Der er desuden Udflod af tyk guul Vædske fra Urethra. I venstre Ingven føles en Svulst af en Valnøds Størrelse og temmelig haard. I høire Ingven føles en Rad af indurerede Glandler. Ingen Tegn til Syphilis for Øvrigt.

Patienten, der aldrig før har lidt af venerisk Sygdom, mærkede nogle af Saarene et Par Dage efter Coitus for omtrent 14 Dage siden. De ere siden tiltagne i Antal. Prøveinoculation gjordes fra Saarene til ham selv med positivt Resultat.

Den 10de August vare Saarene næsten tilhelede, uden at der var nogen tydelig Haardhed i Arrene; og den 13de August observeredes begyndende papuløst Exanthem. Senere udviklede sig Ulcera i Fauces.

Observ. Nr. 12.

Hans Arnesen, Arbeider, 35 Aar gl., indkom 22de Februar 1862 med følgende Symptomer:

Strax indenfor den frie Rand af Forhuden findes et lidet, ikke fordybet Saar, af rund Form, fra hvis Bund secerneres tyndt, graaligt Fluidum i ubetydelig Mængde. Der bemærkes ingen Haardhed. Ingvinalglandlerne paa begge Sider ere stærkt opsvulmede, haarde og uømfindtlige. Desuden fandtes Tubercula mucosa paa Scrotum. Senere optraadte ogsaa andre constitutionelle Phænomener.

I disse to Tilfælde var altsaa Chankeren i den Periode, hvor den blev observeret, blød, medens der viste sig Induration i Lympheglandlerne. Dette er vistnok ogsaa et mere constant Phænomen, men kan, som vi ovenfor have seet (Observ. Nr. 7), mangle, idet Glandelen suppurerer; dette er ligeledes Tilfældet med følgende:

Observ. Nr. 13.

Johannes Johannesen, Matros, 21 Aar gl., indkom 21de December 1861 med følgende Symptomer:

Paa Dorsum penis, omtrent paa sammes Midte, findes

et rundt Ulcus af omtrent en Sølvskillings Størrelse, uden Spor af Induration, med noget fordybet Bund. I venstre Ingven findes en Glandelsvulst af et Hønseægs Størrelse. Den er rød, ømfindtlig og fluctuerende. For Øvrigt intet Tegn til Syphilis.

Patienten, der ikke forhen har lidt af venerisk Sygdom, fortæller han for 7 Uger siden, 8 Dage efter Coitus, mærkede en Blemme, der hvor nu Saaret findes, hvilken brast og efterlod et Saar. For omtrent 3 Uger siden begyndte Hævelsen i venstre Ingven at blive ømfindtlig. For 14 Dage siden celebrerede han igjen Coitus med et ubekjendt Fruentimmer. Han har blot brugt locale Midler paa Saaret.

Den 5te Februar bemærkedes Roseola, hvortil senere sluttede sig flere constitutionelle Symptomer.

Man kunde mod denne Observation indvende, at man her havde med en Chancre mixte at gjøre. Ved det første Coitus kunde Patienten have erhvervet en blød Chanker med suppurerende Bubo, ved den anden kunde en inficerende Chankers Materie have indplantet sig i Saaret. Herimod tale dog Resultaterne af nogle Inoculationsforsøg, som anstilledes fra Chankeren og Bubonen efterat denne var aabnet. I Begyndelsen gav Inoculationer med Materie fra disse til den Syge selv negativt Resultat uagtet gjentagne Forsøg; men den 14de Februar, da Saaret paa Membrum endnu ikke var tilhelet, men havde sat Skorpe, inoculeredes med positivt Resultat det derunder samlede Secret. Der fremkom herefter temmelig store Ulcera, og Inoculationer fra disse slog an i mange Led.

Hvis Patienten nu fra først af havde havt en ikke-inficerende Chanker, er det i høieste Grad sandsynligt, at allerede de første Inoculationer saavel fra Bubonen som fra Saaret vilde have frembragt Pustler. Forholdet var imidlertid her det samme som ofte af nærværende Forfatter var iagttaget ved inficerende Saar, det nemlig,

at man kan inoculere i lang Tid uden Virkning, indtil der tilsidst kommer en Periode, i hvilken Inoculationen lykkes*). De ikke-inficerende Saar lade sig i Regelen inoculere til enhver Tid.

Observ. Nr. 14.

Carl Fredrik F., 30 Aar gl., indkom den 27de October 1860.

To og en halv Maaned forud celebrerede Patienten Coitus i Amerika, og 5—6 Dage efter mærkede han nogen Ømfindtlighed i venstre Lyske. Først efter endnu et Par Dages Forløb dannede sig flere smaa Saar paa Collum glandis, hvilke han senere lod cauterisere, hvorefter de tilhelede. Smerten i Ingven vedvarede imidlertid og der dannede sig en Hævelse, som nylig er bleven aabnet, hvorved en rigelig Mængde tyk guul Materie udtømtes.

For nogle Dage siden viste sig et Udbrud af brunligrøde, tildeels ophøiede Pletter næsten over hele Legemet.

Ved Indkomsten i Hospitalet kunde ingen Haardhed opdages efter de primære Saar, og saadan skal efter hans eget Sigende aldeles ikke have været tilstede. I venstre Lyske fandtes endnu et aabent Saar, hvorfra udflød lidt guul Materie.

Der udviklede sig nu i Löbet af faa Dage et rigeligt Udbrud af Pustler næsten over hele Legemet, hvilke stadig tiltog i Omfang og dannede store Ulcera, der bedækkedes med Rupia-Cruster. Under disse fortsatte Ulcerationen sig: Saarene bleve serpiginøse, tilhelede i Centrum og ulcererede i Peripherien, indtil de tilsidst lignede de almindelige tertiære Ulcera.

Efterat Patienten, der var meget svækket, og i en lang Tid led af hectisk Feber, som lod frygte for hans Liv, under Brug af styrkende Midler og Syphilisation efterhaanden igjen var kommet til Kræfter, tilhelede Saarene, og han udskreves helbredet den 5te August 1862.

Denne Form af constitutionel Syphilis, der fuldkommen kan sættes ved Siden af de stærkeste Billeder fra

---

*) Cfr. *W. Boeck*: Recherches sur la syphilis, Christiania 1862, Pag. 65, og *Melchior Robert*: Quelques considerations sur l'auto-inoculabilité du chancre infect. &c. Marseille 1861.

det 15de Aarhundredes Epidemie*), og som i Regelen synes at ende dødeligt under Mercurialbehandling, optraadte, som man seer, efter Saar, der fuldkommen synes at have lignet bløde Chankre og vare ledsagede af supputerende Bubo.

Carmichael, der allerede i 1814 opstillede en snart forglemt og lidet paaagtet Theorie, efter hvilken det syphilitiske Virus og deraf følgende locale Tilfælde deeltes i 4 forskjellige Arter, hver med sin eiendommelige Følgesygdom, satte de pustuløse Syphilider i Forbindelse med phagedænisk eller gangrænøs Chanker, og opstillede som Aarsag til de tuberculøse Syphilider, der ende i dybe Saar, en egen Slags Chanker, der underminerede Huden, og kaldtes „burrowing ulcer." Denne Form havde han dog blot observeret een Gang**).

Paa Rigshospitalet ere saadanne Former af Syphilis som denne, i hvilke der af et papulo-pustuløst Exanthem umiddelbart er udviklet Ulcera bedækkede med Rupia-Cruster og af disse igjen serpiginøse Saar, som fuldkommen ligne dem, der opstaae efter de cutane Tubercler, og forhen henførtes til Theria eller Radesyge, i Løbet af de sidste 3 Aar observeret hos 5 Patienter. Hos ingen af disse fandtes indurerede Ulcera. Hos de to (Qvinder) kunde ved Indkomsten i Hospitalet den primære Affection ikke opdages, hos den ene, en Qvinde, fandtes flere Chankre

---

*) Sygdommen lignede i sit første Stadium under Udbruddet saa meget Variolæ, at en Patient med lignende Tilfælde endog i nogen Tid henlaae paa den medicinske Afdeling med denne Diagnose. Naar man har seet disse Former, forstaaer man let Oprindelsen til det gamle Navn Vérole, eller grosse vérole.

**) *Bumstead*: The pathology and treatment of veneral diseases. Philadelphia 1861.

paa Skamlæberne, hvilke antoge en gangrænøs Charakteer og naaede en betydelig Størrelse, hos den fjerde, en Sømand, var Chankeren tilhelet uden Induration, og nogen saadan var ikke bemærket af Patienten, der umiddelbart under Udbruddet af de constitutionelle Tilfælde var behandlet med Mercur i Danmark. Alle disse 5 Patienter ere udgaaede helbredede under Brug af Syphilisation og tildeels Iodkalium, et Resultat, der staaer i slaaende Modsætning til hvad der berettes fra andre Hospitaler, hvor Mercur er bleven anvendt*).

At ville, som *Carmichael*, slutte til en eiendommelig Egenskab ved det smittende Virus og et constant Forhold mellem gangrænøse og underminerende Chankre og disse constitutionelle Symptomer, synes dog lidet rimeligt. Af de nævnte 5 Patienter havde den ene (den i foregaaende Observation nævnte) erholdt Chankeren i Amerika, og havde siden gjort Reisen til Europa i et Seilfartøi. Det samme var Tilfældet med den anden. Maaskee kan en Complication med en scorbutisk Diathese her have ligget til Grund, saaledes som den vistnok gjorde i de fra det 15de Aarhundrede overleverede Sygdomsbilleder. En tredie Patient havde i længere Tid forud lidt af en chronisk Brystsygdom og led endnu under den, da de constitutionelle Symptomer efter temmelig lang Incubationstid brød ud. De to øvrige frembød intet Særegent. Den ene var sandsynligviis smittet af et Barn, som hun havde passet.

Efter disse Tilfælde skal endnu omtales et, i hvilket der fandtes en typisk indureret Chanker, som ledsagedes af suppurerende Bubo.

---

*) See Hospitalstidenden 1862, hvor et lignende Tilfælde med dødelig Udgang er berettet.

Observ. Nr. 15.

Nils Peter Petersen, Matros, 23 Aar gl., indkom den 14de Juni 1861 med følgende Symptomer:

Paa høire Side af Glans penis findes et ikke fordybet Saar af ½ Tommes Længde, der med sin bagerste Deel berører Furen mellem Glans og Præputium. Dets Rande og Bund har en næsten bruskagtig Haardhed. Der er desuden Gonorrhoe tilstede.

I venstre Ingven findes en rød, ømfindtlig, fluctuerende Svulst af et Gaaseægs Størrelse. I høire Ingven findes en lignende mindre uden tydelig Fluctuation.

Patienten var smittet i England 2 Maaneder forud, havde Intet anvendt og havde forhen ikke lidt af venerisk Sygdom. Den fluctuerende Bubo aabnedes, hvorved tyk, guul Vædske udtømtes. Den anden Bubo resolveredes spontant.

Den 1ste Juli observeredes papuløse Syphilider. Samtidigt havde Saaret paa Glans udvidet sig og var blevet gangrænøst. Udslettet tiltog efterhaanden og lignede tilsidst næsten Tuberkler. Den 5te Juli institueredes Syphilisation, og han udgik helbredet 25de October 1861.

Det fremgaaer altsaa af disse Iagttagelser, hvad *Sigmund, Michaelis, M. Robert* og Flere bekræfte; at den inficerende Chanker ikke altid har de typiske Charakterer, navnlig kan mangle Induration og ledsages af suppurerende Bubo.

Det er forhen bemærket, at Induration, det vil sige tydelig halvkugleformig Basis, aldrig er iagttaget af nærværende Forfatter hos Chankere paa de qvindelige Genitalia. Og virkelig synes Stedet, hvor Chankeren sidder, at have en afgjørende Indflydelse paa dens Form og øvrige Charakterer.

Det er en gammel Iagttagelse, som flere af de ældste Forfattere, f. Ex. *Thierry de Hery**), og senere *Boerhaave*

---

*) La Methode curatoire de la maladie venerienne, par *Thierry de Hery,* Paris 1660. (Den første Udgave af dette Værk er fra 1552).

har gjort*), at Chankre udvendig paa Membrum ere farligere end andre og oftere inficere Organismen. Det samme er omtalt af nyere Iagttagere, og *Ricords* Paastand, at han paa Hovedet aldrig havde seet andet end inficerende Chankre, uagtet han med „feberagtig Iver“ søgte efter en blød paa dette Sted, antyder lignende Forhold. Nu er det vel saa, at Erfaring og Experiment have godtgjort, at en ikke-inficerende Chanker kan forekomme hvorsomhelst, navnlig vise heldige Inoculationsforsøg, at den kan udvikles paa Hovedet, om den end der sjelden naaer nogen betydelig Størrelse, men den Erfaring staaer dog endnu fast, at Chankre paa Dorsum penis oftest ere inficerende, om de end sjelden ere indurerede.

Det andet Sted, hvor Chankeren oftest forekommer som inficerende, er Læberne, og her optræder vistnok ofte en temmelig tydelig Induration. Tydeligst, og i den typiske Form som Halvkugle har nærværende Forfatter observeret den indurerede Chanker paa Collum glandis. Dette synes at være dens Yndlingssæde, og de allerfleste her forekommende Chankre have viist sig under denne Form.

Ved naturlig Smitte indpodes vistnok Chankre af hvilkensomhelst Art sjelden paa andre Steder end Genitalia, Læberne, Mundhuulheden (og maaskee Svælget),

---

*) See *Boerhaaves* Fortale til Leydener-Udgaven af Luisinus 1728: „Atque in prima hoc infectione hanc unicam observamus differentiam, quod si laeca primo losa cute obtecta sint, uti v. g. si in dorso membri virilis id acciderit, tum et natum ibi ulcus pessimi moris, difficillime sanabile & plerumque corpori toti ab hac contagio metuendum erit: quoniam videtur efficacissimæ maliglitatis venenum, quod solidam cutem penetret et exurat.“

Brysterne og Hænderne. Paa alle disse Steder har Forf. seet dem paa Rigshospitalet, og de havde alle temmelig forskjellige Charakterer efter det forskjellige Sæde. De nedenstaaende Observationer ville give et Begreb herom. De ved kunstig Inoculation frembragte Chankre skulle senere blive omtalte.

Observ. Nr. 16.

Marie Hansen, Jordemoder, 66 Aar gl., indkom 7de Mai 1861 med følgende Symptomer:

Paa høire Haands Rygflade noget henimod Radialranden findes et cirkelrundt Ulcus af 4—5 Liniers Diameter. Dets Bund, der ligger i Niveau med den omliggende Hud, er mørk, rødlig-bruun, og secernerer lidt tyndt Fluidum. Dets Rande er flade, skarpt begrændsede. Ingen Haardhed kan føles.

Desuden fandtes papuløse Syphilider, og der udviklede sig senere Ulcera i Fauces.

Patienten antog selv, at Smitten var foregaaet for omtrent 2 Maaneder siden, da hun havde skrubbet Huden af høire Haand paa det Sted, hvor nu Saaret findes. Hun assisterede da en Barselkone, som led af en mistænkelig Sygdom, men om hvilken Intet for Øvrigt vides. Kort efter dannede sig et Saar paa dette Sted, og det har ikke villet tilhele, uagtet hun har anvendt de sædvanlige Midler, som bruges til simple Saar. For 14 Dage siden begyndte Udslettet at vise sig.

Det er vel ingen Tvivl om, at dette Saar var en inficerende Chanker. Om der havde været nogen Induration, er ikke godt at vide. Patienten selv havde ingen bemærket.

Et lignende Tilfælde hos en Jordemoder har Forf. senere seet udenfor Hospitalet, men først efterat Chankeren var tilhelet. Den havde ikke efterladt nogen Haardhed i Cicatricen.

Observ. Nr. 17.

Birthe Nilsdatter, Bondekone, 35 Aar gl., indkom 3die Juli 1861 med følgende Symptomer:

Paa venstre Bryst henimod Papillen findes 4—5 smaa

Hudløsheder, der synes lidt ophøiede over den øvrige Hud. Paa høire Bryst bemærkes ved Basis af Papillen en dyb Fure, af hvilken guul Materie kan udtrykkes. I høire Axille føles en opsvulmet, ikke ømfindtlig Glandel. For Øvrigt ingen Tegn til Syphilis.

Patienten er gift og har sunde Børn; hun har aldrig før lidt af nogen venerisk Sygdom. I Løbet af omtrent 2 Maaneder har hun ammet et Barn, der lider af hereditær Syphilis, og samtidig med hende er indlagt paa Hospitalet.

Saaret paa høire Brystvorte forblev uforandret uden nogen tydelig Induration, indtil det den 20de Juli ætsedes med Wienerpasta. Herefter udvidede det sig, blev dybere, secernerede rigeligere Materie og lod sig inoculere med positivt Resultat til Patientens Arm. Hun udgik den 2den August, da Saaret var tilhelet.

Den 13de September indfandt hun sig igjen og led da af tydelige constitutionelle Tilfælde: maculo-papuløst Exanthem, senere Halsaffection.

Der er paa Hospitalet forekommet flere Tilfælde af Chanker paa Brysterne efter Amning af syphilitiske Børn, uden at det dog i Almindelighed har kunnet observeres, hvordan Saaret artede sig fra dets første Begyndelse. Ikke i noget af de forekommende Tilfælde har der været nogen tydelig Induration at føle, om end Partiet om Saaret har været noget infiltreret.

Læbechankre ere flere Gange iagttagne, skjønt i Almindelighed heller ikke før de constitutionelle Symptomer allerede have viist sig. Nedenstaaende Observation giver dog Oplysning om denne Art af Chankers Udvikling.

Observ. Nr. 18.

Carl August Herman L., $1\frac{3}{4}$ Aar gl., indkom 3die Februar 1863.

Paa Randen af Overlæben findes en liden kredsformig Hudløshed, der sidder paa et noget større, rundt, indureret Partie af Læben. Dette strækker sig ud over Hudløsheden med et Par Liniers Diameter og kan nogenlunde skarpt begrændses med Fingrene. I Regio submaxillaris føles paa begge Sider en haard, opsvulmet Kjertel. Ingen Behandling.

Barnets Moder indlagdes samtidig for en Chanker paa Brystvorten og constitutionelle syphilitiske Symptomer. Hun havde i et Par Maaneder ammet et Barn, der samtidig er indlagt for hereditær Syphilis.

Nærværende Patient er afvænnet for flere Maaneder siden, men har om Natten ligget hos Moderen, og da af og til stjaalet sig til at patte hende.

Hudløsheden paa Overlæben tiltog i Omfang under Opholdet paa Hospitalet, og Haardheden indtog efterhaanden et større og større Partie.

Den 27de bemærkedes charakteristisk Roseola-Udslet. Senere dannede sig Hudløsheder og Saar paa begge Læber.

Netop dette Tilfælde er valgt mellem de ikke faa Læbechankre, som ere observerede, fordi Oprindelsen her er vel constateret. Indurationen var tydelig nok, om end ikke saa udtalt halvkugleformig, som den forekommer paa Collum glandis.

Udviklingen af Chankre i Mundhuulheden eller Svælget (paa Tonsillerne) er meget mere dunkel, og Forf. har kun i ganske enkelte Tilfælde troet med Sandsynlighed at kunne diagnosticere saadanne. Nedenstaaende Observation vil saaledes maaskee forekomme Mange noget tvivlsom.

Observ. Nr. 19.

Marie Lovise Nilsdatter, Pige, 20 Aar gl., indkom den 4de Marts 1862 med følgende Symptomer:

Paa høire Tonsille, der er lidt større end den venstre, findes et rundagtigt Ulcus af omtrent 3 Liniers Diameter. Dets Rande ere prominerende, skarpt afskaarne, Bunden noget fordybet, og fra denne afsondres guulagtig Vædske. Hele Tonsillen er fast, næsten haard for Følelsen. Strax nedenfor høire Angulus maxillæ inf. lige foran Randen af M. sterno-cleido-mast. føles en stor, haard, ikke smertende eller ømfindtlig Glandelhævelse. Langs den bagre Rand af samme Muskel føles en Række mindre, indolente Glandelsvulster. Der er svagt Roseola-Udslet næsten over hele Legemet. Paa høire Skamlæbe viser sig et lidet Tuberculum mucosum. Hymen er aldeles intact og viser sig som en snæver Ring.

Hun har i omtrent en Maaned mærket nogen Smerte ved Svælgbevægelser og i omtrent ligesaa lang Tid observeret Glandelsvulsten ved Angulus maxillæ. Roseola-Udslettet er først opstaaet i de sidste faa Dage. (Hun er gjentagende bleven undersøgt af en Læge).

Hendes Broder havde i England erhvervet en inficerende Chanker, og indlagdes 24de Januar 1862 for constitutionelle Symptomer. Hendes Moder indlagdes 3die Februar ligeledes for constitutionel Syphilis.

Det er rimeligt, at Moderen var bleven smittet af Sønnen, og at hos hende det primære Saar havde havt sit Sæde paa Pegefingeren.

Af Moderen, der allerede i længere Tid havde lidt af Saar i Munden og i Svælget, var sandsynligviis Datteren smittet.

Det tør maaskee synes noget dristigt uden videre at antage, at den primære Affection hos denne Palient har havt sit Sæde paa Tonsillerne, og det er ikke let at forklare, hvorledes Smittestoffet har kunnet fæste sig her. Men paa den anden Side kunde intet andet localt Symptom paa Smittens Overførelse opdages, og at denne ialfald ikke er skeet gjennem Genitalia synes temmelig sikkert*).

Der forekommer i vort Land og navnlig i Landdistricterne aarligaars en Mængde Tilfælde af constitutionel Syphilis, hvor den Vei, Smittestoffet har vandret, synes at være fra Mund til Mund endog uden directe Contact, men med et Mellemled af Skeer (Træskeer), Krus og Kopper eller Lignende**). I de færreste af disse Tilfælde

---

*) See angaaende dette Tilfælde Forhandlinger i det medicinske Selskab i Christiania den 26de Marts 1862. Norsk Magaz. f. Lægevdsk. Bd. XVI. Pag. 424.

**) Denne Overførelsesmaade af de constitutionelle Tilfælde var allerede vel kjendt af de ældste Forfattere. Saaledes omtales den blandt andet af *Desiderius Erasmus* i hans *Ἄγαμος γάμος*, hvor *Petronius* tilraader ved Lov at forbyde Folk at bruge fælleds Drikkekar, eller at hilse hinanden med Kys. (*Fuchs*: Die ältesten Schrifftsteller über die Lustseuche in Deutschland. Göttingen 1843, Pag. 356).

kan man paavise nogen Læbechanker, et Phænomen, der i Regelen er altfor tydeligt til at blive overseet, derimod optræder som det først bemærkede Symptom en Hudløshed i Munden eller et lille Saar paa Tonsillerne. I flere saadanne Tilfælde, som Forfatteren har seet, fandtes, ligesom i det her refererede, en indolent Bubo ved Angulus maxillæ, et Sted, hvor de sildigere, secundære Kjertelhævelser sjeldnere ere at finde. Nogen Induration ved de nævnte Hudløsheder eller ved Saarene paa Tonsillerne har Forf. aldrig bemærket uden netop i dette ene Tilfælde, og det synes saaledes, som om de dannede Chankre (vi maa efter hvad der forhen er anført fastholde denne Benævnelse for alle primære Symptomer) ikke i Regelen ledsagedes deraf.

Heller ikke Urethralchankerne synes altid at ledsages af nogen Haardhed, der vel ogsaa paa disse Steder vilde være vanskelig at demonstrere, da disse Chankeres Sæde ikke altid er tilgjængeligt for Følelsen.

I to Tilfælde har det lykkedes Forfatteren med Sandsynlighed at diagnosticere Urethralchanker, der ogsaa paafulgtes af constitutionelle Symptomer. Det ene af disse Tilfælde skal her gjengives.

Observ. Nr. 20.

Caroline Christiansen, Puella publica, indkom den 19de August 1860 med følgende Symptomer:

Der udflyder ved Tryk paa Urethra tyk guul Vædske af sammes Munding, som er opsvulmet, rød og lidt hudløs. Ingen Haardhed kan føles. Dagen efter bemærkedes tæt ved Orif. urethræ paa begge Sider en liden Hudløshed. Der gjordes Inoculation med Secretet fra Urethra til Patientens høire Laar, hvorefter dannede sig charakteristiske Pustler allerede den 3die Dag hvilke, uagtet forsøgt Destruction med Kul og Svovlsyre, efterlod dybe Ulcera, som tilhelede langsomt.

Hudløshederne ved Urethras Munding udvidede sig i nogle Dage, men tilhelede derpaa igjen hurtigt.

Den 10de September bemærkedes paa Genitalia en Mængde røde smaa, hudløse Pletter, der efterhaanden antoge Charakterer af Tubercula mucosa. Hun behandledes med Stibiatplastre.

Den 20de October viste sig papuløst Exanthem.

Svulsten i Urethras Munding var efter en Maaneds Forløb ganske forsvunden, og Udflodet ophørt efter Behandling med en Opløsning af Arg. nitr., indbragt med en Pensel i Urethra.

At her var en Urethralchanker tilstede, synes beviist ved Prøveinoculationen og de derved dannede Ulcera. At Chankeren var inficerende, viste Udfaldet, og dog var ingen Haardhed at føle.

I Modsætning til disse afvigende, eller om man vil uregelmæssige Former af inficerende Chanker, staaer den typiske, indurerede, Hunterske Chanker. Af denne Slags har især den forløbne Vinter bragt Hospitalet en Mængde, og de have, som anført, næsten alle siddet paa Collum glandis. Den allerstørste Deel, maaskee Alle, om hvem det har lykkedes at faae fuldstændig Oplysning, have tillige mærket Saarene efter en Incubationstid af flere Uger, og for de Flestes Vedkommende har man kunnet udlede deres Oprindelse fra Tubercula mucosa hos det smittende Individ.

Det er imidlertid, som *Michaëlis* bemærker, ikke det almindelige Forhold, at disse Former optræde hyppigst, og de ere hverken den eneste eller engang den sædvanlige Aarsag til Syphilis. I den første Tid, da Forfatteren fulgte disse Sygdommes Udvikling paa Hospitalet, vare de typisk-indurerede Chankre et Særsyn, uden at der dog var nogen Mangel paa constitutionel Syphilis. Naar man nu hertil lægger Sjeldenheden af Indurationen paa de qvindelige Genitalia, dens hyppige Mangel ved inficerende Saar paa andre Steder af Legemet, dens ofte meget

tvivlsomme Charakteer, hvor den benævnes pergamentagtig eller lignende, saa maa man vel med Føie kunne paastaae, at Induration ikke er nogen nødvendig Egenskab ved en inficerende Chanker, og langtfra kan begrunde Antagelsen af to forskjellige Slags Virus. Det Symptom, som oftest ledsager den inficerende Chanker, og som sjeldnere end noget andet synes at mangle, er derimod de indolente multiple Glandelhævelser. Dette tyder vistnok i Almindelighed paa en begyndende Infection, men vi skulle senere komme tilbage til dette Symptoms Betydning.

Den sparsommere mere serøse Afsondring, som skulde være en væsentlig Egenskab ved den inficerende Chanker, er deels, som vi have seet, ikke et constant Phænomen, idet en inficerende Chanker meget godt kan afsondre tykt guult Pus, især naar den irriteres eller holdes bedækket, f. Ex. af en Cruste, deels kan ogsaa, som nedenfor skal vises, visse ikke-inficerende Chankres Afsondring antage samme Charakteer.

Efter dette blive Tegnene paa Chankerens inficerende eller ikke-inficerende Natur temmelig vage, og vi nødes ofte til at tilstaae, at det er lettere at sige, hvad der inficerer, end hvad der ikke gjør det.

Paa den lange Incubationstid og Indurationens Optræden som første Symptom have især de nyeste Forfattere (f. Ex. *Bärensprung*) lagt megen Vægt. *Ricord* kjendte, som bemærket, ikke denne lange Incubation, der dog visselig existerer, men ligesaalidt er Regel som den typiske Induration.

Nedenstaaende Observationer vise saaledes vel constaterede Undtagelser herfra.

Observ. Nr. 21.

Gulbrand Christiansen, Skomager, 24 Aar gl., indkom 17de Juli 1861 med følgende Symptomer:

Paa den øvre Flade af Glans findes et cirkelrundt Ulcus af omtrent 3 Liniers Diameter. Det er temmelig dybt, har en ujevn flesket Bund og afsondrer tyk, guul Materie i rigelig Mængde. Ingen Haardhed kan føles i Bunden eller Omkredsen. Et ganske lignende, ligeledes blødt Ulcus findes paa den venstre Side af Glans, omtrent midt paa samme, og endnu et af samme Beskaffenhed, men af en mere aflang Form, ved høire Side af Orif. urethræ. Endelig er der paa Frenulum 3 Ulcera fra et Hampefrøs til et Knappenaalshoveds Størrelse ligeledes uden Induration. Der er noget Ødem i Membrum og især i Præputium. I begge Ingvina findes flere indolente Glandelsvulster, navnlig en sammenhængende Række i høire Ingven. For Øvrigt opdages ingen Tegn til Syphilis.

Patienten beretter, at han 4 Dage efter Coitus, der foregik den 24de Juni, mærkede Saaret paa den øverste Flade af Glans. De øvrige Saar ere dannede efterhaanden. Han har forhen ikke lidt af venerisk Sygdom. Det Fruentimmer, der havde smittet ham, indkom samtidig lidende af Tubercula mucosa og Roseola syphilitica. Han havde ikke celebreret Coitus paa flere Maaneder før den omtalte Tid. Han har Intet brugt.

En Inoculation med Materie fra Chankerne til hans eget Bryst frembragte i Løbet af 3 Dage store Pustler med stærk Areola. De destrueredes med Kul og Svovlsyre, men efterlod dybe Ulcera.

Den 20de Juli viste sig paa den indvendige Flade og den frie Rand af Præputium flere smaa runde, fordybede Ulcera med rigelig purulent Secretion, men uden Spor af Haardhed.

Der begyndte dog efter nogle Dages Forløb at udvikle sig Induration, især i Saarene paa Præputium, og den 9de August bemærkedes, at denne tiltog eftersom Saarene tilhelede.

Den 12te August bemærkedes begyndende Tubercula mucosa paa Scrotum og svagt Roseola-Udslet, samt Svulst i et Par af Nakkeglandlerne.

Den 14de August bemærkedes flade Papler i Haargrændsen i Panden og smaa Cruster i Haarbunden.

Den 24de August vare de primære Saar endnu ikke

tilhelede og gave positivt Resultat ved Prøveinoculation til ham selv.

Observ. Nr. 22.

Steffen Christensen, Smed, 27 Aar gl., indkom 18de Februar 1862 med følgende Symptomer:

Opad og lidt tilvenstre paa Collum glandis findes et cirkelrundt Ulcus med skarpt afskaarne Rande og ujevn, guulagtig Bund, af en Ærts Størrelse. Et Saar af omtrent samme Størrelse, men ikke saa regelmæssigt rundt, findes paa den nedre Flade af Membrum henimod Scrotum. To Ingvinalglandler paa venstre Side ere opsvulmede til en Kastanies Størrelse og lidt ømfindtlige. For Øvrigt opdages ingen Tegn til Syphilis.

Patienten, der forhen ikke har lidt af venerisk Sygdom, celebrerede Coitus for 3 Uger siden med en Pige, der den 20de Februar 1862 indkom paa Hospitalet med cicatricerende Ulcera paa Skamlæberne og allerede 7de Marts viste begyndende Roseola-Udslet, hvoraf senere udviklede sig papuløse Syphilider. 3 Dage efter Coitus opdagede han et lidet Saar, hvoraf det først beskrevne Ulcus har udviklet sig. Der gjordes Prøveinoculation med negativt Resultat og anvendtes Vandomslag paa Saarene.

Den 7de Marts bemærkedes, at Saaret paa Collum havde udvidet sig over paa Præputium og var begyndt at indureres, især den paa Præputium siddende Deel.

Det bedækkedes nu med tørt Charpie og med den derunder ansamlede Materie gjordes gjentagne Prøveinoculationer til Patienten selv, hvoraf tilsidst udviklede sig Pustler.

Den 30te Marts viste sig tydelig Roseola. Saarene vare tilstede, men der føltes endnu tydelig Induration, og der begyndte at danne sig Hudløsheder om Arret paa Collum.

I det første af disse Tilfælde udviklede der sig kort efter Smitten bløde Ulcera, som synes at have inoculeret sig selv til de nærliggende Dele. Først omtrent en Maaned efter viste sig Induration, der i Løbet af to Uger fulgtes af constitutionelle Phænomener.

Dualismens Forsvarere ville sandsynligviis under saadanne Omstændigheder antage, at Patienten havde lidt af

en Chancre mixte. Denne maatte da være erhvervet hos en Person, som selv led af begge Former. Saaledes var imidlertid ikke Tilfældet her. Det smittende Fruentimmer havde ikke Spor af nogen blød Chanker, og fra de tilstedeværende Tubercula mucosa gjordes forgjæves Inoculationsforsøg. Heller ikke stemmer Tiden mellem Indurationens Optræden og de constitutionelle Phænomeners Forekomst (omtrent 14 Dage) med en saadan Antagelse. Skulde der have været en blandet Chanker tilstede, maatte vel Indurationens Indtræden være Tegn paa den begyndende Udvikling af inficerende Chanker, og af denne vilde i Løbet af 14 Dage neppe have udviklet sig constitutionelle Phænomener.

I det andet Tilfælde var Forholdet næsten det samme: 3 Dage efter Coitus bløde Ulcera, omtrent 6 Uger derefter Induration i et af disse og 3 Uger derefter constitutionelle Symptomer.

Vi kunne altsaa heller ikke med Tryghed lægge den langsomme Udvikling af Chankeren til Grund for nogen Deling, ligesaalidet som Indurationens Optræden som første Symptom. Derimod kan det gjerne indrømmes, at de Chankre, som optræde efter en længere Incubationstid og allerede fra Begyndelsen af ere indurerede, i Almindelighed blive inficerende. Men man kan ikke slutte omvendt.

Det paastaaes i Almindelighed, at den inficerende Chanker er solitær, medens den ikke-inficerende ofte optræder som multiple Ulcera. Det er med dette Symptom, som med de øvrige ovenfor nævnte, at det ikke er constant. Man vil allerede have seet dette af flere af de meddeelte Observationer. I et enkelt Tilfælde (Observ. Nr. 9) var Antallet endog henved 20.

Det maatte imidlertid sættes som Regel, at dette ikke var Tilfældet af Dualisterne, der benægte Auto-Inoculabiliteten af de inficerende Saar (eller at en inficerende Chanker, naturligt eller kunstigt, kunde forfleres paa samme Individ eller andre syphilitiske Individer), men sætte en ubegrændset Inoculabilitet som Mærke paa at Chankeren ikke er inficerende.

At en Chanker ved at ligge i Contact med et Partie af Patientens Hud eller Sliimhinder kan meddele sig til disse, var imidlertid oftere observeret af Forfatterne, og det er endog beviist, at Tubercula mucosa paa denne Maade kunne frembringe et Inoculationsresultat, om hvis Natur (primær eller secundær) der dog er reist Tvivl.

I flere af de foregaaende Observationer vil man kunne see, at Chankerne efterhaanden have forfleret sig, uagtet de vare inficerende. Navnlig synes deres symmetriske Udvikling paa begge Skamlæber i Observ. Nr. 10 at være overbevisende i denne Henseende.

Hvad den kliniske Observation har viist angaaende den inficerende og ikke-inficerende Chankers relative Forhold i denne Henseende, skal nedenfor blive bekræftet ved Resultaterne af Experimentationen. Men vi skulle først anføre nogle Observationer, som synes at bidrage til Løsningen af det andet Spørgsmaal, om en Chanker, der ledsages af en eller flere af den inficerende Chankers Charakterer, kan forblive en blot local Sygdom.

Observ. Nr. 24.

Peter Andersen, 47 Aar gl., indkom den 31te Januar 1862 med følgende Symptomer:

Paa den indvendige Flade af Præputium henimod Collum glandis findes et næsten cirkelrundt, lidt fordybet Ulcus af omtrent 3 Liniers Diameter. Randene ere afrundede og noget fremstaaende, Bunden noget ujevn med

tykt, guult Belæg og ringe Secretion af tyndt, graaligt Fluidum. Lidt tilhøire for dette findes et Saar af fuldkommen lignende Udseende, men neppe halv saa stort. Paa høire Side findes paa Collum glandis et Par smaa Hudløsheder. Ved det først beskrevne Saar føles en charakteristisk Induration af en Bønnes Størrelse og Form. Det mindre Saar er ligeledes lidt indureret. Ingvinalglandlerne paa begge Sider føles som haarde, uømfindtlige Knudegrupper. For Øvrigt opdages intet Tegn til Syphilis.

Patienten er smittet for en Maaned siden af et offentligt Fruentimmer, (der gjenkjendtes efter Beskrivelsen, og som ikke forhen har lidt af Syphilis, men nu behandles paa Hospitalet for bløde Chankere, efter hvilke ikke fulgte constitutionelle Symptomer). 12—14 Dage efter Coitus mærkede han en Blemme, der gik itu og efterlod et Saar, hvoraf det først beskrevne har udviklet sig. Det andet Saar har han først observeret for 3 Dage siden. Saarene ere ikke ætsede. Patienten benægter med Bestemthed forhen at have lidt af nogen venerisk Sygdom. Der anvendtes Omslag af Solut. sulphat. cupr. (gr.ii–℥i) og der inoculeredes fra det største Saar til Patientens Bryst. Herefter udviklede sig charakteristiske Pustler, som destrueredes, men dog efterlode store Ulcera.

Den 8de Februar var det mindre Saar og Hudløsheden tilhelede, men det større Saar fandtes endnu, og føltes at sidde paa en nøie begrændset, halvkugleformig Haardhed. Dets Rande vare glatte, voldformig ophøiede.

Den 19de Februar fandtes efter Saaret, som forøvrigt var tilhelet, kun en liden rund Aabning af et Knappenaalshoveds Størrelse, hvoraf lidt tynd, klar Vædske kunde udtrykkes. Det efter Prøveinoculationen dannede Saar paa Brystet havde ved spontan Inoculation frembragt et lidet Ulcus i Nærheden.

Den 26de Februar var Chankeren endnu uforandret, Indurationen lige tydelig. Der gjordes atter Inoculation med det Secret, som kunde udtrykkes af den lille Aabning, og efter denne viste sig en charakteristisk Pustel allerede den 3die Dag. Samme Resultat opnaaedes efter en Inoculation en Maaned senere.

Den 4de April 1862 blev Patienten udskreven af Hospitalet. Saaret var da tilhelet, men der føltes endnu en lille haard Klump efter det. Ingen Tegn til constitutionel Syphilis.

Forfatteren behandlede senere denne Patient for et Panaritium, og kunde saaledes overbevise sig om, at der

endnu ved Mai Maaneds Udgang, altsaa 6 Maaneder efter Smitten, ikke havde viist sig Tegn til constitutionel Syphilis. Han er heller ikke senere vendt tilbage til Hospitalet.

Denne Chanker viste en saa charakteristisk Induration som man kunde ønske og ledsagedes ligeledes af indolente Buboner, og dog paafulgte i Løbet af 6 Maaneder ingen constitutionelle Tilfælde. Dens Oprindelse synes heller ikke at tyde paa, at den var opstaaet ved Smitte fra et inficerende Ulcus.

Observ. Nr. 25.

Johan Christian Arnesen, 34 Aar gl., indkom 10de September 1861 med følgende Symptomer:

Paa den frie Rand af Præputium, der ikke kan føres helt tilbage over Glans, findes foruden flere ganske smaa, tildeels confluerende Saar, et noget større, af en Ærts Omfang med skarpe Rande og fordybet Bund. Der kan ingen Haardhed opdages ved disse Saar. Mellem Glans og Præputium kan udtrykkes en Deel tyk, stinkende Materie. Patienten, der ikke før har lidt af venerisk Sygdom, angiver, at han er smittet 2 Maaneder forud i England. Han har Intet brugt uden koldt Vand paa Saarene.

Der gjordes Prøveinoculation med positivt Resultat. Der appliceredes Vandomslag.

Den 21de September vare Saarene paa Præputium næsten tilhelede, og ved at føre den tilbage over Glans opdagedes paa Collum en temmelig stor charakteristisk, halvkugleformet, bruskagtig Induration, bedækket med tyndt rødligt, lidt vædskende Epithelium. Der føltes en enkelt, lidt opsvulmet Nakkeglandel.

Den 4de October fandtes Indurationen uforandret. Decoct. sarsapar. ℥iß-℥xxiv daglig og Diæta stricta, hvormed fortsattes omtrent en Maaned. Indurationen holdt sig fremdeles, og Decoct. sarsapar. repeteredes.

Den 17de December, altsaa over 3 Maaneder efter Indlæggelsen paa Hospitalet og 5 Maaneder efter Smitten, blev han udskreven. Indurationen var da aftaget i Omfang, men for Øvrigt ingen Tegn til Syphilis med Undtagelse af to lidt hovne Nakkeglandler, der i lang Tid havde holdt sig uforandrede.

Patienten har siden ikke fremstillet sig paa Hospitalet, men Forf. har flere Gange i de paafølgende 3—4 Maaneder seet ham, uden dog at have Anledning til at undersøge ham nøiagtig.

Ogsaa denne Chanker frembød for Følelsen den charakteristiske Induration, uden at der i Løbet af 5 Maaneder viste sig Tegn til constitutionel Syphilis. Den anvendte Behandling med Sarsaparille og Diæt kan neppe komme i Betragtning, da Erfaring noksom har viist, at den ikke formaaer at hindre Udbruddet af den constitutionelle Syphilis.

Men disse to Tilfælde lide under nogle Mangler. Den vægtigste Indvending, som kan gjøres, er den, at Patienterne ere observerede i altfor kort Tid. Det tør nemlig ikke benægtes, at de constitutionelle Symptomer kunne optræde senere end 6 Maaneder efter Smittens Overførelse, og Forfatteren har selv seet et Par Exempler herpaa. Men paa den anden Side er det høist sandsynligt, at disse Patienter, som vare vel underrettede om, hvad man kunde vente at ville indtræffe, og som under sit Ophold paa Hospitalet havde havt god Anledning til at gjøre sig bekjendte med Symptomerne af den constitutionelle Syphilis, igjen havde meldt sig til Optagelse, om der var udbrudt constitutionelle Symptomer.

Endnu en anden Indvending kunde gjøres, den nemlig, at Indurationen i disse Tilfælde var blot inflammatorisk og ikke specifik. Dette kan man vel paastaae som en Forklaring over, at de constitutionelle Symptomer udeblev, men naar den inflammatoriske Haardhed og den specifike Induration i den Grad kunne ligne hinanden som her maatte være Tilfældet, bliver Værdien af dette Tegn overmaade tvivlsom.

Men det bliver i det Hele meget vanskeligt at føre

noget absolut uigjendriveligt Beviis for, at Induration og indolente Glandelhævelser kunne være tilstede uden at Infection af Organismen paafølger. Det lader sig nemlig ikke godt gjøre at beholde Patienterne saa længe i Hospitalet, at enhver Tvivl om deres fremtidige Skjæbne er hævet, og naar de først slippes ud af Syne, falder det vanskeligt at opsøge dem, om de ikke melde sig frivilligt.

Antallet af de Tilfælde, i hvilke Induration er observeret med eller uden indolente Buboner, og i hvilke Patienterne endog med indurerede Ar ere udgaaede af Hospitalet uden igjen at blive indlagte for constitutionelle Phænomener, er dog meget betydeligt. Naar man kjender Forholdene i Christiania, og veed at Rigshospitalet er det eneste Sted, hvor Syphilis (ialfald de tidligere Former) behandles, samt hvor forsigtige Lægerne i Almindelighed ere med at tage den Classe af Folk i privat Behandling, hvorom her er Tale, vil man heraf faae den Overbeviisning, at ikke saa ganske sjelden det omtalte Slags primære Ulcera forløbe som blot locale Sygdomme.

Indolente Glandelsvulster ere i det Hele efter Forfatterens Erfaring et saa hyppigt Phænomen ved alle Slags Saar paa Membrum, at man alene af deres Tilstedeværelse ikke kan slutte Meget. Det hænder heller ikke saa ganske sjelden, at et blødt Ulcus ledsages af Glandelhævelser i Ingven, hvoraf en bliver ømfindtlig og rød og synes at ville suppurere.

Ved anvendte hensigtsmæssige Midler, f. Ex. Compression, taber imidlertid Ømheden sig, Svulsten aftager noget i Omfang, men bliver tilsidst staaende som en forhærdet, indolent Bubo.

Observ. Nr. 26.

Hans Simonsen Bryn, 20½ Aar gl., indkom 14de Mai 1862.

Orificium præputii er rynket og phimotisk sammensnøret. Paa Folderne findes flere Ulcera af Størrelse som Ærter med tvert afskaarne Rande og guul, fleskagtig Bund. Ingen tydelig Induration bemærkes. Mellem Glans og Præputium ansamler sig rigeligt purulent Secret. I høire Lyske findes en ømfindtlig Glandelhævelse af en Valnøds Størrelse, over hvilken Huden er noget rød.

Der appliceredes Sandpose paa denne.

Den 30te Mai var Svulsten forsvunden. Saarene tilhelede først en Uge senere.

Observ. Nr. 27.

Lars Halvorsen, 31 Aar gl., indkom 10de Februar 1862.

Paa den phimotisk sammensnørede Aabning af Præputium findes flere kredsrunde Ulcera af Størrelse fra en Ært til en Sølvtoskilling med tvert afskaarne Rande og ujevn fleskagtig Bund, hvorfra der er sparsom Secretion. Der er nogen Svulst i Præputium, men ingen tydelig Haardhed at opdage. Gjennem Aabningen af Præputium kan udtrykkes tykt, stinkende Pus. Paa høire Side føles en enkelt Ingvinalglandel opsvulmet til en Hasselnøds Størrelse, uden nogen Ømfindtlighed. For Øvrigt opdages intet Tegn til Syphilis.

Patienten er smittet 3 Uger før Indlæggelsen af et offentligt Fruentimmer, som samtidig er indkommet paa Hospitalet for primære Tilfælde (hun har senere, indtil 1 Aar efter, ikke faaet constitutionel Syphilis). 4 Dage efter Coitus mærkede han nogen Rødme og et Par Dage senere en Pustel, der hvor nu det største Ulcus sidder. De øvrige Saar have udviklet sig lidt efter lidt.

Han har 11 Aar forud været behandlet for primære Tilfælde, men uden at han nogensinde senere har mærket noget syphilitisk Phænomen.

En Prøveinoculation til hans eget Bryst gav positivt Resultat.

Der appliceredes Vandomslag.

Den 27de Mai var Glandelsvulsten tiltagen i Omfang og ømfindtlig.

Der appliceredes Sandpose.

Den 10de Juni vare Saarene paa Præputium tilhelede

uden at efterlade nogen tydelig Induration. I høire Ingven føltes endnu en haard, indolent Glandelsvulst. Der var ingen Tegn til constitutionel Syphilis.

Observ. Nr. 28.

Jörgen Thorvaldsen, 21 Aar gl., indkom den 8de Mai 1861.

Omtrent midt paa Membrum, lidt over til høire Side, findes en tyk, mørk Cruste af en Sølvtoskillings Størrelse. Den er temmelig adhærent og ved Tryk paa den kommer purulent Vædske frem. Den Bund, hvorpaa den sidder, og den nærmeste Omkreds er noget opsvulmet, uden at dog nogen Induration kan føles. I begge Ingvina føles flere haarde, ikke ømfindtlige Glandelsvulster. For Øvrigt bemærkes ingen syphilitiske Phænomener.

Patienten smittedes for 3 Uger siden af et offentligt Fruentimmer, som forhen har lidt af constitutionel Syphilis, men for Tiden behandles for et lidet primært Saar. 4 Dage efter Coitus bemærkede han en Pustel, af hvilken det beskrevne Saar har udviklet sig.

Der gjordes Prøveinoculation fra Saaret til Patientens Bryst, hvorefter udviklede sig charakteristiske Pustler.

Der appliceredes Vandomslag paa Saaret.

Den 7de Juni bemærkedes, at en af Glandelsvulsterne i høire Ingven var bleven stor, rød og ømfindtlig.

Den pensledes med Solut. iod. alcohol.

Den 11te Juni var Saaret tilhelet. Svulsten i Ingven var aftagen og ikke længer ømfindtlig, men de ved Indkomsten observerede Glandler vare endnu uforandrede.

Disse 3 Observationer ere anførte, ikke fordi der kan tillægges dem nogen absolut Beviiskraft, men fordi de, ligesom flere af de foregaaende, tjene til at vise, hvor forskjelligt de primære Læsioners Udseende og Forhold kan være. Af disse, ligesom af en Mængde andre, som det vil blive for vidtløftigt at anføre, fremgaaer det tydeligt, at de typiske Billeder, som Forfatterne give af den inficerende og ikke-inficerende Chanker, langtfra gjenfindes i alle Tilfælde i Naturen.

Om de indolente Glandelsvulsters Forhold til begge Chankre vil der for Øvrigt fremkomme flere Oplysninger

i hvad vi nu skulle gaae over til, nemlig begge Arter af Chankres Forhold, saaledes som det fremgaaer af Experimentationen.

V.

Resultaterne af den kunstige Inoculation af Chankernes Secret.

Det sikkreste Skjelnemærke mellem den inficerende og den ikke-inficerende Chanker er efter de seneste Forfattere, som antage to Slags Virus, Umuligheden af at inoculere den første til samme Individ eller til Individer, som lide eller have lidt af constitutionel Syphilis; medens den sidste ialfald i et vist Stadium skulde levere et Secret, der lod sig inoculere hvorsomhelst.

Denne Paastand, at den inficerende Chanker mangler Auto-Inoculabilitet, som flere Forfattere benævne det, er, som ovenfor anført, ikke meget gammel. *Ricord* antog, at den vanskeligere lod sig inoculere end den ikke-inficerende, *Fournier*, at den meget sjelden lod sig inoculere, *Clerc* ligeledes, og endelig *Rollet*, at den vel undertiden kunde inoculeres, men at det da var en Chancre mixte. Af samme Mening er *v. Bärensprung*.

De, der benægte Existentsen af det dobbelte Virus, have derimod opstillet den modsatte Paastand. Saaledes forsvares Auto-Inoculabiliteten af *W. Boeck* og *M. Robert*.

Den første anfører*) en Deel Observationer af nærværende Forfatter samlede paa Rigshospitalet, hvilke tillige findes refererede andetsteds**).

---

*) Recherches sur la Syphilis Pag. 65.

**) Norsk Magaz. f. Lægevdsk. 1861 og 62, Bd. XV og XVI.

M. Robert, der omtrent samtidig har bekjendtgjort sine Forsøg, er kommet til aldeles lignende Resultater*).

Vi skulle ikke opholde os ved de Forsøg, der allerede ere bekjendtgjorte, og hvoraf Forfatteren har uddraget den Slutning, at den inficerende Chanker ligesaavel som den ikke-inficerende er auto-inoculabel.

Foruden de 23 Observationer, som Forfatteren har bekjendtgjort forhen, give Hospitalets Journaler i den siden forløbne Tid Oplysning om talrige lignende Tilfælde, i hvilke de samme Forsøg ere gjentagne med samme Resultat. Leiligheden til disse Forsøg har været saa meget gunstigere, som Mængden af de forekommende typiske indurerede og inficerende Chankre har været ganske usædvanlig stor; og Muligheden af en Tilblanding af den bløde Chankers Secret, altsaa af en blandet Chankers Forekomst, har været saa meget mindre, som i dette Tidsrum næsten ingen bløde Chankre have viist sig i Byen eller paa Hospitalet.

Til de Inoculationer, som i en fortløbende Række foretages i curativ Hensigt, og som vi fremdeles benævne med det af Methodens Opfinder, *Auzias-Turenne*, dannede Navn, Syphilisation, er i Løbet af henved 3 Aar paa Rigshospitalet benyttet udelukkende Materie, som oprindelig er taget fra inficerende Chankre. Man vil ogsaa heraf see, at Vanskeligheden ved at inoculere disse Chankres Secret ikke har været meget stor.

Vi troe derfor fremdeles med fuld Føie at kunne sætte den ovenanførte Slutning som sikker og vel con-

---

*) *M. Robert*: Nouveau traité des maladies veneriennes, Paris 1861, Pag. 39 og 306, og
M. Robert: Quelques considerations sur l'auto-inoculabilité du chancre infectant &c. Marseille 1861.

stateret, men skulle dog for Fuldstændigheds Skyld anføre nogle af disse senere Observationer, idet vi tillige vælge dem, der ogsaa i andre Henseender have nogen Interesse eller ere meest bevisende.

Observ. Nr. 29.

L. Andersen, 28 Aar gl., indkom 27de September 1862 med følgende Symptomer:

Opad paa Præputium findes et aflangt, noget fordybet, med skiden graaguul Materie belagt Ulcus. Dets Rande ere ujevne, lidt fremstaaende. Ingen Induration kan føles. Et lignende, mindre Ulcus findes lidt tilhøire for dette og nærmere Glans. Det har en stiv, næsten pergamentagtig Bund. Paa den øverste Flade af Glans findes en Hudløshed, som let bløder ved Berørelse. I dette Saar findes ingen Induration. Han opdagede det første Saar for 8 Dage siden og er en af dem, som i Slutningen af August smittedes af det i Observ. Nr. 3 omhandlede Fruentimmer *Gina Pedersdatter*. Han havde forud for dette Samleie ikke celebreret Coitus paa flere Maaneder og aldeles ikke efter den Tid. Han har aldrig før lidt af venerisk Sygdom.

Der appliceredes Vandomslag og Saarene berørtes med Arg. nitr.

Gjentagne Inoculationer fra disse Saar gav negativt Resultat.

Den 9de October anmærkedes: Saaret paa den indvendige Flade af Præputium tilhøire, der ved Indkomsten frembød en pergamentagtig indureret Bund, har udvidet sig, medens Indurationen næsten er forsvunden. Saaret tilvenstre paa Præputium er aftaget i Størrelse. Desuden har der under hans Ophold paa Hospitalet dannet sig et nyt Saar, midt imellem begge paa Collum glandis. Dette Saar har Størrelse af en liden Ært med glatte Rande og føles at sidde paa en halvkugleformig indureret Basis. Saaret paa Glans ligner fremdeles en Excoriation med ubetydelig Infiltration i Bunden.

Prøveinoculationerne have været repeterede hver eller hver 2den Dag, stadig med negativt Resultat. De fortsættes.

Den 25de October viste sig Roseola, som udviklede sig tydeligere i de paafølgende Dage. Saaret paa Collum aftog i Størrelse, men viste sig fremdeles indureret. Det

ene Saar paa Præputium frembød endnu en svag pergamentagtig Stivhed.

Den 2den November viste sig endelig efter Inoculationer til Patientens eget Laar fra Saarene paa Præputium og Collum charakteristiske Pustler, hvoraf 2 igjen aborterede, medens den 3die 3 Dage efter Inoculationen allerede havde dannet et stort Ulcus, hvorfra igjen inoculeredes til Brystet med positivt Resultat og videre i mange Led.

At disse Saar vare inficerende, viste Udfaldet, og ialfald et af dem, det, der var dannet senest, og som sandsynligviis var opstaaet ved en spontan Inoculation fra de andre, havde ogsaa den charakteristiske Induration. Inoculationerne mislykkedes i omtrent 5 Uger, men gav efter den Tid positivt Resultat. Havde her været en Chancre mixte tilstede, er det vel sandsynligt, at Inoculationerne vilde have viist positivt Resultat allerede i Begyndelsen. Saaledes, som det imidlertid gik i dette Tilfælde, at der først blev gjort en Mængde frugtesløse Forsøg, synes denne Mulighed udelukket.

Observ. Nr. 30.

C. Sande, Bonde, 26 Aar gl., indkom den 3die September 1862 med følgende Symptomer:

Frenulum præputii er rumperet og paa dets Sted findes et stort Ulcus, hvis ene Halvdeel findes paa Glans, den anden paa Præputium. Det afsondrer tyndt, lidt guulagtigt Secret, og sidder paa en indureret Basis. Ingvinalglandlerne paa begge Sider opsvulmede. Han har mærket Saaret omtrent en Maaned. Det opstod omtrent 14 Dage efter Coitus med den i Observ. Nr. 3 omtalte *Gina Pedersdatter.*

Prøveinoculationer fra Saaret anstilledes hver eller hver 2den Dag uden Resultat til Patientens Bryst og Arme, indtil der den 28de September anmærkedes: Efter Inoculation gjort for 3 Dage siden fra Chankeren, som fremdeles er stærkt indureret, viser sig idag paa høire Laar charakteristiske Pustler. Fra disse inoculeredes til Siderne af Brystet og til flere andre Patienter med positivt Resultat i mange Led. De efter Inoculationen dan-

nede Pustler paa Laaret frembragte store og dybe Ulcera, der først tilhelede efter omtrent 5 Ugers Forløb.

Han fik senere maculo-papuløst Exanthem, hovne Nakkeglandler, Tubercula mucosa og Halsaffection.

Ogsaa i dette Tilfælde gav den inficerende Chanker først efter flere Ugers Forløb positivt Resultat.

Observ. Nr. 31.

Halvor Jensen, 29 Aar gl., indkom den 13de October 1862 med følgende Symptomer:

Der er tykt, guult Udflod fra Urethra. Glans penis er noget opsvulmet, og Orificium urethræ samt dettes nærmeste Omgivelser ere indtagne af en Saarflade, som er noget fordybet med fremstaaende, haarde Rande og af omtrent 3 Liniers Diameter. Denne secernerer et sparsomt graaguult Secret. I venstre Ingven en lidt ømfindtlig Glandelhævelse af en Nøds Størrelse.

Han pleiede for 7—8 Uger siden Omgang med den i Observ. Nr. 3 nævnte *Gina Pedersdatter* og mærkede nogle Dage derefter et Udflod fra Urinrøret, som igjen ophørte efter 14 Dages Forløb, da han paa høire Side af Orif. urethræ bemærkede en liden Vesikel, som brast, og af hvilken Saaret efterhaanden har udviklet sig. Glandelhævelsen i Ingven har han bemærket i 8 Dage. Han har aldrig før lidt af venerisk Sygdom og har ikke celebreret Coitus med noget andet Fruentimmer end det nævnte paa omtrent et halvt Aar.

Der forsøgtes Inoculationer med Materie fra Saaret til Patientens Bryst, hvilke i de første Dage mislykkedes. Men den 16de October inoculeredes atter, og den 18de viste sig herefter smaae Pustler, hvoraf blot den ene udviklede sig mere i de paafølgende Dage og frembragte et Ulcus, som dog snart tilhelede. Fra dette inoculeredes videre.

I de følgende Dage inoculeredes gjentagende fra Chankeren paa Glans til Patientens Arme og Bryst, hvorefter dannede sig charakteristiske Pustler. Inoculationer fra det først dannede Ulcus gave store Pustler, og fra disse inoculeredes atter i mange Led til Patienten selv.

Den 27de October viste sig charakteristisk Roseola, og senere tillige papuløst Exanthem og Halsaffection.

Hos denne Patient slog Inoculationerne an efter faa Dages Forlöb, men der viste sig det Phænomen, at de

først dannede Pustler vare mindre og frembragte mindre Ulcera, end de, som dannedes ved de senere Inoculationer fra disse.

Dette Phænomen er ofte observeret paa Hospitalet, og allerede omtalt af *W. Boeck* for flere Aar siden*).

Observ. Nr. 32.

Ole Torstensen, 19 Aar gl., indkom den 4de Marts 1863 med følgende Symptomer:

Præputium kan ikke føres helt tilbage over Glans. Dets Rande ere noget opsvulmede og røde, og mellem disse og Glans kan man fremtrykke en skiden guul Vædske. Gjennem Præputium føles en aflang Haardhed, af ikke fuldt en Mandels Størrelse paa Corona glandis. Ingvinalglandlerne føles paa begge Sider som haarde Knudegrupper. Ligeledes lidt Svulst i Cervicalglandlerne. Han opgiver at være smittet for noget over 2 Maaneder siden, men kan ikke nøiagtig opgive, naar den beskrevne Hudløshed dannede sig. For 3 Uger siden opstod Phimosen, og samtidig mærkede han Glandelhævelserne i Lysken.

Den 5te Marts gjordes Inoculation med Materie, der blev fremtrykket mellem Glans og Præputium, til høire Side af Patientens Bryst. Herefter viste sig Pustler den 7de Marts. Samtidig observeredes begyndende Roseola paa Underlivet og Brystet, hvilken i de følgende Dage udviklede sig stærkere. Der inoculeredes fra de dannede Pustler til Patientens Bryst, og herved frembragtes igjen store Pustler, som forplantedes i mange Led, og dannede store, tildeels ophøiede Ulcera. Efter de første Pustler derimod frembragtes blot ganske overfladiske Saar, som tilhelede temmelig hurtigt.

Ogsaa her viste det sig altsaa, at de første Inoculationer frembragte smaae Saar, de følgende, derfra inoculerede, derimod store, langvarige Ulcerationer.

Til disse 4 Observationer, der bekræfte end yderligere den inficerende Chankers Auto-Inoculabilitet, skulle v endnu føie 2, i hvilke det er lykkedes at inoculere Secre-

---

*) Syphilisationen studeret ved Sygesengen, Christiania 1854. Pag. 190.

tet fra vædskende Tubercula mucosa paa lignende Maade og med samme Resultat som Chankeren.

Observ. Nr. 33.

Christian Davidsen, 33 Aar gl., indkom 1ste Februar 1862 med følgende Symptomer:

Præputium er opsvulmet, haardt og phimotisk sammensnøret. Af dets Aabning udflyder stinkende Materie. Hele den underste Flade af Membrum, samt Scrotum og den øverste, indvendige Flade af Laarene er bedækket med tætstaaende, tildeels confluerende og vædskende Tubercula mucosa. Enkeltviis findes lignende ogsaa ved Radix penis, i Perinæum og ved Anus. Ingvinalglandlerne paa begge Sider stærkt opsvulmede, haarde og uømfindtlige. I Panden og paa høire Kind findes enkelte kobberrøde, svagt ophøiede, lidt afskallende Pletter fra en Ærts til en Sølvtoskillings Størrelse. Langs Haarranden blegrøde Papler; store Ulcerationer i Mundvinklerne og Tubercula mucosa paa den indvendige Flade af Kinderne. Paa begge Tonsiller graalige Erosioner. Nakke- og Submaxillarglandlerne ere opsvulmede. Patienten er sandsynligviis smittet for 4 Maaneder siden. Han har Intet brugt.

Syphiliseres.

Den 2den Februar inoculeredes Materie fra Tub. mucosa paa Scrotum til Patientens høire Arm. Herefter dannede sig smaae Pustler, hvoraf en efter 8 Dages Forløb viste sig som et temmelig stort Ulcus, bedækket med Skorpe, medens de øvrige vare i Begreb med at indtørre. Med Materie fra dette Saar inoculeredes igjen til samme Arm, hvorefter den 3die Dag viste sig store Pustler. Fra disse inoculeredes igjen med positivt Resultat i 16 Led.

Observ. Nr. 34.

Anders Olsen Maggeby, 54 Aar gl., indkom den 10de Mai 1862 med følgende Symptomer:

Paa Underfladen af Membrum henimod Radix og paa det nærmeste Partie af Scrotum findes en Gruppe af confluerende vædskende Tubercula mucosa, i hvis Midte føles en begrændset Haardhed af en halv Nøds Størrelse og Form. Ved Anus ligeledes en Gruppe af vædskende Tubercula mucosa. Paa Bryst og Arme findes et Udslet af flade Papler, tildeels bedækkede med fine Skjæl. I Fauces findes temmelig stærk Rødhed og et Par ulcere-

rende Flader. Ingvinal- og Cervicalglandlerne ere opsvulmede.

Om Oprindelsen til Sygdommen giver Patienten ingen paalidelig Besked. Han tilstaaer dog, at han for 6 Maaneder siden har havt et Saar der, hvor den beskrevne Induration nu findes.

Der forsøgtes Inoculation fra Tub. mucosa ved Anus, men i Begyndelsen uden Virkning. Heller ikke andre Inoculationer, der gjordes med Materie fra artificielle Chankre hos andre Patienter, viste synderlig Virkning i længere Tid. Efter omtrent en Maaneds Forløb begyndte dog disse Inoculationer at slaae an og danne Ulcera, og den 13de Juni inoculeredes paany fra Tub. mucosa ved Anus, som endnu vare store og vædskende, til Patientens venstre Laar. Herefter fremkom charakteristiske Pustler, hvorfra den 16de Juni inoculeredes igjen. Disse Inoculationer slog an i 13 Led.

Disse Observationer, ligesom de, Forfatteren forhen har bekjendtgjort*), synes paa det Fuldstændigste at godtgjøre, at ogsaa Tubercula mucosa, som dog nu af alle Forfattere regnes for et Symptom af den constitutionelle Syphilis, kan inoculeres til Patienten selv og frembringe Pusteldannelse med paafølgende Ulcerationer, der for Øvrigt ganske ligne Chanker**).

Disse Inoculationer lykkes vistnok meget sjeldnere end de fra Chankerne. Dette kan dog ikke være nogen Indvending mod Observationernes Gyldighed og Beviiskraft.

Det Resultat, som viser sig efter Inoculationen, er altsaa en Pustel uden Incubationstid; det vil sige, at Stedet, hvor Lancetstikket er gjort, i Almindelighed efter

*) Norsk Magaz. f. Lægevdsk. Bd. XV og XVI.

**) Efter mundtlig Meddelelse fra Dr. *Köbner* i Breslau, har denne, omtrent samtidig med nærværende Forfatter, anstillet lignende Forsøg, hvorunder det i 3 Tilfælde er lykkedes at inoculere Secret fra Tubercula mucosa til den Syge selv.

en eller to Dages Forløb viser nogen Rødhed, og at der sædvanligviis den 3die eller 4de Dag findes en Pustel med rød Halo. Undertiden hænder det, at der hengaaer flere Dage, indtil en Uge eller noget mere, inden Pustelen dannes. Dette er dog sjelden Tilfældet, og viser sig navnlig før Inoculationerne ere komne i Gang, altsaa ved de første Forsøg. Ved en begyndende Syphilisationscur iagttages det saaledes undertiden, at de første 3 til 4 Inoculationer tilsyneladende blive uden Resultat; men naar man stadig fortsætter med Inoculation af ny Materie hver 2den eller 3die Dag, kommer der sædvanligviis et Tidspunkt, da alle de foregaaende Inoculationer tilligemed de sidste paa en Gang begynde at sætte Pustler, der samtidig udvikles til omtrent lige Størrelse. Dette har ofte viist sig hos Børn med hereditær Syphilis, hvor Materien vanskeligere frembringer nogen Virkning, og hos disse inoculeres ogsaa sædvanligviis hver Dag indtil der opnaaes positivt Resultat. Vi kunne paa dette Sted blot berøre denne Kjendsgjerning, som ikke er ganske let at forklare.

Som Regel kan det altsaa sættes, at Inoculationspustelen er udviklet allerede den 3die Dag efter Indstikket. Denne Pustel voxer nu i Almindelighed i flere Dage, hvis den ikke læderes, og kan ofte naae Størrelsen af en stor Ært eller endog af en liden Nød. Dens Secret er i Almindelighed tykt, guult, undertiden lidt seigt, undertiden mere tyndtflydende og graaligt. Det indtørrer efterhaanden og danner en Skorpe, under hvilken Ulcerationsprocessen fremdeles gaaer for sig, og naar denne er intens, dannes ofte Cruster, som aldeles ligne de sukkertopformige Rhupia-Cruster. Naar disse afløsnes (i Almindelighed gjøres det paa Hospitalet med Vandomslag), finder man et mere eller mindre dybt Ulcus, som i de fleste Tilfælde

ikke frembyder nogen Haardhed for Følelsen, og fuldkommen ligner en blød, suppurerende Chanker.

Undertiden opstaaer dog ogsaa nogen Svulst om Saaret, og dets Bund og Omgivelser føles noget haarde, uden at man i Almindelighed kan begrændse denne Haardhed saa tydeligt som ved den typiske, hunterske Chanker. Den ligner meest den Infiltration, som findes ved almindelige Furunkler, og som taber sig efterhaanden som Betændelsen aftager. Undertiden dannes ogsaa virkelige smaae Furunkler med et Focus, hvorfra større eller mindre Mængder af Pus og necrotiseret Bindevæv udtømmes. Men i enkelte Tilfælde bliver der dog, selv efterat Saaret er tilhelet, en vis Haardhed tilbage ved det dannede Ar, og det kan hænde, at denne fuldkommen ligner den typiske, specifike Induration og har den bekjendte Halvkugleform. Oftere er den dog flad, undertiden pergamentagtig.

Vi skulle alligevel ikke lægge megen Vægt paa denne Haardhed, som maaskee kunde forklares alene som et Product af Betændelsen uden nogen specifik Betydning; men denne Iagttagelse tjener til end mere at vise hvor liden Betydning Indurationen alene kan tillægges som Mærke paa, at et Saar er inficerende eller som Skjelnemærke mellem forskjellige Arter af Chankre.

Efter alle Theorier skulde paa en syphilitisk Person ikke kunne udvikle sig andet end bløde Saar, ialfald medens selve den constitutionelle Syphilis florerer.

De Observationer af *Diday*, som godtgjøre, at der kan opstaae Induration, ere nemlig alle hentede fra Individer, som ikke længer frembød Tegn paa Syphilis, og det samme er Tilfældet med den, som ovenfor er meddeelt af nærværende Forfatter.

M. Robert har dog ogsaa observeret det samme Factum som nærværende Forfatter, nemlig, at der kan dannes en Induration om det artificielle Saar selv hos syphilitiske Individer*).

Vi foretrække imidlertid indtil videre ikke at lægge nogen Vægt paa Indurationen, der under alle Omstændigheder er et vagt Symptom, som kan tydes paa forskjellig Maade.

Der viser sig derimod efter de artificielle Inoculationer af inficerende Saar til Individet selv eller andre Syphilitiske et andet Phænomen, som forekommer os af meget større Betydning, og det er indolente Glandelhævelser.

Da der ovenfor var Tale om dette Symptoms Betydning til Adskillelse mellem inficerende og ikke-inficerende Saar, blev det bemærket, at indolente Glandelhævelser i Inguen ere et hyppigt Symptom ved alle Slags Saar paa Membrum, og det lader sig ikke negte, at de kunne findes ogsaa efter en Balanit eller Gonorrhoe eller uden nogen paaviselig Anledning. De kunne ogsaa findes som et af den constitutionelle Sygdoms Symptomer, selv om Chankeren f. Ex. har siddet i Munden eller paa Læberne, og vise sig da oftest naar der tillige er Tubercula mucosa paa Genitalia. Glandelsvulster i Nakken og paa Halsen ere i Almindelighed et af de sikkreste Symptomer paa en udbrydende constitutionel Syphilis, men de kunne ogsaa findes uden at denne Sygdom er tilstede, saaledes i Scrophulose, eller naar der er Saar paa Hovedet, f. Ex. i Favus, eller selv uden at nogen bestemt Aarsag kan paavises. Under Udviklingen af den constitutionelle Syphilis

---

*) Nouveau Traité des maladies vénériennes, Pag. 306.

finder man ligeledes ofte indolente Glandelhævelser langs Senen og den indvendige Rand af Biceps brachii og i Axilla; paa disse Steder ere de dog sjeldnere i Sygdommens Begyndelse. De kunne ogsaa frembringes af andre Aarsager, navnlig i Axilla. Ved Albuen ere de derimod almindeligst af syphilitisk Natur, især naar de findes symmetrisk paa begge Sider. Dersom de ere dannede efter f. Ex. Saar paa Fingrene, findes de naturligviis blot paa samme Side som Saaret. Paa andre Steder af Legemet iagttages indolente Glandelhævelser sjelden som Følge af constitutionel Syphilis undtagen i ganske enkelte Tilfælde, hvor der er en Opblussen af Sygdommen og hvor det hele Glandelsystem angribes.

Deslige indolente Glandelhævelser har imidlertid nærværende Forfatter iagttaget efter artificielle Inoculationer paa Brystet og Underlivet som en umiddelbar Følge af Inoculationerne eller de dannede Saar, og de findes da paa Steder, hvor de vistnok forekomme yderst sjelden uden denne Foranledning, nemlig langs Randen af M. pectoralis major, ofte som en fortløbende Række, der kan naae lige op i Axilla; ligeledes dannes de undertiden paa Siderne af Brystkassen i en ret Linie opad mod Axilla.

Saavidt erindres observerede Forfatteren dette Symptom første Gang hos en Patient (see følgende Observation), der behandledes med Syphilisation og led af stærkt udviklede constitutionelle Symptomer. Denne Patient viste en ualmindelig stærk Modtagelighed for Virus, og Curen varede derfor temmelig længe.

Observ. Nr. 35.

Carl C. B., 24½ Aar gl., indkom 19de Marts 1861 med følgende Symptomer:

Roseola over næsten hele Legemet; enkelte Pustler hist og her; Tubercula mucosa paa Scrotum; indolente

Glandelsvulster i Nakken og i Inguina; Rødhed i Fauces og 2 indurerede Cicatricer paa Collum glandis. Har forhen Intet brugt.

Der instituerededes Syphilisationscur, og han inoculeredes med 3 Stik i hver Side af Brystet hver 3die Dag paa den sædvanlige Maade. Materien, som anvendtes, var fra først af som sædvanligt tagen fra inficerende Chankre.

Den 4de April anmærkedes at Inoculationssaarene suppurerede stærkt og vare temmelig store. Der viste sig under venstre Brystvorte, nogle Tommer over et af Saarene, en haard, ikke ømfindtlig, lidt bevægelig Glandelhævelse af en Bønnes Størrelse og Form. Denne Glandelhævelse holdt sig uforandret i flere Maaneder og føltes endnu, skjønt af mindre Omfang, da han 14de September blev udskreven helbredet.

Denne Hævelse havde alle Charakterer af en indolent Bubo, og man kan neppe undlade at sætte den i Forbindelse med de artificielle Chankre. At den ikke var blot et Resultat af Betændelsen, men af specifik Natur, synes at fremgaae deraf, at den henstod saa længe uforandret og uden at vise Tegn hverken til Suppuration eller til at forsvinde.

Senere er, som anført, mange lignende Tilfælde observerede hos de Patienter, der behandles med Syphilisation, hos hvem Inoculationerne altid først gjøres paa Siderne af Brystkassen og i de sidste Aar med Materie fra inficerende Chankre. Der findes i dette Øieblik, da dette nedskrives, flere Patienter paa Hospitalet, som frembyde det samme Symptom. Det vilde blive for vidtløftigt at anføre alle de Tilfælde, som ere observerede, og vi skulle derfor indskrænke os til nogle Exempler.

Observ. Nr. 36.

Johannes Andersen (den samme som omtaltes i Obs. Nr. 4, f.) indkom den 27de Februar 1863 med følgende Symptomer:

Paa begge Sider af Frenulum findes langagtige væd-

skende Hudløsheder, som strække sig over paa Duplicaturen af Præputium. De have en lidt ophøiet Bund og sidde paa en stærkt indureret, næsten cartilaginøs Basis. Inguinalglandlerne paa begge Sider føles som Grupper af haarde Knuder. Der er ligeledes Svulst i nogle af Nakkeglandlerne og begyndende Roseola. Han er smittet for noget over 3 Maaneder siden.

Der gjordes Inoculation til høire Side af Patientens Bryst med Materie fra Chankerne. Efter 5 Dages Forløb bemærkedes charakteristiske Pustler efter Inoculationerne, og fra disse inoculeredes videre med positivt Resultat i 11 Led.

Samtidig inoculeredes til venstre Side af Brystet med Materie fra artificielle Chankre hos et andet Individ (hvilke Chankre nedstammede fra inficerende Saar). I Begyndelsen syntes disse Inoculationer ikke at ville frembringe nogen Virkning, men efter 6 Dages Forløb begyndte ogsaa her Pusteldannelse.

Den 6te Marts bemærkedes i høire Side, nogle Tommer over de første Inoculationer (med Materie fra hans egne Chankre) og omtrent 3 Tommer nedenfor Axilla, en haard, uømfindtlig, bevægelig Glandelhævelse af en Nøds Størrelse. Denne Hævelse blev staaende uforandret; efterhaanden begyndte ogsaa Glandlerne i Axilla at svulme op og der føltes den 21de Marts en stor haard, ikke ømfindtlig Glandelhævelse paa dette Sted. Samtidig vare baade de første Inoculationssaar og de fleste af de efterfølgende igjen tilhelede, og havde efterladt blaalige Ar.

De fjernere Buboner udviklede sig altsaa her endogsaa efterat de Saar, som havde fremkaldt den første, vare tilhelede.

Observ. Nr. 37.

Johan August Lönneberg, 26 Aar gl., indkom 16de Marts 1863 med følgende Symptomer:

Langs Corona glandis findes to langagtige Ulcerationer med rigelig Secretion og stærkt indureret Bund. Inguinal- og Cervicalglandlerne ere opsvulmede; Tonsillerne røde og paa den høire overfladiske Ulcera. Han er sandsynligviis smittet for henved 3 Maaneder siden.

Der gjordes gjentagne Forsøg med at inoculere Materien fra hans Chankere, hvilke i Begyndelsen mislykkedes, men senere, da Inoculationerne gjordes paa Over-

armen, frembragte charakteristiske Pustler med paafølgende Ulceration.

Han behandledes med Syphilisation.

Den 22de April bemærkedes: Der er svagt Roseola Udslet og Ulcera paa begge Tonsiller.

Omtrent 3 Tommer nedenfor Axilla paa høire Side findes en indureret Glandel af en liden Nøds Størrelse, men noget fladere. Den er bevægelig og uømfindtlig. Fra denne føles et Par tynde, haarde Strænge at fortsætte sig op i Axilla, og gaae umiddelbart over i en indureret Glandel. Ovenfor denne findes en Gruppe ligeledes indurerede Glandler. De artificielle Inoculationer paa Siderne af Brystet, der staae nærmest ved den hovne Glandel, ere allerede i Begreb med at tilhele.

Her bemærkedes altsaa ikke alene en indolent Bubo, men endogsaa indurerede Lymphekar, der kunde forfølges til en længere oppe liggende Glandel. Det er denne Slags Induration i Lymphekarrene, hvorpaa *Bassereau* har lagt saa megen Vægt, naar den observeres paa Membrum, og som han anseer for et sikkert Mærke paa den indtrædende constitutionelle Infection*). En lignende Forhærdelse i Lymphekarrene findes hos 3 andre Patienter, der for Tiden behandles paa Hospitalet med Syphilisation, og hos hvilke der, ligesom hos denne, har dannet sig indolente Buboner efter Inoculationer paa Siderne af Brystet. De to af disse Patienter skulle nedenfor blive omtalte.

Af de ovenfor refererede Forsøg (Observ. Nr. 29—37 incl.), ligesom af de, der forhen ere bekjendtgjorte af nærværende Forfatter, troe vi os berettigede til at uddrage følgende Slutninger:

1) Den inficerende Chanker kan inoculeres til det Individ, som lider af den, selv efterat de constitutionelle Symptomer have viist sig.

2) Ved Inoculationen frembringes i Almindelighed en

---

*) *Bassereau*: Traité des affect. de la peau &c. Pag. 159.

Pustel, der ikke har længere Incubationstid end de, der fremkaldes ved Inoculation fra en ikke-inficerende Chanker.

3) Efter Pusteldannelsen opstaaer en Ulceration, der har Tilbøielighed til at gribe om sig, lader sig inoculere i mange Led, og i Regelen ikke ledsages af nogen Induration, kort i ydre Mærker fuldkommen ligner den ikke-inficerende Chanker.

4) Men disse saaledes dannede Ulcera frembringe undertiden i sin Nærhed indolente Buboner og Induration i Lymphekarrene, hvorved endog Indurationen kan forplantes til de fjernere liggende Glandler.

Det er dog ikke altid, at Inoculationer med den inficerende Chankers Secret giver dette Resultat. Nedenstaaende Observationer vise en Afvigelse, som er af særlig Interesse:

Observ. Nr. 38.

Oline Michaelsdatter Caspersen, Puella publica, 27 Aar gl., indkom den 26de August 1861 med følgende Symptomer:

Henimod Commissura post. labior. findes et lidet Ulcus omgivet af nogen Rødhed og Infiltration, men uden charakteristisk Haardhed. Strax ovenfor Orificium urethrae findes et lignende Saar, der dog er mere uregelmæssigt af Form og med mere tvært afskaarne Rande. Lidt udenfor venstre Labium majus findes et Par smaae Hudløsheder, der see ud som om de vare frembragte ved brustne Pustler.

Der inoculeredes fra Saaret ved Commissura posterior til Patientens høire Laar.

Efter denne Inoculation viste sig i Begyndelsen ingen Virkning. Stedet besigtigedes i de første 14 Dage, men blev senere ikke undersøgt før den 27de September, da der befandtes at have udviklet sig paa Inoculationsstedet et Ulcus, som allerede havde naaet en Mandels Størrelse og i hvis Bund der føltes en dyb og udstrakt Haardhed. Efter hendes eget Sigende havde dette Saar udviklet sig i Løbet af de sidste 14 Dage, altsaa efter næsten 3 Ugers Incubation. Det tilhelede imidlertid temmelig raskt under

Anvendelse af Omslag af Solut. sulphat. cuprici og Ætsning med Argent. nitr., og hun blev udskrevet den 14de October uden andet Tegn til Syphilis end lidt Induration i Inguinalglandlerne paa begge Sider.

Hun havde imidlertid kort för hun indkom paa Hospitalet smittet en Patient, som Forfatteren privat behandlede for et indureret Ulcus med paafølgende constitutionel Syphilis, og hun indkom ogsaa omsider den 22de Februar 1862 med vel udviklede constitutionelle Symptomer.

Den lange Incubation af den artificielle Chanker vakte dengang ikke synderlig Opmærksomhed, ligesaa lidet som den Induration, hvoraf den ledsagedes, men i Forbindelse med de følgende to Observationer fortjener ogsaa denne at erindres.

Observ. Nr. 39.

Johan Svendsen, 26 Aar gl., indkom den 8de Januar 1863 med følgende Symptomer:

Paa Overgangen mellem Glans og Præputium føles noget tilhøire en aflang elastisk Induration af henved $\frac{1}{2}$ Tommes Længde. Den strækker sig i Dybden som et halvkugleformet Legeme, der kan nøiagtig begrændses med Fingrene; dens Overflade er berøvet sit Epithelium, noget fordybet mod Midten, og secernerer en tynd, gjennemsigtig Vædske i ubetydelig Mængde. Inguinalglandlerne paa begge Sider ere ubetydeligt opsvulmede. For Øvrigt ingen Tegn til Syphilis.

Patienten (der er den samme, som omtaltes under Observ. Nr. 4, Ltr. e.) er smittet i Midten af December af en Qvinde med vædskende Tubercula mucosa. I Løbet af flere Maaneder forud ingen Coitus, og senere ingen. Han er i Løbet af December Maaned flere Gange undersøgt af en Læge, som først nogle Dage før han indkom observerede Chankeren, der saaledes synes at have havt omtrent 3 Ugers Incubationstid.

Den 9de, 10de, 11te og 12te Januar foretoges Inoculationer til begge Sider af Patientens Bryst med Secretet fra Chankeren uden at der viste sig Spor af nogensomhelst Virkning efter Indstikkene.

Den 12te Januar bestrøedes Saaret med Pulv. sabinæ, hvorefter den følgende Dag viste sig nogen Svulst af Glans og Præputium og Saaret begyndte at suppurere. Det ansamlede puriforme Secret inoculeredes atter til Si-

den af Brystet, hvorefter fremkom smaae Pustler, som igjen indtørrede uden Ulceration.

Den 17de Januar inoculeredes atter med Materie fra Chankeren, som siden havde været bedækket med Charpie dyppet i Vand. Herefter fremkom en stor Pustel med stærkt rød Areola, hvilken allerede den 21de Januar begyndte at sætte en mørk Cruste. Den bedækkedes med Compresser dyppede i Vand, men der dannede sig et temmelig stort og dybt, suppurerende, cirkelrundt Saar.

Den 24de Januar gjentoges Inoculationen fra Chankeren og der dannede sig atter en lignende stor Pustel, som frembragte Gangræn i Huden og lidt af det underliggende Bindevæv og efter Afstødning af dette Partie fremviste et stort, chankerlignende Saar. Efterat Betændelsen i Omkredsen af de dannede Ulcera var hævet, føltes ingen Induration.

Svulsten i Inguinalglandlerne tiltog imidlertid; der føltes nogen Induration i Nakkeglandlerne og den 11te Februar udbrød der Roseola. Senere dannedes Ulcera paa Tonsillerne og Tubercula mucosa paa Scrotum.

Den 5te Februar bemærkedes: Inoculationssaarene ere i rask Tilheling. Efter flere af de ældre Inoculationer med Materie fra Chankeren før denne bedækkedes med Charpie (altsaa den 9de, 10de, 11te og 12te Januar), har der i de sidste Dage begyndt at udvikle sig blegrøde, flade Papler, hvoraf nogle (de først inoculerede) have en Ærts Omfang.

Disse Papler tiltog i de følgende Dage i Størrelse og hævede sig noget mere frem over Huden. De omgaves af en rød Areola, antoge en mere livid Farve og viste paa Spidsen begyndende Desquamation.

Den 9de Februar bemærkedes en indolent Glandelsvulst paa høire Side af Brystet omtrent 3 Tommer nedenfor Axilla og nogle Tommer opad og tilhøire for de største af de omtalte Papler.

Disse vedblev at vise samme Udseende, men Desquamationen blev rigeligere og afsatte sig i tykkere Lag, og den 22de Februar vare de to ældste bedækkede med en tyk guulbruun Skorpe, under hvilken der dog ikke kunde opdages nogen Suppuration, men blot en rød, svagt vædskende Flade.

Den 22de April vare Skorperne og Skjællene igjen afstødte, men Paplerne viste sig fremdeles af samme Størrelse, skjønt noget fladere og af mere brunlig Farve.

Paa høire Side af Brystet føltes fremdeles en temmelig

stor, indolent Glandelsvulst. Strax ovenfor denne, og forenet med den ved en haard Stræng, fandtes en lignende mindre. Fra denne gik igjen en fiin, haard, med smaae Knuder besat Stræng op i Axilla, hvor den endte i en større, haard Glandel.

Patienten var siden 19de Februar bleven behandlet med Stibiatplastre, og frembød endnu den 22de April Ulcera i Fauces og Tubercula mucosa paa Scrotum.

Observ. Nr. 40.

Anders Andersen, 26 Aar gl., indkom den 5te Januar 1863 med følgende Symptomer:

Paa Collum glandis, lidt tilhøire for Midtlinien, findes et aflangt, hudløst, svagt vædskende Partie, i hvilket enkelte mindre Fordybninger vise sig, der tildeels ere opfyldte af hvidgule, grødagtige Masser. Dette Partie er omtrent ½ Tomme langt og sidder paa en charakteristisk, bruskagtig Induration, der har Form omtrent som en kløvet Mandel. I begge Lysker findes Grupper af haarde, indolente Glandelsvulster, der ere stærkest udviklede paa høire Side. For Øvrigt intet Tegn til Syphilis. Patienten angiver sig smittet for 5 Uger siden af et offentligt Fruentimmer, men har ikke bemærket Saaret førend for 8 Dage siden, da det viste sig som en liden Hudløshed.

Med det sparsomme, gjennemsigtige Secret fra Saaret inoculeredes til Siderne af Patientens Bryst, første Gang den 9de Januar og siden hver 2den Dag. Der viste sig tilsyneladende intet Resultat. Den lille Skorpe af indtörret Blod, som dannedes efter Indstikkene, frembød Intet, der kunde skille den fra en simpel Læsion af Epidermis.

Den 25de Januar, da endnu ingen Virkning var at see, bestrøedes Chankeren med Pulv. sabinæ. Herefter viste sig allerede den paafølgende Dag rigelig Suppuration. Inoculationerne gjentoges nu uden Virkning. To Dage efter, den 27de Januar, inoculeredes atter med Materie fra Chankeren, der nu secernerede tykt, guult Pus, til Patientens Overarm, hvorefter den 29de Januar viste sig vel udviklede Pustler.

Samme Dag, den 29de Januar, observeredes begyndende Roseola paa Brystet og Underlivet. Nakkeglandlerne føltes opsvulmede. Efter de ældste Inoculationer, der gjordes før Chankeren var bestrøet med Pulv. sabinæ, viste sig blegrøde, temmelig flade Papler med en Depression i Midten. De største havde allerede en Diameter

af omtrent 2 Linier og vare opstaaede efter Inoculationerne den 9de Januar. De øvrige mindre viste sig paa de Steder, hvor de senere Inoculationer vare gjorte. Der inoculeredes atter fra Chankeren paa Collum glandis til begge Sider af Brystet. Efter dette viste sig den 1ste Februar vel udviklede Pustler og fra disse inoculeredes igjen med positivt Resultat i 10 Led, ligesom Materien blev overflyttet til andre Patienter, hos hvem den slog an i mange Led og fremkaldte store Pustler.

Den 3die Februar bemærkedes, at de dannede Papler udvidede sig, vare omgivne af stærk Areola og begyndte at sætte smaae Skjæl eller endog tynde Skorper. De antoge tilsidst et mere blaaligt, livid Udseende og de største naaede en Diameter af omtrent 3 Linier, hvorefter de i Slutningen af Februar begyndte at blive noget fladere og mere bruunlige. Der havde imidlertid udviklet sig stærkere Roseola og kobberfarvede Pletter langs Haarranden.

Den 5te Marts angrebes Patienten af en Erysipelas, som udgik fra et af Inoculationssaarene paa venstre Arm (gjorte med Materie fra hans egen Chanker), hvilket var blevet gnedet af Klæderne. Han fik gjentagne Frostanfald med paafølgende Hede og led i omtrent en Uge af almindeligt Ildebefindende. Under dette tørrede alle de ved Inoculation frembragte Ulcera meget hurtig ind, nye Inoculationer slog ikke længer an, og de omtalte store Papler forsvandt og efterlod brune, stærkt pigmenterede Pletter. Da hans Almeenbefindende igjen begyndte at bedres, fremkom Pustler efter nye Inoculationer med Materie, tagen fra artificielle Chankre hos andre Patienter, og Paplerne begyndte igjen at hæve sig op og antage næsten sit gamle Udseende.

Den 22de April bemærkedes: Der har i længere Tid været observeret indolente Glandelsvulster ved Randen af M. pector. major paa begge Sider. De føles endnu som runde, uømfindtlige, bevægelige, cartilaginøse Svulster af en Mandels Størrelse. Paa høire Side føles to saadanne ved Siden af hinanden, hvoraf den øverste er noget mindre; de ere forbundne ved en haard Stræng og i begge Axillæ er der Grupper af smaae indolente Knuder.

Vi have altsaa her hos to Individer inficerende Chankre med typisk Charakteer. Secretet fra disse Chankre giver ved Inoculation til den Syge selv tilsyneladende negativt

Resultat, men efter en Incubationstid af 14 Dage til 3 Uger frembringer det en Papel, der efter Beskrivelserne fuldkommen synes at ligne dem, der ere frembragte ved artificielle Inoculationer af syphilitisk Materie til sunde Individer, med Undtagelse af Indurationen, der i disse Tilfælde manglede. Derimod udvikler sig efter Papeldannelsen indolente Buboner, aldeles paa samme Maade, som om Individerne ikke havde lidt af Syphilis.

Efterat Chankeren er irriteret ved et Suppuration frembringende Middel, vise Inoculationerne et andet Resultat. Der udvikler sig en charakteristisk Pustel uden Incubation og denne efterlader en blød Ulceration, som fuldkommen ligner den ikke-inficerende Chanker, men som dog af og til, efter hvad de foregaaende Observationer have viist, ligeledes kan ledsages af indolente Buboner.

Den eneste Indvending, som med noget Skin af Rimelighed kunde gjøres mod disse Observationer, er, at de efter lang Incubationstid dannede Papler vare alene et Symptom af den constitutionelle Sygdom frembragt ved en ikke-specifik Irritation, og at det samme Phænomen kunde være fremkommet alene ved et Stik med en reen Lancet.

At der ved tilfældige Læsioner eller alene ved et lidet Lancetstik hos syphilitiske Personer kan opstaae f. Ex. Pustler er engang paastaaet, men at dette skulde være noget almindeligt Phænomen og optræde saa regelmæssigt som i dette Tilfælde, hvor alle Inoculationer paafulgtes af samme Virkning, er neppe stemmende med Erfaring. *Ricord* har allerede modsagt denne Paastand, at et syphilitisk Legeme skulde ligne en Blære fyldt med Virus, der ved den mindste Læsion piblede frem; og Erfaring har lært Forfatteren, at dette ikke forholder sig saaledes.

Man behøver blot at betragte alle de Saar, som dannes efter de paa Rigshospitalets Hudsyge-Afdeling brugelige Stibiatplaster-Cure mod constitutionel Syphilis for at overbevise sig om, at simple Saar hos Syphilitiske ikke antage nogen specifik Charakteer. Ikke i et eneste Tilfælde har der paa denne Maade dannet sig chankerlignende Ulcera, og Inoculationer med den i disse Saar dannede Materie have, atter og atter gjentagne, viist sig aldeles resultatløse.

Man maa derfor søge efter en anden Forklaring over det iagttagne Phænomen.

Det er forhen bemærket, at man finder inficerende Chankre af meget forskjelligt Udseende. Nogle suppurere stærkt, andre afsondre blot en tynd, serøs Vædske. Disse sidste ere i Regelen udviklede efter længere Incubationstid. Efter det Resultat, som andre Experimentatorer (*Wallace, Vidal, Rinecker* o. fl.) have opnaaet ved Inoculation af constitutionelle Symptomers Secret, synes det som om den lange Incubation her er Regelen, og at de Chankre, som opstaae paa denne Maade, blive indolente, lidet eller ikke suppurerende. At constatere dette ved klinisk Erfaring er naturligviis vanskeligt, men Forfatteren troer at have observeret denne Udviklingsmaade af Chankeren hyppigst efter Smitte fra constitutionelle Symptomer, saaledes navnlig ved Læbechankere, der ere meddeelte ved Kys fra Mund til Mund eller paa Brystvorten, og ved de fra denne smittede Læber. At imidlertid ogsaa de secundære Symptomer, navnlig Tubercula mucosa, undertiden, om end sjeldnere, kunne frembringe Chankere med kort Incubation og stærk Suppuration, derpaa tyder, foruden enkelte kliniske Iagttagelser, ogsaa de under Observ. Nr. 33 og 34 anførte Forsøg, i hvilke der ved Ino-

culation fra Tubercula mucosa frembragtes suppurerende Chankre.

Hvad er det da, som frembringer det forskjellige Resultat, som gjør at en inficerende Chanker undertiden ikke lader sig inoculere (saaledes som de nyeste Forfattere i Almindelighed paastaae), undertiden (som i Observ. Nr. 38, 39 og 40) lader sig inoculere, men med lang Incubationstid, og undertiden (efter nærværende Forfatters Erfaring meget hyppigt) ved Inoculation frembringer suppurerende, inoculable Ulcera?

Man maa først lægge Mærke til, at i de tre Observationer (Nr. 38, 39 og 40) skede Inoculationerne endnu førend de constitutionelle Symptomer havde viist sig. Dette tør maaskee være en af Grundene, hvorfor Inoculationerne lykkedes, men med den lange Incubation. Dernæst maa det bemærkes, at Pusteldannelsen efter Inoculctionerne i de to sidste Tilfælde (Nr. 39 og 40) først begyndte efterat Chankeren var irriteret og secernerede tykt Pus. Paa denne Omstændighed har Forfatteren allerede tidligere*) gjort opmærksom, og det fremgaaer af alle de Forsøg, som ere gjorte paa Rigshospitalets Hudsyge-Afdeling, at man ikke opnaaer dette Resultat uden man kan skaffe purulent Secretion tilveie. Derfor mislykkes undertiden Inoculationerne, naar Chankeren sidder paa et Sted, hvor Materien vanskelig kan opsamles og hvor Suppuration er vanskelig at bringe tilveie, fordi Secretet bortskylles, f. Ex. udvendigt paa Membrum, eller paa de qvindelige Genitalia. Navnlig ere Inoculationerne som oftest mislykkede hos Puellæ publicæ, der i Almin-

---

*) See Norsk Magaz. f. Lægevdsk. Bd. XV, Pag. 963, og Recherches sur la Syphilis par *W. Boeck*, Pag. 67.

delighed iagttage større Reenlighed, og som sjelden lade sig formaae til at lade Saarene og Forbindingen urørte. Derimod lykkes Inoculationen som oftest fra Chankere paa Collum glandis, naar denne bedækkes af Præputium, hvorved Secretet ansamles, irriterer Chankeren og frembringer Suppuration.

Det er i høieste Grad sandsynligt, at den bestemte Paastand, at den inficerende Chanker mangler Auto-Inoculabilitet, skriver sig hovedsagelig fra Ubekjendtskab med dette Forhold, og nærværende Forfatter skulde maaskee ikke have opdaget det, hvis han ikke tilfældigviis ved det første Forsøg havde truffet paa en irriteret, suppurerende skjønt charakteristisk indureret og inficerende Chanker.

Dette Forhold forklarer ogsaa det ved første Øiekast besynderlige Phænomen, som flere af de anførte Forsøg vise, at man kan inoculere Gang efter Gang i lang Tid uden Resultat, men tilsidst naar man vedbliver med Forsøgene, dog opnaaer at de lykkes, et Phænomen, hvorpaa *M. Robert* ogsaa har været opmærksom*). Det er i disse Tilfælde sandsynligt, at tilfældige Omstændigheder have frembragt den nødvendige Pusdannelse i Chankeren.

Der lader sig altsaa af disse Forsøg uddrage den Slutning, at en indolent, sparsomt secernerende Chanker kan frembringe to Slags Saar, naar den inoculeres endog til Patienten selv: baade Saar med lang Incubation og sparsom Secretion, og Saar med rigelig Suppuration og uden nogen mærkelig Incubationstid, Saar der altsaa have alle den bløde Chankers Egenskaber.

Det næste Spørgsmaal bliver nu, om disse Chankre,

---

*) Quelque considérations sur l'auto-inoculabilité du chancre infectant &c. Marseille 1861. Pag. 12.

der ofte fuldkommen ligne den bløde Chanker, have vedligeholdt sin inficerende Egenskab, eller om de have nogen Indflydelse paa den syphilitiske Organisme i hvilken de indplantes, og om de hos ikke-syphilitiske Individer ville frembringe constitutionelle Symptomer.

De ovenfor omtalte indolente Buboner tyde vistnok paa, at en Absorption af Virus idetmindste undertiden finder Sted selv i en syphilitisk Organisme. Nogen anden Aarsag til deres Dannelse er ikke tænkelig. Men vi have et endnu utvetydigere Beviis paa, at en syphilitisk Organisme paavirkes af disse Chankre i den Curmethode, som hos os i 10 Aar har været anvendt af Prof. *W. Boeck*, nemlig Syphilisationen.

Det vilde blive for vidtløftigt her at udvikle denne Methodes Gang og Resultater, og det er ogsaa overflødigt efter Alt, hvad der i de senere Aar er bekjendtgjort herom (senest i Prof. *W. Boecks* Værk: Recherches sur la Syphilis &c.)*). Men der er en Kjendsgjerning, som ved Syphilisationen er bragt for Lyset, og som directe synes at besvare det første af de opstillede Spørgsmaal, og det er den ved gjentagne Inoculationer frembragte Uimodtagelighed for Smittestoffets Indvirkning.

Denne Kjendsgjerning, der egentlig fra først af synes at have givet Anledning til de Forsøg, af hvilke Syphilisationen har udviklet sig, er vistnok bleven benegtet af Enkelte, som ikke selv have havt Anledning til at overbevise sig om dens Paalidelighed, men hos os turde det være næsten overflødigt at documentere den ved detail-

*) Nærværende Forfatter har ogsaa senere leveret et Bidrag til Syphilisationens Belysning: „Aperçu des différentes méthodes de traitement employé &c. contre la Syphilis constitutionelle." Christiania 1863.

lerede Observationer, da allerede en tilstrækkelig Mængde af saadanne foreligge i Prof. *W. Boecks* Skrifter om denne Gjenstand. Nærværende Forfatter kan kun tilføie den Forsikkring, at hos Individer, som lide af secundær Syphilis, aftager de inoculerede Chankres Størrelse med en Regelmæssighed, hvorfra der kun under særegne tilstødende Omstændigheder kan skee en Undtagelse. Naar den fra først af inoculerede Materie paa denne Maade ved at forplantes gjennem flere Led (almindeligst omtrent 20), omsider ikke længer frembringer Pustler, erholder man i Regelen endnu Pusteldannelse ved at inoculere en ny Materie. Denne viser da som oftest i meget færre Led nogen Virksomhed, og ved atter og atter at inoculere nyt, friskt Stof taber Organismens Modtagelighed eller Reactionsevne sig saa meget, at hvilkensomhelst Materie der anvendes, bliver Resultatet af Inoculationen Intet eller høist en aborterende Pustel uden Ulceration. Dette er den constante og sikkre Virkning af de methodiske Chankerinoculationer, saaledes som de udføres paa Rigshospitalets Hudsyge-Afdeling, og den lader sig ikke benegte.

Gjentagne Forsøg have endvidere viist, at dette Resultat opnaaes enten man inoculerer Materie fra inficerende eller ikke-inficerende Chankre. Navnlig har Forf. i den senere Tid gjentagne Gange hos Individer, som ved Inoculationer med Materie, der stammede fra inficerende Chankre, vare bragte til en saadan Uimodtagelighed, inoculeret Materie fra ikke-inficerende Chankre og supporerende Buboner, Materie, der, f. Ex. inoculeret til Individet selv, viste heftig Virkning, uden derved at kunne opnaae Dannelsen af Pustler eller Ulceration.

Men lade disse Kjendsgjerninger sig ikke benegte,

saa kunne de dog tydes paa forskjellig Maade, hvilket ogsaa er forsøgt.

Det stemmer nemlig ikke med de dualistiske Theorier, at Materie af en blød Chanker kan frembringe nogen specifik Virkning uden paa det Sted, hvor den findes, da den altid skal være en blot local Sygdom; at den skulde kunne paavirke Organismen specifikt maatte altsaa være en Umulighed. Endvidere kan det efter den af *Ricord* opstillede og senere almindeligt antagne Sætning, at enhver ny Chanker af hvad Natur som helst hos et Individ, der allerede lider af constitutionel Syphilis, blot er en local Sygdom, der ingen Virkning udøver paa Organismen, ikke være muligt at Inoculation af Chankre, selv i ubegrændset Antal, kan frembringe nogen eiendommelig, specifik Virkning paa en forud syphilitisk Organisme.

Man har derfor søgt at forklare Inoculationernes Virkning paa samme Maade som ved de almindeligt saakaldte Derivantia, saaledes at den ved Chankersaarene frembragte langvarige Suppuration bevirkede et Slags Svækkelse eller Udtømmelse af den Reactionsvirksomhed, som i Organismen fremkalder og underholder Suppurationen. Man vil have iagttaget, at Fontaneller eller andre suppurerende Saar af lang Varighed frembringe en saadan udtømmende Virkning og hindre Suppuration paa andre Steder af Legemet. Paa denne Maade skulde altsaa en Uimodtagelighed for den locale Virkning af Chankermaterien ogsaa kunne frembringes.

Man vil imidlertid ved at betragte den Proces, der foregaaer under Syphilisationscuren, let overbevise sig om, at dette ikke forholder sig saaledes.

Modtageligheden for Chankermateriens locale Indvirkning er meget forskjellig hos de forskjellige Individer.

Hos Nogle frembringes i Begyndelsen meget store og dybe Ulcera, hos Andre, der inoculeres med samme Materie, blive Pustlerne og de derefter dannede Ulcera smaa og tilhele meget hurtigt uden at frembringe nogen betydelig Suppuration. Men i begge Tilfælde gaae Inoculationerne sin Gang uforstyrret, Uimodtageligheden indtræder med samme Regelmæssighed, og disse samme Individer, der vise liden Virkning efter Inoculationerne, ere baade under og efter Curen lige modtagelige for Virkningerne af andre irriterende Stoffe, f. Ex. Canthariđer eller Tartar. stibiatus.

Allerede heraf fremgaaer, at den ved Chankeren frembragte Ulcerationsproces staaer i Forbindelse med og afhænger af specifike Eiendommeligheder i Organismen.

Det samme viser sig, naar man har behandlet en Patient i lang Tid med suppurationsvækkende Midler (f. Ex. de hos os brugte Stibiatplastre), og derpaa inoculerer Chankermaterie, saaledes som det oftere er gjort paa Hospitalet. Man faaer da aldeles samme Resultat, som om Intet var gaaet forud, det vil sige, Chankerne naae sin sædvanlige Størrelse og danne dybe Ulcera.

Det viser sig endvidere, at man ved fortsatte Inoculationer, f. Ex. paa Brystet og Armene, naar disse have varet saa længe som der i Almindelighed udfordres for at tilintetgjøre Modtageligheden, kan bringe det dertil, at Inoculationer paa fjernere Steder, f. Ex. Laarene, hvor Chankerne ellers udvikle sig allerstærkest, ikke frembringe andet end aborterende Pustler. Dette Tilfælde forekommer ikke sjeldent, og vilde sandsynligviis være endnu hyppigere, hvis man ikke, som det almindelig gjøres for at paaskynde Curen, ilede med at inoculere paa Laarene, naar Virkningen paa Arme og Bryst begynder at aftage. At Organismens Evne til at frembringe Pus i denne Grad

skulde være udtømt alene ved de forudgaaende suppurerende Processer paa fjernere Steder, er lidet tænkeligt og har neppe nogen Analogie.

Det viser sig ogsaa, at den kunstig frembragte Uimodtagelighed for Chankermateriens Virkninger vedvarer i meget lang Tid og navnlig længere end man kan tænke sig Virkningerne af en simpel Suppuration. Patienter, der ere indkomne 1—2—3 Maaneder efter Curens Slutning for recidiverende Tilfælde, f. Ex. Tubercula mucosa, vise, naar den første Cur har været ordentlig gjennemført, saa ringe Modtagelighed for ny Inoculation, at det i Regelen ikke lykkes at frembringe Ulcera, men i det høieste overfladiske og aborterende Pustler, der vel med stor Møie kunne forplantes i et Par Led, men derpaa ganske døe ud. Heller ikke dette Phænomen vilde man kunne opnaae ved simple suppurerende Saar, ligesom overhovedet aldrig nogen aftagende Virkning er observeret af Forfatteren efter de paa Hospitalet i stor Udstrækning og ofte i halve Aar anvendte Stibiatplastre. Tvertimod synes disse at virke stærkere jo længere de anvendes, fordi Huden efterhaanden bliver mere og mere irritabel og tilbøielig til Pusteldannelse, som endog ofte indtræder spontant. Det er saaledes et meget almindeligt Phænomen hos dem, der i lang Tid have brugt disse Plastre, at der udvikler sig Furunkler paa forskjellige Steder af Legemet, meest i Nærheden af de suppurerende Flader.

Med disse Kjendsgjerninger for Øie vil man vanskelig kunne benegte Chankerinoculationernes specifike Virkning paa Organismen. At forklare denne Virkning, og navnlig naar Inoculationerne skee fra ikke-inficerende Chankre, er imidlertid paa Sagens nuværende Standpunkt ikke saa let.

Forfatteren vil derfor heller ikke for det Første op-

stille nogen Hypothese herom, men blot benytte disse Kjendsgjerninger som et Sandsynlighedsbeviis for at de suppurerende Chankre (uden Hensyn til fra hvilken Kilde de stamme) ere istand til at frembringe en specifik Virkning paa Organismen, naar de inoculeres i en fortløbende Række fra det ene Led til det andet indtil der indtræder Uimodtagelighed for det virulente Stof.

Vi skulle derimod gaae over til det andet Spørgsmaal, nemlig om de Pustler og Ulcera, som kunne frembringes ved Inoculation til samme Individ af en inficerende Chankers Materie, altid ville vise sig som inficerende, naar de overføres til et ikke-syphilitisk Individ, eller med andre Ord, om der paa denne Maade kan skee en Transformation af Chankeren, eller en saadan Forandring i dens Egenskaber, at den taber sin Infectionsevne.

Man vil erindre, at det er dette, som blev paastaaet af *Clerc*, der antog at Chankroidet bestandig dannedes paa denne Maade.

Nedenstaaende to Observationer, som Forfatteren skylder et Tilfælde, synes at give et vigtigt Bidrag til Løsningen af dette Spørgsmaal.

Observ. Nr. 41.

Oline Martinsdatter, 17½ Aar gl., indkom den 9de October 1862 med følgende Symptomer:

Der viser sig rigeligt, tykt, guult Udflod fra Urethra; ogsaa fra Vagina secerneres tyk, guul Materie. Hun er nylig kommet fra Landet, og paastaaer at være smittet for nogle Dage siden. Hun har aldrig før lidt af nogen venerisk Sygdom og synes at have en blomstrende Sundhed.

Hun behandledes paa sædvanlig Maade med Penslinger i Urethra med Sol. argent. nitric. og Indbringelse af en alunbestrøet Tampon i Vagina.

Den 28de November inoculerede hun selv ved Hjælp af en Knappenaal i Regio epigastrica Materie, som hun tog fra de artificielle Chankre hos en af de Patienter,

der vare under Behandling med Syphilisation. Denne Materie stammede, ligesom overhovedet al den Chankermaterie, som i Løbet af $2\frac{1}{2}$ Aar har været anvendt til Syphilisationscuren paa Rigshospitalets Hudsyge-Afdeling, fra inficerende Chankre*). Hun fortiede sin Gjerning i omtrent 8 Dage, men af Frygt for de mulige Følger, fremviste hun da Stedet, hvor der befandtes et Ulcus af en Ærts Omfang med skarpe Rande, indsænket Bund og nogen Rødhed og Svulst i det nærmeste Hudpartie Induration kunde ikke føles og Secretionen var rigelig, purulent. Kort Saaret lignede i alle Henseender dem, som frembringes hos syphilitiske Individer under Syphilisationen. Hun fortalte selv, at der nogle Dage efter Inoculationen viste sig en liden Pustel, af hvilken Saaret havde udviklet sig.

Der appliceredes Vandomslag og for Øvrigt Intet.

Ved Inoculation af Secretet fra Saaret til andre Individer, der vare under Behandling for constitutionel Syphilis, dannedes charakteristiske Pustler med paafølgende Ulceration.

Saaret vedblev at udvide sig, Svulsten i Omkredsen tiltog, og der føltes nogen fast Infiltration i Bindevævet om og under det, men ingen charakteristisk Induration. Efter 3 Ugers Forløb havde Saaret naaet en Diameter af omtrent 4 Linier eller noget derover, og det syntes igjen at ville tilhele. Det var temmelig dybt med noget stive, lidt calløse Rande og Secretet var sparsommere. Det toucheredes et Par Gange ganske let med Argent. nitric.

Den 28de December havde det endnu omtrent samme Omfang. Der føltes da i venstre Axilla en opsvulmet Glandel af henimod en Valnøds Størrelse. Den var noget ømfindtlig og ikke ganske haard.

Denne Glandelsvulst blev i nogle Dage staaende uforandret, men forsvandt igjen efter omtrent 3 Ugers Forløb fuldstændigt.

---

*) Forfatteren har selv i denne Tid fra først af gjort alle de Inoculationer, som siden have leveret Materie til Syphilisationen, og han kan med Bestemthed forsikkre, at de paa den Tid under Behandling værende Patienter og navnlig den, fra hvem Materien blev taget i dette Tilfælde, ligesom de, der leverede Materien i den følgende Observation, ikke vare inoculerede med andet end en fra inficerende Chankre, rigtignok gjennem mange Led og flere Individer afledet Materie.

Den 27de Januar var Saaret formindsket til en liden Ærts Størrelse. Ingen Glandelsvulster kunde føles og intet Tegn til Syphilis opdages.

Der dannede sig dog ved Siden af Saaret, som det syntes ved spontan Inoculation, et lidet Ulcus, som igjen tilhelede uden Behandling.

Den 5te Marts, altsaa over 3 Maaneder efter Inoculationen, blev hun udskrevet. Saarene vare da tilhelede. Arrene vare lidt ophøiede og blaalige, men ikke indurerede. Ingen Glandelsvulster kunde føles og ved den nøiagtigste Undersøgelse kunde ikke opdages noget Tegn til Syphilis.

Forfatteren har siden undersøgt hende gjentagne Gange; sidste Gang den 29de April, altsaa over 5 Maaneder efter Inoculationen. Der var fremdeles intet Tegn til Syphilis og hendes Udseende blomstrende.

Observ. Nr. 42.

Anne Margrethe B., 21 Aar gl., indkom den 12te December 1862 anden Gang for følgende Symptomer:

Paa Hænder og Underarme findes paa Strækkesiderne et kløende, svagt vædskende Eczem. Paa Laarene findes enkelte lidt kløende Papler. Hun har aldrig lidt af nogen venerisk Sygdom.

Hun behandledes med alkaliske Vadskninger og Bade, senere med Unguent. wienn.

Den 28de December bemærkedes paa Armene, Brystet og Skuldrene flere temmelig store Pustler, omgivne af nogen Svulst og stærk rød Areola. Enkelte af dem vare allerede brustne og viste Tegn til Ulceration. De største havde Omfang af en Ært.

Disse Pustler vakte strax Opmærksomhed, da de fuldkommen lignede dem, der fremkomme ved Chankerinoculation. Der inoculeredes fra et Par af de største til venstre Arm, hvorefter den 31te December viste sig lignende Pustler. Fra disse inoculeredes atter i to Led med samme Resultat. Inoculation til en anden Patient, der led af constitutionel Syphilis, frembragte ligeledes Pustler og Ulceration.

Dette Forhold bestyrkede Formodningen om, at man havde med Chankre at gjøre, og Patienten tilstod endelig selv, at hun og en af de andre Patienter havde taget Materie fra de artificielle Chankre hos to Patienter, som behandledes med Syphilisation, og at hun var inoculeret

med denne. Den anvendte Materie nedstammede, ligesom i forrige Observation, fra inficerende Ulcera.

De første Inoculationer vare gjorte nogle Dage efterat hun var indkommet i Hospitalet, altsaa omtrent i Midten af December. Der var bleven benyttet en Synaal til Operationen. Da der et Par Dage efter ikke viste sig nogen Virkning, gjentoges samme Operation paa flere Steder, og nu fremkom efter 3—4 Dages Forløb Pustler baade paa de først inoculerede Steder og paa de sidste. Der sattes saaledes i Alt 18 Chankre, hvilke tilligemed de 12, som senere vare gjorte af Forfatteren til Forsøg, ialt altsaa udgjorde 30 Chankersaar.

Patienten undersøgtes nu omhyggeligt, men intet Tegn til constitutionel Syphilis kunde opdages, ligesaalidt som nogen anden local syphilitisk Lidelse end de nævnte Chankre. Det Udslet, for hvilket hun var indlagt, var forsvundet.

Pustlerne frembragte efterhaanden temmelig store Ulcera, hvoraf de største havde en Diameter af omtrent 4 Linier. Et Par af dem syntes at sidde paa en noget haard Basis, men de fleste vare ikke ledsagede af nogen Induration. I nogen Afstand fra enkelte af Saarene kunde man føle en ubetydelig opsvulmet og lidt ømfindtlig Glandel. Der anvendtes paa Saarene intet Andet end Heftplaster, og ingen udvortes Behandling.

Den 27de Januar, altsaa noget over en Maaned efter Inoculationerne, vare alle Saar i Tilheling eller allerede tilhelede. De først satte Inoculationer vare endnu de største. To af disse føltes tydelig at sidde paa en haard Bund, som kunde temmelig nøie begrændses som en haard, elastisk Klump, der lignede en noget fladtrykket Halvkugle, og havde en Diameter af omtrent 4 Linier. Disse to indurerede Ulcera, der vare fremkomne efter den første Inoculation, fandtes paa høire Overarm. Endnu fire andre Saar føltes noget haarde, uden at dog Indurationen kunde saa tydelig begrændses. Efter en af de øvrige Inoculationer og efter en af de af Forfatteren anbragte havde der dannet sig smaae Furunkler, som vel vare noget infiltrerede, men ikke frembød nogen tydelig Induration, og over hvilke Huden var noget rød. Glandelsvulsterne kunde ikke længere tydelig føles.

Den 17de Februar led Patienten af let Feber, og der viste sig nogen Rødhed i Svælget samt et hvidligt Belæg paa venstre Tonsille og Velum.

Dette Belæg forsvandt igjen af sig selv i Løbet af

en Uge uden anden Behandling end Solut. chlorat. kalici, der gaves spiseskeeviis hver 2den Time.

Hun led fra nu af gjentagne Gange af lignende hvidlige Pletter paa Tonsillerne og Velum palat., hvilke dog igjen forsvandt uden at efterlade Ulcera. Hun klagede derhos jevnlig over cardialgiske Smerter; Digestionen var forstyrret og hun led af forskjellige hysteriske Symptomer.

I Slutningen af Marts viste sig Tegn til Irritation af Sliimhinden i Ventriculus. Hun havde af og til Brækninger, stundom Diarrhoe. Saarene vare nu tilhelede og havde efterladt blaalige eller brunlige Ar. Efter de to stærkest indurerede Ulcera føltes endnu nogen Haardhed i Armassen. For Øvrigt bemærkedes intet Tegn til Syphilis.

Den 23de April føltes i høire Axilla en bevægelig, indolent Glandelsvulst af en Nøds Størrelse.

Den 25de April observeredes paa Underlivet et Udslet af regelmæssige, spredte Pustler af et Hampefrøes Størrelse, omgivne af nogen Rødhed. For Øvrigt intet Tegn til Syphilis, navnlig ingen Ulceration i Svælget, der dog var noget rødt. Den hovne Glandel i høire Axilla var fremdeles tilstede.

Den 28de April vare Pustlerne paa Underlivet tiltagne i Antal og Omfang. De største vare af en liden Ærts Størrelse med et mørkere farvet, noget deprimeret Centrum. De vare omgivne af en stærk blaalig-rød Halo, og der føltes nogen Infiltration i Omkredsen. Et Par Nakkeglandler vare netop følbare.

Den 30te April begyndte disse Pustler allerede at sætte Cruster, og deres Basis blev mere og mere blaalig. Inoculation fra dem til hendes egen Arm viste efter 3 Dages Forløb ingen Virkning. Flere nye Pustler af samme Udseende vare fremkomne paa Ryggen og Brystet. Hun klagede over Hovedpine, der var stærkest mod Aftenen*).

Hos den første af disse to Patienter kan man vel med Sikkerhed antage, at der ikke vil udvikle sig constitutionelle Symptomer. Saaret havde fuldkommen Udseendet af en ikke-inficerende Chanker, der var ingen

---

*) Denne Patient blev omtrent en Maaned senere udskreven, da alle de anførte Symptomer igjen vare forsvundne uden Behandling.

Induration at føle, den i Axilla udviklede Glandelsvulst var ømfindtlig, men resolveredes af sig selv, og over 5 Maaneder efter Inoculationen var ikke det ringeste Tegn til Syphilis at opdage, end ikke Spor af nogen Glandelhævelse paa noget Sted.

Man veed vistnok, og vi have før omtalt det, at den constitutionelle Syphilis kan udbryde endog efter en længere Incubationstid, men i saadanne Tilfælde er der dog i Regelen et eller andet Tegn, som varsler om den indtrædende Infection af Organismen. Der er som oftest nogen Svulst i Glandlerne, baade i dem nærmest ved Chankeren og i de fjernere, f. Ex. i Nakkeglandlerne. Dertil kommer, at hvor en saa lang Incubation som 5 Maaneder er observeret af Forfatteren, der har der været særegne paaviselige Aarsager, navnlig en Svækkelse af Organismen tilstede. Det er saaledes meget almindeligt, at en intercurrerende acut Sygdom, f. Ex. en Typhoidfeber, forhaler Symptomernes Udbrud eller endog bringe dem til at svinde, om de allerede ere udviklede. Ogsaa andre svækkende Indvirkninger kunne forhale Udbrudet, men Forfatteren har dog i disse Tilfælde bestandig fundet, at der var Svulst i Nakkeglandlerne længe før noget andet Symptom viste sig. I det Hele synes dette Symptom yderst sjelden at mangle ved Udbruddet af den constitutionelle Sygdom, og i Regelen at udvikle sig efter Forløbet af den sædvanlige Incubationstid, 6—8 Uger, ofte endog før denne Tid.

Naar man lægger alt dette sammen, vil man neppe kunne undgaae at antage, at denne Patient ogsaa i Fremtiden vil blive forskaanet for videre Følger af den inoculerede Chanker.

Og dog var denne Chanker utvivlsomt deriveret fra en inficerende Chankers Secret.

Vi troe heraf at kunne slutte, at vi have fundet det ene Tilfælde, som *Bassereau* forlanger som nødvendigt til at begrunde Antagelsen af en modificeret Chanker eller Pseudo-Syphilis, eller med andre Ord, at vi have beviist, at en inficerende Chanker under visse Omstændigheder kan omdannes til en ikke-inficerende.

Den anden Observation (Nr. 42) kan endnu ikke ansees for fuldstændig afsluttet. Men den giver dog Anledning til Slutninger, der gaae i samme Retning.

Ved Inoculationerne frembragtes her Ulcera, hvoraf nogle ikke viste ringeste Tegn til Induration under hele sit Forløb, medens andre derimod syntes at være indurerede. Efter alle Inoculationer frembragtes Pustler, som igjen lode sig inoculere til samme Individ i flere Led og til andre (syphilitiske) Individer. Uagtet Inoculationerne fandtes paa forskjellige Steder og paa begge Sider af Legemet, fremkom dog kun paa et Sted, i høire Axilla, en Glandelsvulst, der kunde tydes som en indolent Bubo.

Om Patienten vil faae constitutionel Syphilis, kan endnu ikke med Bestemthed afgjøres, skjønt det efter de senest optraadte Phænomener, det pustuløse Exanthem, vistnok er sandsynligt.

Dette Tilfælde beviser altsaa, at man ved Inoculation fra artificielle, paa et syphilitisk Individ udviklede, og fra en inficerende Chanker deriverede Ulcera, kan paa et sundt Individ frembringe baade bløde Ulcera, tilsyneladende uden nogen af den inficerende Chankers Charakterer, og Ulcera, hvis Infectionsevne, uagtet de ere opstaaede uden Incubation som Pustler, i det Mindste er tvivlsom om ikke sandsynlig.

Ogsaa dette bestyrker den af Observ. Nr. 41 uddragne Slutning, at den inficerende Chanker kan omdannes til ikke-inficerende, om end dette ikke skeer bestandig, naar den ved Inoculation til Syphilitiske frembringer Pusteldannelse.

Og et saadant Forhold, som indbefatter begge Muligheder, baade Chankerens Forplantelse som inficerende og som ikke-inficerende fra samme Kilde, er netop det Resultat, hvortil de foregaaende Forsøg og Iagttagelser syntes at henpege, navnlig Observ. Nr. 39 og 40.

I ethvert Fald, enten den i Observ. Nr. 42 omtalte Patient faaer constitutionel Sqphilis eller ikke, stride de observerede Phænomener mod Dualismens vigtigste Støttepunkter, Mangel paa Auto-Inoculabililet og lang Incubationstid som nødvendige Egenskaber for de inficerende Chankre, og omvendt Auto-Inoculabilitet med kort Incubation som pathognomonisk Tegn for de ikke-inficerende.

Hertil kan endnu føies, hvad der, skjønt sjelden, dog af og til iagttages, nemlig, at man ved Inoculation af den fra de inficerende Chankre deriverede Materie kan frembringe suppurerende Buboner, der igjen levere inoculabelt Pus. Dette er, som anført, sjelden observeret, men træffer dog af og til selv hos dem, der syphiliseres. Een Gang har Forfatteren observeret det hos en Patient, som led af recidiverende constitutionelle Symptomer efter en i Udlandet institueret Mercurialbehandling.

Dette Individ inoculerede sig ligeledes selv paa høire Laar med den til Syphilisation benyttede Materie (deriveret fra inficerende Chanker). Herefter dannede sig som sædvanligt en Pustel, der efterlod et Ulcus, som efterhaanden naaede en Diameter af omtrent ½ Tomme eller mere. Derefter udviklede sig en suppurerende Bubo i

høire Lyske, og da denne aabnedes, viste den udflydende Materie sig inoculabel aldeles paa samme Maade som en blød Chankers.

Ogsaa dette taler for en Modification af den Chanker, som blev frembragt ved den kunstige Inoculation.

Til disse Observationer skal endnu føies, at samtidig omtrent med de under Nr. 40 og 41 omtalte Patienter, inoculerede en anden Patient sig, ligeledes i Epigastrium, med den til Syphilisation anvendte, fra inficerende Chankre deriverede Materie. Denne Patient var flere Aar forud behandlet med Syphilisation for constitutionelle syphilitiske Phænomener. Her frembragte Inoculationen en liden Pustel, som tørrede ind uden nogensomhelst Behandling og ikke efterlod noget Ulcus.

VI.

De historiske Vidnesbyrd.

Det staaer endnu tilbage at kaste et Blik paa de syphilitiske Sygdommes Historie. Ogsaa denne har været benyttet af Dualismens Forsvarere, der paastaae, at de bløde Chankre ligesom Gonorrhoeen have existeret fra Oldtiden af, medens den constitutionelle Sygdom først viste sig i Europa i Slutningen af det 15de Aarhundrede.

Det er imidlertid meget vanskeligt af de historiske Kjendsgjerninger at uddrage nogen bestemt Slutning. Det er især Dualisterne, og navnlig først *Bassereau,* som med Omhyggelighed have gransket Oldtidens Forfattere, og det tør maaskee ikke negtes, at i de fleste Tilfælde en forudfattet Mening har gjort sig noget gjældende i deres

Opfatning. Af dem, der antage blot eet Virus, har blandt Andre *M. Robert* erklæret, at man ad historisk Vei ikke kan søge nogen Støtte hverken for den ene eller den anden Anskuelse, og til dette Resultat turde maaskee enhver uhildet Gransker komme.

Vi skulle derfor ikke med nogen Vidtløftighed indlade os i denne Strid, men blot fremsætte nogle Bemærkninger om dette historiske Spørgsmaal.

Det ældste Vidnesbyrd om smitsomme Genitalaffectioner synes at være det, der findes i den gamle indiske Lægebog Ayurvedas, hvis sandsynlige Alder af dens Oversætter *Hessler* sættes til 1000 Aar f. Chr. Det Sted, som synes at angaae Syphilis, citeres af *Haeser* i hans Geschichte der Medicin, men er blevet upaaagtet af Syphilidologerne. Efterat der er talt om Hæmorrhoider, som kunne opstaae „a menstruo et semine virili corrupto," fortsættes saaledes: „Irritata humorum vitia, penem aggressa, carnem & sangvinem vitiando, pruritum generant. Illic ob pruritum ulcus oritur. In hoc ulcere carunculæ, a vitiata carne ortæ, purulento sangvine fluentes, oriuntur ad pubem, in medio aut superne. Hæ vero penem destruunt et occidunt."

„(Vitia humorum) testes et vulvam aggressa, mollia, male olentia, purulento sangvine fluentia et fungosa excrescentia generant. Hæc sursum profecta, in auribus, oculis, naso et ore hæmorrhoides producunt. His in aure ortis, vexativus dolor et aurium foetor; in oculo ortis, palpebrarum impedimentum, dolor, lippitudo et visus peritus; in naso ortis, catarrhus, ultra modum sternutatio, dolorifica spiratio, male olens nasus, de nare locutio, capitisque dolor; in ore, gutture, labiis aut palatio ortis, morbosa locutio, gustus ignoratio et oris morbis fiunt."

Kort efter omtales ogsaa, som det synes, exanthematiske Hæmorrhoider. „Has hæmorrhoides cutis flammas appellet medicus" *).

Man behøver ikke megen Indbildningskraft for af dette Sted at fremstille et Billede af den constitutionelle Syphilis. *Swediaur* antager ogsaa, at Syphilis har været kjendt fra Oldtiden af i Hindostan, og at man anvendte Mercur mod den. Det har altsaa sandsynligviis været constitutionel Syphilis**).

De Spor, som skulle findes i Bibelen af de syphilitiske Sygdomme, ere meget dunkle. Man finder Symptomer af en Sygdom, der synes at have været Gonorrhoe, og man har antaget nogle af de beskrevne Exanthemer for Elephantiasis Græcorum, men selv herom kunde der reises Tvivl. Enkelte af de med Exanthem og Saar forbundne Sygdomme, som omtales i Mosebøgerne, sees at have været smitsomme, og man kunde saaledes snarere komme til at tænke paa Syphilis end Spedalskhed. Ogsaa *Hjobs* Sygdom har været antaget for Syphilis, men neppe med tilstrækkelig Grund. I det Mindste findes ingen tydelig Beskrivelse, der kunde passe paa den constitutionelle Sygdom.

Snarere kunde man antage for constitutionel Syphilis den Sygdom, der synes at være meddeelt Jøderne fra de moabitiske Qvinder, som de kaldte Baal Peors Plage, og til hvis Udryddelse det fandtes nödvendigt at dræbe alle de Smittede. Men ogsaa her mangle alle nøiagtige Beskrivelser af Sygdommens Symptomer.

---

*) Susrutas. Ayurvedas. Id est Medicinæ systema &c., oversat fra Sanscrit af *Fr. Hessler*. Erlangen 1844. I. Pag. 175.

**) *Swediaur* l. c. Pag. 68.

Heller ikke hos de græske og romerske medicinske Forfattere synes der at findes nogen Beskrivelse, som fuldkommen passer paa constitutionel Syphilis. Genitalaffectioner omtales vel af og til af Lægerne, navnlig af *Celsus*, men der synes hos disse at have været et Slags Sky for at røre ved saa smudsige Gjenstande, ligesom ogsaa Publicum, der betragtede dem som Straffe fra Guderne, heller vendte sig til disse og deres Tjenere, Præsterne, end til Lægerne for at søge Raad og Helbredelse. Om enkelte at disse Genitalaffectioner vare identiske med Nutidens Chankre kan neppe med Bestemthed afgjøres, skjønt nogle Forfatteres Beskrivelse vel kunde tydes paa denne Maade.

De forskjellige Former af Udslet og Ulcera, som de gamle Forfattere omtale, sættes af dem heller ikke i Forbindelse med Genitalaffectionerne. Man har dog villet finde Spor af saadanne ved Utugt fremkaldte Sygdomme hos enkelte Forfattere, saaledes i den Sygdom, som efter *Herodot* angreb Scytherne, da de havde plyndret Venustemplet i Ascalon, og som han kaldte *νουσος ϑηλεια*. Den omtales ogsaa af *Hippocrates*, der dog ikke beskriver den nærmere. Hos flere Forfattere omtales Tubercula og Fici som frembragte ved Utugt, Symptomer, der synes at ligne Tubercula mucosa. Af *Plinius den Yngre* fortælles om et Ægtepar, der dræbte sig selv, fordi Manden havde faaet Saar ved Kjønsdelene, hvilke paa den Tid synes at være anseede for uhelbredelige, og altsaa neppe kunne have været en blot local Sygdom.

Ogsaa Digterne omtale saadanne uhæderlige Sygdomme uden at beskrive dem nærmere, og man kan heller ikke af disse slutte noget bestemt om deres Natur*).

---

*) De ovenfor nævnte Fici omtales paa flere Steder af *Martial*,

Det samme gjælder om Middelalderens Forfattere lige til det Aar, der sædvanligviis sættes som det første, i hvilket den constitutionelle Sygdom viste sig, nemlig 1494. Indtil denne Tid beskrives vistnok Chankere og Gonorrhoeer temmelig udførligt, men sættes i Almindelighed ikke i Forbindelse med universelle Symptomer, skjønt de ansaaes farlige nok.

Bassereau og efter ham flere af de nyere Forfattere have bemærket, at man hos de Skribenter, som først omtale den constitutionelle Syphilis, ikke finder den senere opstaaede Forvexling mellem de inficerende og ikke-inficerende Chankre, fordi disse vare en gammel vel bekjendt, blot local Sygdom. Der anføres saaledes, at *Marcellus Cumanus*, *Alexander Benedetti* og *Johannes de Vigo* beskrive disse Sygdomsformer hver for sig, uden at sætte dem i nogen Forbindelse med hverandre.

Hvis det forholder sig saa, at den constitutionelle Syphilis indtil 1494 var en i Europa ukjendt Sygdom, hvilket vi, som anført, ikke driste os hverken til at modbevise eller bekræfte, er denne Adskillelse rimelig nok, saa meget mere som de fleste af de ældre Forfattere slet ikke sætte den i Forbindelse med noget Slags Genital-

---

Juvenal og *Horats*, og give stadig Anledning til Ordspil ved sin Lighed med Ficus, Figener. Saaledes i det bekjendte Epigram (*Martial*, Lib. VII. epigr. 71) „De familia ficosa“:

Quum sint ficosi pariter juvenesque senesque,
Res mira est, ficus non habet unus ager.

Rosenbaum (Geschichte der Lustseuche im Alterthume) vil ogsaa have fundet tydelige secundære Symptomer omtalte hos Oldtidens Forfattere. Han regner hertil blandt andet den Hæshed og Snorken, som *Martial* og Andre omtale som særegen for Kinæderne og Fellatorerne. Dette er dog tvivlsomt.

affection. Det kan imidlertid ikke sees med Tydelighed af de nævnte Forfattere, at de have adskilt disse Sygdomme.

Marcellus Cumanus, der som Feldtlæge i den venetianske Armee under Novaras Beleiring iagttog Sygdommen, har skrevet sine Observationer i Randen af *Argelatas* Chirurgie, og saaledes sandsynligviis hensat dem paa forskjellige Steder, fra hvilke de senere ere blevne samlede af *Welsch*. Han angiver Midler baade mod Chankere og suppurerende Buboner, og omtaler vistnok særskilt den constitutionelle Syphilis som en Sygdom, der sædvanlig begyndte paa Kjønsdelene. Men af hvad han tilføier, seer det ud, som om de Phænomener, han omtaler, og som have været tydede som Chankere, neppe kunne have været andet end Tubercula mucosa. Det heder nemlig, at de „post aliquot dies“ frembragte Smerter i Lemmerne og Udslet paa Legemet*). Havde han meent Chankere, vilde han vel neppe brugt Udtrykket nogle Dage om Incubationstiden mellem disse og de constitutionelle Symptomer.

Johannes de Vigo, der ligeledes var Øienvidne til den store syphilitiske Epidemie, omtaler vistnok Chankerne og den constitutionelle Syphilis hver for sig, men uagtet han paapeger, at Syphilis begyndte med Saar paa Kjønsdelene, har han dog ikke opstillet nogen Forskjel mellem disse og Chankerne, hvilket dog synes at maatte have været nødvendigt for at forebygge Forvexling. Han antager for Øvrigt Sygdommen for ny, og har sandsynligviis ikke seet den før**).

Det samme er Tilfældet med *Alexander Benedictus*,

---

*) See *Gruners* Samling Pag. 52.

**) Luisinus Pag. 450.

der, ligesom *M. Cumanus*, var Feldtlæge i den venetianske Armee 1495, og dengang allerede en ældre, erfaren Mand. Han synes ikke at have seet Sygdommen før, men de Genitalaffectioner, som han sætter i Forbindelse med den, ligne efter Beskrivelsen mere Tubercula mucosa end Chankere*).

De fleste øvrige Forfattere fra hiin Tid omtale som sagt enten slet ikke Genitalaffectionerne eller de primære Tilfælde overhoved. Kun ganske enkelte have været opmærksomme paa dem, f. Ex. *Grünbeck*, der, efterat han først havde skrevet et Værk over Syphilis, hvori han henfører Sygdommens Aarsager til Stjernernes Constellationer, selv blev smittet af den paa en ganske naturlig Maade ved et Gjæstebud i Augsburg, hvor „foruden Ceres og Bacchus ogsaa Venus var tilstede“**). Han fik en Chanker „in glandem priapi“ og led i flere Aar af Sygdommen, men ikke desto mindre taler han fremdeles om dens himmelske Aarsager. *Leonicenus* forklarer den Omstændighed, at Saarene først opstod paa Genitalia, efter Galenske Theorier, og ikke som Virkning af nogen virulent Smitte***). De fleste andre Forfattere ræsonnere ligedan indtil Midten af det 16de Aarhundrede.

Den første, som paa denne Tid gjorde opmærksom paa Sygdommens virulente Natur, er sandsynligviis *Fernel*, som ogsaa kaldte den Lues venerea, og skjelnede mellem de primære og secundære Tilfælde†).

Men en langt klarere Opfatning af Sygdommen finder

---

*) See *Gruner* Pag. 39.

**) *Fuchs* l. c. Pag. 52.

***) Luisinus Pag. 36.

†) *Joh. Fernelii Ambiani* Therapeutices universalis Libri septem. Francofurti 1593.

man hos en for Øvrigt lidet bekjendt Forfatter, den forhen omtalte Chirurg ved Navn *Thierry de Hery,* som var Feldtlæge i den franske Armee i Italien 1537, og senere skal have erhvervet sig en betydelig Formue ved sine heldige Cure mod Syphilis.

Hans Bog, som udkom første Gang 1552, betegnes af *Girtanner* som ubetydelig og pralerisk, men den indeholder i Virkeligheden næsten alle de nyere Doctriner in nuce, lige indtil Dualismen. Uden just, som *Auzias-Turenne* antyder, at ville beskylde senere Forfattere for at have laant af denne Kilde uden at angive den, kan man dog sige, at hans Opfatning af Sygdommens Symptomer i mærkelig Grad ligner den, som gjennem *Ricords* Skole blev den almindeligt gjældende lige til de sidste faa Aar, og at man næsten kan overspringe den hele mellemliggende 300aarige Litteratur som et Tilbageskridt i Videnskaben.

Thierry de Hery skjelner saaledes mellem primære, secundære og tertiære Symptomer (precedents, suivants, survenants)*). De primære Symptomer opfattes deels som blot locale, deels som inficerende, og adskilles tillige fra simple, ikke virulente Ulcera. Han deler dog sin Tids Vildfarelse, idet han blandt de primære Symptomer regner Gonorrhoe; foruden denne regner han tillige til de primære Affectioner baade de bløde multiple Chankere, de suppurerende Buboner og de indurerede Chankere med de indolente Buboner. De første efterfølges sjelden af constitutionelle Symptomer. Han gjør tillige opmærksom paa den prognostiske Betydning af Chankerens Sæde, som vi ovenfor have omtalt. Han siger: naar Saarene sidde

*) *Thierry de Hery* l. c. Pag. 132.

paa Glans ere de talrige og mindre farlige; naar de opstaae paa Præputium ere de mindre talrige og mere farlige, hvis de indtage begge Steder derimod mindre farlige*). Det heder endvidere, at simple Saar, som ikke frembringe constitutionel Syphilis, kunne dannes, „fordi Virulentsen er svag, og blot har Magt til at inficere de nærmeste Partier, der ere tilbøielige til Putrefaction, saaledes at Saarene, alt efter Smittens Heftighed og Svaghed, ville blive god- eller ondartede.“ Naar disse godartede Saar (som helbredes let) opstaae, ere de en Sygdom for sig, og ikke Symptomer af en efterfølgende Syphilis, men de ere dog af samme Art (de mesme genre)**). Tilbagegaaende Buboner, som ikke suppurere, regner han ogsaa for et slet Tegn: „Hvor de nævnte Buboner, efterat have viist sig, forsvinde og gaae tilbage, eller, om de blive staaende, ikke ville vige for de anvendte Midler og suppurere, eller, naar de suppurere, ikke udtømme megen Materie, idet der i Omkredsen bliver tilbage en betydelig Haardhed og Hævelse, eller naar de stundom gaae over til virulente, corroderende Ulcera, som begrændse sig med haarde, omvæltede Rande og modstaae alle almindelige Midler, da har man et tydeligt Tegn paa constitutionel Syphilis (Verole).“

Det kan ikke negtes, at disse Sætninger paa engang vise, at *Hery* har været opmærksom baade paa Forskjellen mellem de primære Tilfælde og paa deres Slægtskab.

Fra denne Forfatter og lige til *Boerhaave*, som skrev i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede, findes neppe Nogen, som har leveret Bidrag, der ere værd at nævne,

---

*) l. c. Pag. 135.

**) l. c. Pag. 135.

til Sygdommens Pathologie, uagtet Forfatternes Antal ikke er ringe. *Girtanner* opregner saaledes før 1550 af særskilte større og mindre Skrifter som angaae Syphilis 132, og fra denne Tid til Aar 1700 ikke mindre end 570.

Boerhaave, som deels fremsatte sin Lære om Syphilis i den forhen nævnte Fortale til Leydener-Udgaven af Luisinus, deels lod sine Forelæsninger udgive af en af sine Tilhørere, antager, at Syphilis er en ny Sygdom, men at enkelte af dens Symptomer ere vanskelige at skjelne fra de ikke veneriske Localsygdomme, der allerede forekom i Oldtiden. Han er saaledes egentlig den Første, der opstillede en bestemt dualistisk Doctrin, men han indrømmer ogsaa, at begge Slags Chankere meget let forvexles, og at dette ogsaa er hændet for ham. Om hans Bemærkninger om Chankerens Farlighed efter det Sted, hvor den udvikles, har der allerede forhen været Tale. Omtrent paa samme Tid fremsatte *Cockburne* sin Paastand, at Gonorrhoeen var en egen Sygdom, og at Chankeren burde behandles blot localt. Efter hans Erfaring opstod efter saadan Behandling meget sjelden constitutionelle Symptomer.

Fra disse Forfattere og til *Hunter* findes Ingen, som synes at have noget Krav paa Opmærksomhed. *Hunters* Lære og dens senere Udvikling af *Ricord* have vi ovenfor omtalt.

Man seer heraf, at det til forskjellige Tider har været observeret, at ikke alle Chankere frembragte constitutionel Syphilis, og at enkelte Forfattere endog have adskilt de blot locale Sygdomme fra de syphilitiske, men Erfaring synes bestandig at have bragt Opinionen tilbage til Chankernes fælleds Udspring af eet Virus.

Ogsaa fra vort Land have vi et slaaende Exempel

paa, at Syphilis kan existere i mange Aar uden at erkjendes og uden at henføres til sin sande Aarsag i de mange Beretninger om og Beskrivelser af Radesygen, der lige til vore Dage har gjældet for en egen Sygdom. Og det tør vel hænde, at andre ondartede Sygdomme, f. Ex. Ex. Spedalskhed, i tidligere Dage kan have tjent til et Skjul for de syphilitiske Symptomer. Det er i det Mindste paafaldende, at denne Sygdom almindelig betragtedes som meget smitsom, og at man troede, at den ofte meddeeltes ved Coitus, medens dog vor Tids Erfaring tilstrækkelig har lært, at den ikke smitter.

Men hvorledes dette end forholder sig, er det dog vist, at den constitutionelle Syphilis omtrent 1494 optraadte med en ukjendt Voldsomhed og i Løbet af 2 Aar synes at være iagttaget over næsten hele Europa.

Efter det Kjendskab, vi besidde til Forplantelsesmaaden af Syphilis, kan en saa hurtig Udbredning af Sygdommen fra et enkelt Sted ikke være tænkelig paa en Tid, da Samfærdselen mellem Landene var saa besværlig. Medens de fleste Forfattere ere enige om, at det var under Carl d. 8des Feldttog i Italien i Aarene 1494 og 95 at Sygdommen først udbrød paa disse Steder, var den allerede i Begyndelsen af 1497 saa udbredt i det fjerne Scotland, at der udstedtes Edicter for at standse den*). Og samtidig hermed fandtes den næsten over hele Europa.

Men selv om man vilde antage for beviist, at Syphilis paa denne Tid for første Gang viste sig som constitutionel Sygdom, og at den ikke-inficerende Chanker allerede havde existeret fra Oldtiden af, kan man dog

---

*) Antiquarian Notices of Syphilis in Scotland by *J. Y. Simpson.*

maaskee finde en rimelig Forklaring af dette Phænomen, uden at antage de to Sygdomme for Virkningen af to Slags Virus.

En Tydsker, *Leonhard Schmaus*, som i 1518 skrev en Afhandling om Sygdommens Helbredelse ved Guajac, synes at være den Første, der faldt paa at udlede Syphilis's Oprindelse fra den nylig af *Columbus* opdagede nye Verden, og senere bestyrkedes hans Udsagn af Spanierne *Oviedo* og *Rodriguez de Isla*. Denne Anskuelse vandt i lang Tid almindeligt Bifald, og frembød i det Mindste større Rimelighed, end de astrologiske Forklaringer, som de Samtidige almindeligviis gave til Bedste. *Astruc* har offret megen Møie paa at bevise det Samme i sit Værk: „De morbis venereis libri sex," som *Ricord* kalder en stor Roman om Syphilis's amerikanske Udspring.

Senere Forfattere, saasom *Swediaur*, *Hensler*, *Simon* og Flere, have imidlertid søgt at modbevise denne Anskuelse, og Tidsangivelserne synes virkelig heller ikke at støtte den.

At forklare Oprindelsen til den constitutionelle Syphilis af særegne klimatiske Forhold, Oversvømmelser o. desl., saaledes som man tildeels gjorde ved dens første Optræden, synes at have endnu mindre Rimelighed for sig.

Ricord antydede i sine Breve over Syphilis som en Mulighed og som Gjenstand for fremtidig Overveielse, om Syphilis var beslægtet med Snive*). Det synes nemlig som om denne Sygdom ogsaa herskede som Epidemie i Slutningen af det 15de Aarhundrede, navnlig under Krigen i Italien, og man kunde saaledes tænke sig, at den

---

*) Denne Mening er for Øvrigt allerede fremsat af *Van Helmont*. See *Astruc* l. c. Pag. 53.

ved Overførelse til Mennesket havde antaget andre Charakterer, maaskee endog ved at blandes med Chankergiften. Erfaringer fra de senere Aar, i hvilke denne Sygdom er bleven mere bekjendt og studeret, vise imidlertid, at Snive, naar den overføres til Mennesker, yttrer sig ved Symptomer, som meget let lade sig adskille fra de syphilitiske.

Hvis derimod den bløde Chanker paa en eller anden Maade kan omdannes til inficerende, synes heri at ligge Muligheden af en Forklaring ogsaa for det Tilfælde, at den første havde existeret fra Oldtiden af, den sidste derimod først viist sig i Middelalderen.

Man kan da i det Mindste tænke sig, at de smitsomme, blot locale Genitalsaar kunde have forplantet sig paa samme Maade, som det vistnok oftest skeer med den ikke inficerende Chanker, som blot locale Sygdomme, indtil der ved en eller anden Omstændighed skede en Transformation af dem, hvorved de gik over til at blive inficerende.

Denne Forklaringsmaade kan naturligviis her blot fremsættes som en Gisning, der dog kan have ligesaa megen Rimelighed for sig som de andre før opstillede.

I Sammenhæng hermed kan man ogsaa sætte den Omstændighed, paa hvilken *Simon* gjør opmærksom, at de locale Genitalaffectioner omtales hyppigere og hyppigere jo længere man kommer frem i Tiden, og især beskrives nøiagtig af de Forfattere, som levede kort før Epidemiens Udbrud i 1494*). Dersom dette forholder sig saa, kunde det ogsaa tyde paa en gradviis større

*) *Simon*: Kritische Geschichte des Ursprungs, der Pathol. &c. der Syphilis. Hamburg 1858.

og større Udvikling af de locale Tilfælde, indtil disse omsider gik over til at blive inficerende.

VII.

Slutningsbemærkninger.

Vi skulle nu i Korthed søge at samle de Slutninger, til hvilke de forhen anførte Iagttagelser og Forsøg synes at maatte lede.

Vi have indrømmet som Resultat af den kliniske Erfaring, at den inficerende og ikke-inficerende Chanker i Regelen forplante sig hver med sine særegne Eiendommeligheder, naar de indpodes paa naturlig Maade paa sunde Organismer, og at ligeledes i Almindelighed de constitutionelle syphilitiske Phænomener ved Smitte til sunde Individer frembringe inficerende Chanker.

De Undtagelser fra denne Regel, som vi have mødt, have vi foreløbig ikke villet tillægge nogen Beviiskraft, fordi de uden nogen Støtte fra andre Kjendsgjerninger, vare aabne for Indvendinger.

Vi kunne imidlertid ikke benegte Muligheden af, at de forskjellige Arter af Chankre kunne gaae over i hinanden, saa meget mindre, som andre Iagttagere, der maaskee have raadet over et rigere Stof, bestemt paastaae at have iagttaget et saadant Forhold.

Vi mene dog, at saavel ældre Iagttagelser i stor Maalestok, som de vi selv have havt Anledning til at gjøre, med Nødvendighed lede til den Slutning, at de to Arter af Chankre, de inficerende og de ikke-inficerende, i almindelig praktisk Betydning ere at ansee som Varieteter, om man vil Racer, der indtil en vis Grad holdte sig adskilte.

Og denne Forskjel, som jevnlig findes at fortsætte sig i Chankerens Afstamninger, ialfald i nogle Led, har visselig en stor praktisk Betydning, især hvor man kan opdage Kilden til det Saar, om hvis Diagnose det i hvert enkelt Tilfælde gjælder.

Man vil da i Regelen med nogenlunde Sikkerhed kunne afgjøre, om det foreliggende Ulcus er inficerende eller ikke.

Og dette har saa meget mere Betydning, som Chankernes Udseende og øvrige Charakterer, selv Induration, Auto-Inoculabilitet og de ledsagende Buboner, ikke kunne tillægges nogen sikker diagnostisk Betydning.

Netop fordi disse ydre Mærker, der skulde adskille de to Slags Chankre fra hinanden, vise sig at være saa lidet sikkre, kan man heller ikke af dem slutte til nogen specifik Forskjel mellem de to Arter og allermindst til deres Afstammen fra to forskjellige Arter af Virus, hvoraf det ene aldrig skulde kunne gaae over i det andet. Tvertimod lærer Erfaring, at alle den inficerende Chankers Charakterer kunne gjenfindes hos den ikke-inficerende og omvendt.

Selv det Tegn, der utvivlsomt er det sikkreste i diagnostisk Henseende, de indolente Buboner, findes ikke sjelden ved de ikke-inficerende Ulcera; — og disse Tegn tilhøre desuden ikke engang Chankeren selv, men ere mere et Udtryk for en allerede begyndende Infection, ligesom de senere udviklede indolente Nakkeglandler. Man kan ikke med mere Ret henføre det ene end det andet af disse Symptomer til den primære Lidelse.

Hvad derimod den kliniske Erfaring ikke har kunnet bevise, Transformationen af Chankerne, ialfald den infice-

rende Chankers Overgang til ikke-inficerende, det fremgaaer med Sikkerhed af Experimentet.

Vi have paa den ene Side ved den kunstige Inoculation fra en og samme Chanker kunnet frembringe to høist forskjellige Symptomer: en Papel med lang Incubationstid og paafølgende sero-purulent Afsondring, Desquamation og Crustedannelse, og en Pustel uden Incubationstid med paafølgende Ulceration, altsaa i første Tilfælde et Symptom, der ligner det, hvormed Symptomrækken begyndte ved de noksom bekjendte Forsøg paa Sunde, der ere anstillede af *Wallace, Vidal, Waller, Rinecker* o. fl., i andet Tilfælde et Symptom, der oftest udvikler sig til et ikke-inficerende Ulcus.

Vi have derefter viist, at de paa saadan Maade dannede Pustler med paafølgende Ulceration, udviklede paa et syphilitisk Individ, kunne vise sig som ikke-inficerende Chankere, naar de inoculeres til et sundt Individ, medens tillige Muligheden af, at det Modsatte undertiden kan indtræffe, at de altsaa beholde den inficerende Charakteer, fremdeles staaer aaben eller endog er gjort sandsynlig.

Det staaer nu tilbage at udfinde de Betingelser, under hvilke denne Transformation fra inficerende til ikke-infice-Chanker kan skee.

Vi have allerede i et Par tidligere, forhen citerede Opsatser søgt at begrunde den Mening, at den inficerende Chankers Auto-Inoculabilitet beroer paa, om den afsondrer Pus eller ikke. Forsaavidt man ved Auto-Inoculabilitet forstaaer Dannelse af Pustler og Ulcera, ere vi ved fortsatte Forsøg fremdeles blevne bestyrkede i denne Anskuelse.

Den inficerende Chankers serøse, gjennemsigtige Secret, eller de ostagtige gangrænerede Masser, som under-

tiden afstødes fra dens Overflade, vise i Almindelighed ingen Virkning naar de inoculeres til syphilitiske Individer. Kun naar Chankeren endnu er ny, og de constitutionelle Symptomer endnu ikke ere brudte frem, kan der ved disses Inoculation dannes et Slags Chankere med lang Incubationstid.

Naar derimod den inficerende Chanker enten fra Begyndelsen af optræder som et suppurerende Ulcus, eller naar Suppuration senere af en eller anden Aaarsag fremkaldes, lader Secretet sig inoculere til den Syge selv eller andre Syphilitiske, og Resultatet er da det sædvanlige, der ofte nok er beskrevet.

Fra de ved saadan Inoculation paa et syphilitisk Individ frembragte Chankere kan ved ny Inoculation til Sunde frembringes ikke-inficerende Chankere.

Det er endnu et Spørgsmaal, om det er nødvendigt for denne Transformation, at Chankersecretet passerer en syphilitisk Organisme; med andre Ord, om *Clerc's* Paastand, at dette er Aarsagen til Transformationen, medfører Sandhed.

Svaret hertil bliver: Det er sandsynligt, at Transformationen lettere og sikkrere frembringes paa denne Maade, end om det purulente Secret directe inoculeredes fra den inficerende Chanker til et sundt Individ.

Det er nemlig sandsynligt, at den inficerende Chanker, selv efterat den er bleven suppurerende, afsondrer Materie, hvoraf en Deel kan frembringe inficerende, en Deel ikke-inficerende Saar. Inoculeres nu en Blanding af begge Slags til et syphilitisk Individ, saa er det rimeligt efter Alt, hvad Experimenter lære, at den ikke-inficerende Materie vil slaae an, den inficerende derimod forblive uden Virkning. Tages nu Materie fra den nydannede Pustel

og hermed inoculeres til et sundt Individ, vil Sandsynligheden være for, at man frembringer en ikke-inficerende Chanker ved Inoculationen.

Tager man derimod Materien directe fra den inficerende Chanker, synes der at være større Sandsynlighed for, at man kommer til at inoculere begge Slags Materie og altsaa frembringe et tillige inficerende Saar.

Efter dette vil den blandede Chanker, der suppurerer og er inoculabel, men tillige inficerer Organismen, faae en anden Betydning og en anden Forklaring end den tvungne, som Dualisterne have opstillet, at den skulde skrive sig fra en dobbelt Inoculation. At den kan opstaae paa denne Maade er ikke tvivlsomt, men at dette ofte skulde skee, er i det Mindste yderst usandsynligt.

Efter den Forklaring, som ovenfor er givet, bliver enhver Chanker, som suppurerer, en Chancre mixte, og saaledes vil den forekomme hyppigt nok, hyppigere end den typiske Form, der er opstillet af Dualisterne.

Man vilde maaskee indvende, at paa denne Maade Chankernes Forplantelse gjennem flere Led, hver med sine Eiendommeligheder, ikke kan forklares.

Vi have indrømmet dette Factum som det almindeligt gjældende, og det strider ikke mod den givne Forklaring.

Tænker man sig en inficerende Chanker af typisk Form og med de typiske Charakterer, saa vil den frembringe en inficerende Chanker hos et sundt Individ og saa videre, maaskee i mange Led.

Dersom denne Chanker begynder at suppurere, vil den hos sunde Individer maaskee som Regel endnu frembringe inficerende Ulcera, idet den inficerende Materie overføres med den ikke-inficerende.

Men hos et enkelt Individ, maaskee og lettest hos

et, der forud er syphilitisk, maaskee ogsaa hos et andet, som tilfældigviis blot berøres af det purulente Secret, naar f. Ex. dette er meget rigeligt tilstede, slaaer alene den ikke-inficerende Materie an, og der frembringes et blødt, ikke-inficerende Ulcus.

Det er ikke usandsynligt, at dette skeer temmelig sjeldent, og at selv de, der forud have Syphilis, kunne forplante ogsaa det inficerende Stof, saaledes som det sandsynligviis er skeet i Observ. Nr. 42, og man kan da forstaae baade at Transformationen sjelden iagttages, og at *Clercs* Mening kunde modbevises.

Men at Transformationen kan skee, er ovenfor beviist af Observ. Nr. 41.

Den paa saadan Maade udviklede ikke-inficerende Chanker danner nu en Varietet, en Pseudo-Syphilis om man vil, og det er efter den ved Confrontation af de smittede Par vundne Erfaring ikke usandsynligt, at den gjennem en lang genealogisk Række kan bevare sin ikke-inficerende Egenskab.

Men om den bestandig beholder denne Eiendommelighed, at forblive blot local og høist frembringe en suppurerende Bubo, derom er det efter de foreliggende Erfaringer vanskeligere at dømme.

Der er dog forhen i denne Afhandling anført nogle Kjendsgjerninger, som synes at tyde paa, at den igjen kan blive inficerende.

Vi sigte fornemmelig til den eiendommelige Virkning, som Led for Led fortsatte Inoculationer saavel af den ikke-inficerende som af den inficerende Chankers Secret frembringer paa Organismen: at denne nemlig bliver uimodtagelig for Smittestoffets locale Indvirkning.

Dette Forhold lader sig ikke forklare, i det Mindste

for den bløde Chankers Vedkommende, uden man tænker sig, at de fortsatte Inoculationer gjøre den skikket til at paavirke Organismen. Og at denne, selv om den forud er syphilitisk, dog lader sig paavirke af Chankerne, derpaa tyder, foruden den Virkning, som man opnaaer, tillige de forhen omtalte indolente Buboner, som ofte vise sig under Syphilisationen.

Ved disse Led for Led fortsatte Inoculationer forandres ogsaa efterhaanden de dannede Chankres Udseende. Medens de første ere dybe, ulcerere stærkt, gribe om sig og afsondre tyk guul Vædske, blive de senere mere superficielle og Secretet tyndere, mere gjennemsigtigt. Ikke sjelden opstaaer efter de sidste Inoculationer blot nogen Rødme og Infiltration i Huden, uden at det kommer til Pusteldannelse.

Alt dette synes at henpege paa Muligheden af en Regeneration af den ikke-inficerende Chanker, saaledes at den igjen erholder inficerende Kraft. Der foreligger dog intet directe Forsøg paa sunde Individer til Beviis for denne Anskuelse, og det maa derfor overlades til Fremtiden at afgjøre, hvorvidt den er rigtig, samt nærmere paavise Betingelserne for Regenerationen.

Til de ovenfor fremsatte Anskuelser om Forholdet mellem de to Slags Chankere, er Forf., som man seer, ledet ved Observationer og Forsøg, der i den sidste Tid ere anstillede paa Rigshospitalets Hudsyge-Afdeling. Men allerede tidligere er Professor *W. Boeck* især ved Resultaterne af de fortsatte Inoculationer under Syphilisationen kommen til lignende Slutninger, nemlig at det Virus, der frembringer den ikke-inficerende Chanker, er identisk med det, der frembringer den inficerende, kun at det i første Tilfælde har større Intensitet og saaledes begrændser sig

selv til et blot localt Phænomen*). Denne Anskuelse ligger, som man seer, meget nær, hvad der ovenfor er fremsat.

---

*) *W. Boeck*: Recherches sur la syphilis Pag. 64.